

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

**Sākumskolas skolotāju mediju prasības un tās pilnveides
izpēte izglītības digitalizācijas kontekstā**

Autors: **Jūlija Stjopina**

Studenta apliecības Nr.: js12105

Darba vadītājs: profesore, Dr. paed., Mg. Phil. Zanda Rubene

RĪGA 2018

ANOTĀCIJA

Izglītības digitalizācijas kontekstā skolotāju mediju pratība kļūst arvien nozīmīgāka. Izglītība mūsdienu lietpratībai paredz, ka skolēniem būs pietiekami augsti attīstīta digitālā caurviju prasme. Lai palīdzētu skolēniem attīstīt un pilnveidot digitālās kompetences, skolotājiem pašiem jābūt ar augstu mediju pratības un digitālās kompetences līmeni. Sākumizglītības posmā skolēniem tiek veidotas pamata prasmes, tāpēc maģistra darba mērķis ir noskaidrot sākumskolas skolotāju mediju kompetenci un tās pilnveides iespējas.

Analizējot normatīvos dokumentus, tika noskaidrots, ka šobrīd Latvija un Eiropas Savienība iegulda daudz līdzekļu izglītības digitalizācijā. Izpētot teorētisko literatūru un veicot empīrisko pētījumu ar jaukto metožu palīdzību tika secināts, ka šodien skolotāju mediju pratība ir augstajā līmenī, kas dod visas iespējas skolēnu mediju pratības un digitālās kompetences pilnveidošanai. Kā arī tika atklāta būtiska problēma – nepietiekams tehniskais skolu aprīkojums, kas ir nopietns šķērslis mācību procesam digitalizācijas kontekstā.

Atslēgvārdi: mediju pratība, izglītības digitalizācija, sākumskolas skolotājs.

ANNOTATION

Teachers' media literacy is becoming increasingly important in the context of digitalization of education. Education for modern skills predicts that pupils will have a sufficiently highly developed digital competence. In order to help pupils develop and improve their digital competences, teachers themselves must have a high level of media literacy and digital competence. Pupils develop their basic skills at the primary school, that's why the purpose of master's work is to find out the primary school teachers' media literacy and the way how to improve it.

During the analyses of regulatory documents, it was established that Latvia and The European Union are investing lots of resources in the digitalization of education. By analyzing theoretical literature and making an empirical study through mixed methods, it was concluded, that today teachers' media literacy is at high level. That enables all opportunities to improve pupils' media literacy and digital competence. The research also revealed a major problem - schools have not enough technical equipment and that is a serious barrier to the learning process in the digitalization context.

Key words: media literacy, digitalization of education, primary school teacher.

SATURS

IEVADS.....	5
1. SĀKUMSKOLAS SKOLOTĀJU MEDIJU PRATĪBAS VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS	8
1.1 Mediju pratības skaidrojums.....	8
1.2. Sākumizglītības skolotāja kompetences 21.gadsimtā.....	17
2. IZGLĪTĪBAS DIGITALIZĀCIJAS VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS	25
2.1. Izglītības digitalizācijas aktualitāte mūsdienās.....	25
2.2. Mediju pratība kā caurviju prasme kompetenču balstītā izglītībā.....	29
2.3.Sākumskolas skolotāju profesionālās kompetences pilnveides aktualitāte.....	35
3. SĀKUMSKOLAS SKOLOTĀJU MEDIJU PRATĪBAS IZPĒTE.....	42
3.1. Empīriskās izpētes mērķis, uzdevumi un bāze.....	42
3.2. Pētījuma metodoloģija	43
3.3. Empīriskā pētījuma norise.....	44
3.3.1. Skolotāju aptauju analīze.....	44
3.3.2. Novēroto stundu analīze.....	52
3.4. Pētījuma rezultāti.....	57
4. REKOMENDĀCIJAS UN IETEIKUMI SĀKUMSKOLAS SKOLOTĀJU MEDIJU PRATĪBAS PILNVEIDEI.....	60
NOBEIGUMS.....	62
IZMANTOTIE AVOTI UN LITERATŪRA.....	64
PIELIKUMI.....	70
Pielikums 1.....	70
Pielikums 2.....	78
Pielikums 3.....	82

IEVADS

Izglītībā visā pasaulē notiek nopietnas transformācijas. Digitalizācija ir primārā daļa no šī procesa. Izglītība mainās tik strauji un fundamentāli, ka šis process ļoti biedē starpniekus starp izglītību un bērnu. Digitalizācijas process izglītībā nozīmē, ka visas barjeras tiks noņemtas, izglītības saturs un apgūšanas ātrums būs pielāgots precīzi katram, saistībā ar individuālām vajadzībām un spējām, kas perspektīvā atvieglos orientēšanos izglītības tirgū. Jautājums par mediju prātības veicināšanu ir viens no Eiropas Savienības primāriem jautājumiem izglītības jomā. Mūsdienās Internets un sociālie mediji dod iespēju piekļūt neierobežotam informācijas daudzumam un mediju prātība ir atslēga drošai piekļuvei.

Digitalizācijas temps ir tik ātrs, ka skolotāji un izglītības iestādes vienkārši nepaspēj līdzi. Un tomēr, tikai kustība ir attīstība, tāpēc skolotājam jāiet solī ar laiku. Mūsdienīgam skolotājam jābūt kompetentam, disciplināram, tolerantam, komunikatīvam, jāsniedz pēc jaunām zināšanām un jābūt atvērtam inovatīvām idejām. Tā kā tehnoloģijas un mediji strauji apņēmu visu pasauli, skolotājam jāzina, kas tas ir un kā ar tiem darboties. IKT jau ir mūsdienu bērnu ikdiena no pašas mazotnes. Ka parāda “Centrs Dardedze” un “SolidData” veiktā interneta aptauja 2016. gada janvārī, 89% bērnu jau pirmsskolas vecumā izmanto mobilās ierīces (Centrs Dardedze, Solid data, 2016). Un 2017.gadā veiktajā pētījumā par bērnu un pusaudžu mediju prātību tika secināts, ka 57% aptaujāto bērnu un pusaudžu lieto internetu dažādās ierīcēs ne mazāk kā 3 stundas dienā (Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultāte UNESCO Medijprātības katedra, 2017).

Dažādu jaunāko pētījumu rezultāti parāda, ka mūsdienu skolas un skolotāji vēl nav pilnībā gatavi tādai situācijai. Piemēram, starptautiskajā pētījumā The Teaching and Learning International Survey (TALIS), kurā piedalījās 30 valstis, un, kas tika veikts 2013. gadā, ir iegūti dati par IKT izmantošanu nodarbību laikā. Skolotāji mācību procesā izmanto IT tehnoloģijas, bet rādītājs ir ļoti viduvējs. Visaugstākais izmantošanas rādītājs ir Dānijai - 74% skolotāju bieži izmanto IT tehnoloģijas darbā ar skolēniem. Vidējais Eiropas rādītājs ir 34%, kas ir diezgan zems. Latvijas rezultāti šajā jautājumā ir 41 %, kas nozīmē, ka mazāk par pusi aptaujāto skolotāju bieži izmanto IKT savās nodarbībās (European Commission, 2013). Tas apstiprina, ka Latvijas skolotāji nav gatavi tik digitālo skolēnu pieplūdei. Taču no tā pētījuma veikšanas laika jau pagājuši 5 gadi, bet viss, kas saistīts ar IKT strauji mainās, darba autors apskatīja arī jaunākus pētījumus.

Iepazīstoties ar 2017.gada beigās veikto pētījumu “Digitālo mācību līdzekļu (DML) pieejamība un izmantošana” un tā gūtiem secinājumiem, ir redzams, ka pedagoģiskais process

Latvijas skolās nav bagātināts ar tehnoloģiju izmantošanu un, tās tehnoloģijas, kas tomēr tiek izmantotas, vairumā ir kā uzskates materiāli vai tiek izmantotas, lai skolēniem attīstītos prasmes to konkrēto tehnoloģiju lietošanai, nevis mācību procesa uzlabošanai (Daniela, Rubene, Goba, 2018). Šī pētījuma rezultāti liecina, ka arī tagad skolotājiem ir grūtības ar IKT lietošanu. Tomēr nevar nepieņemt arī tādu iespēju, ka skolās vienkārši nav pieejami digitālie līdzekļi, ko skolotāji varētu izmantot savā darbā.

Šajā pašā pētījumā ir gūti rezultāti, ka no 228 skolām, kas piedalījās pētījumā, 41,7% ir pieejami mazāk par 20 datoriem uz visu skolu un 41,3% ir pieejami līdz 50 datoriem uz visu skolu, 11,9% pieejamo datoru ir vairāk. Savukārt planšetdatori ir mazāk pieejami, 69,6% skolu tie nav pieejami un 21,4% ir pieejami līdz 20 planšetdatoriem. 87% skolu ir pieejamas līdz 10 interaktīvām tāfelēm. 74,4% no skolām ir pilnībā pieejams interneta pieslēgums (Daniela, Rubene, Goba, 2018). Kas nozīmē, ka tehniskais aprīkojums Latvijas skolās ir ļoti viduvējs. Bet tomēr, nevar pateikt, ka Latvijas skolas vispār nav atbalstītas ar digitāliem mācību līdzekļiem, turklāt, vairumā aptaujāto skolu ir brīvi pieejams internets, kas atver daudzas iespējas padarīt mācību procesu daudzveidīgu un digitālāku.

No tā visa izriet jautājums, kāpēc tomēr skolotāji izmanto maz vai izvairās no IKT lietošanas mācību procesā, neskatoties uz to, ka tehnoloģijas un mediji kļūst par cilvēku ikdienu. Balstoties uz esošiem datiem maģistra darba autore vēlas noskaidrot, cik augsta ir mūsdienu skolotāju, konkrēti sākumskolas skolotāju, mediju prasība un kādas ir iespējas to pilnveidot, ņemot vērā Latvijas izglītības prasības un kompetenču pieejas īstenošanu, kā arī vispārīgu digitalizācijas procesu.

Pētījuma mērķis: izpētīt sākumskolas skolotāju mediju prasību un tās pilnveides iespējas izglītības digitalizācijas kontekstā.

Pētījuma objekts: izglītības digitalizācijas process.

Pētījuma priekšmets: sākumskolas skolotāju mediju prasība.

Pētījuma problēma: izglītības digitalizācijas kontekstā skolotājam nav pietiekamas kompetences izmatot medijus pedagoģiskajā procesā.

Pētījuma jautājumi:

- 1) Kāds ir sākumskolas skolotāju mediju prasības līmenis realitātē?
- 2) Kāds mediju prasības līmenis sākumskolas skolotājam nepieciešamas izglītības digitalizācijas kontekstā?
- 3) Kā pilnveidot sākumskolas skolotāju mediju prasību?

Pētījuma uzdevumi:

- 1) Teorētiski izpētīt mediju prasību un tās nepieciešamību sākumskolas skolotājiem;

- 2) Analizēt izglītības normatīvos dokumentus skolotāju mediju kompetences kontekstā;
- 3) Izpētīt izglītības digitalizācijas procesa ietekmi uz skolotāja mediju prātību;
- 4) Pamatojoties uz analizēto literatūru un normatīviem dokumentiem praktiski izpētīt sākumskolas skolotāju mediju prātību un tās pilnveides iespējas.

Izmantotās metodes:

- 1) Teorētiskās literatūras analīze;
- 2) Izglītības normatīvo dokumentu analīze;
- 3) Aptauja;
- 4) Novērošana.

Pētījuma bāze:

56 sākumskolas skolotāji, 2 sākumskolas skolotāju vadītas nodarbības.

Eventuālie rezultāti: rekomendācijas skolotājiem mediju prātības pilnveidei mācību procesa ietvaros digitalizācijas konteksta ietekmē.

1.SĀKUMSKOLAS SKOLOTĀJU MEDIJU PRATĪBAS VISPĀRĪGS RAKSTUROJUMS

1.1. Mediju pratība

Mūsdienu sabiedrības attīstības etaps tiek raksturots ar strauju informācijas pārplūdi un darbošanos ar to. Tas viss ir globālās digitalizācijas un IKT attīstīšanās rezultāts. Pie tādiem nosacījumiem parādās problēmas izglītības procesā. Izglītībai jāveido cilvēkos jaunās kompetences, kas palīdzētu adaptēties minētos dzīves apstākļos. Viena no tādām kompetencēm ir mediju pratība vai spēja adekvāti darboties ar medijinformāciju: meklēt, analizēt, kritiski vērtēt, veidot tekstus u.c.

Lai labāk izprastu šī termina skaidrojumu, darba autore izskata to atsevišķi.

Termins “*pratība*” latviešu valodā pats par sevi nepastāv, tomēr angļu valodā ir vārds “*literacy*”, kas apzīmē personas zināšanas un prasmes kaut kādā jomā, ar kurām cilvēks spēj darboties. Attīstoties visam, parādās arī vajadzība pēc jauniem apzīmējumiem, tāpēc Latvijas Zinātņu Akadēmijas terminoloģijas sēdē, kas notika 15.marta 2016. gadā tika nolemts, ka vārdu “*pratība*” ir ieteikts lietot salikteņa formā vai kā vārdkopterminu, kur otrais komponents ir “*pratība*”. Tātad, pats par sevi vārds “*pratība*” netiek lietots latviešu valodā, bet savienojuma ar citu terminu tas nozīmē to pašu, ko angļu valodā vārds “*literacy*” vai krievu valodā “*грамотность*” – agrāk tas nozīmēja vienkārši prasme rakstīt un lasīt, bet mūsdienu terminam ir paplašināta nozīme – tā iekļauj sevī spēju izmantot valodu, attēlus, ciparus un citus līdzekļus, lai sadarboties, iegūtu jaunās zināšanas, risinātu problēmas u.tml.. (Vucāne, 2016). OECD valstīs šajā terminā arī iekļauj prasmes nokļūt pie zināšanām, izmantojot tehnoloģijas un izvērtēt situāciju sarežģītību (UNESCO, 2006).

Otra termina sastāvdaļa ir medijs. Ar šo terminu nav grūtību, jo visās valodās tam ir aptuveni vienāds skaidrojums.

Latvijas mediju politikas pamatnostādņēs 2016 – 2020 jēdziens medijs ir skaidrots kā komunikācijas līdzeklis, kas ir izmantots informācijas, kultūras, izklaides u.c. satura veidošanai un pasniegšanai masu auditorijai audio, vizuālā vai audiovizuālā formā. Mediji ir sabiedrības uzskatu, vērtību, identitātes un sociālās atmiņas veidošanās resurss. Īstenojot vārda un viedokļu brīvību un daudzveidību, mediji ir svarīgi demokrātiskai valsts iekārtai (Latvijas Republikas Kultūras ministrija, 2016).

A.Fjodorovs (*A. Федоров*) skaidro, ka mediju mūsdienās izmanto, kā masu komunikācijas līdzekļu analogu (fotogrāfija, radio, kino, televīzija, Internets) vai masu

informācijas līdzekļi. Autors uzsver, ka dažādu valstu mediju definēšanā pārsvarā nav atšķirību. Savā grāmatā “*Медиаобразование: история и теория*” viņš mediju definē kā masu komunikācijas līdzekli – informācijas veidošanas, ierakstīšanas, kopēšanas, glabāšanas, izplatīšanas, uztveršanas un apmaiņas starp subjektu un objektu tehnisko līdzekli (Федоров, 2015).

Ilze Plaude uzsver, ka terminu medijs lieto vairākās nozīmēs. Komunikāciju zinātnē to definē, kā zīmi, kas atspoguļo jēgu. Mācību procesā tas ir pedagoģiskais palīg līdzeklis. Bet vispārīgajā nozīmē medijs ir masu medijs, piemēram, prese, televīzija, radio u.tml. Autore tomēr definē mediju kā kultūras zīmi, kas atspoguļo nozīmes, tam ir raksturīga īpašība būt uztvertam.

Plaude medijus iedala trīs grupās. Primārie mediji, tie ir cilvēku kontaktu līdzekļi, tādi kā teātra izrādes, neverbālā komunikācija, deja u.c. Sekundārie mediji – līdzekļi, kas radīti tehniski – fotogrāfijas, grāmatas u.c. Un terciārie mediji, tie līdzekļi, kuri gan radīti, gan uztverti ar tehnikas palīdzību, tādi, kā televīzija, radio u.c. Kā arī tos var iedalīt vizuālos, piemēram, grāmatas un avīzes, audītīvos, piemēram, radio un audiovizuālos, piemēram, televīzija (Plaude, 2003).

Zanda Rubene raksta, ka mediji veic starpnieka funkciju starp cilvēkiem vai cilvēku un priekšmetu pasauli. Tie tiek izmantoti katra masu kultūras fenomena apzīmēšanai. Kā arī apgalvo, ka jēdziena plašais lietojums dod iespēju uztvert mediju, kā vidi, kurā cilvēki dzīvo, pret kuru viņiem ir attieksme un kura spēj tos ietekmēt. Tomēr autore uzsver, ka parasti ikdiena šo jēdzienu lieto daudz šaurākā nozīmē, kas ir masu mediji jeb masu komunikācijas līdzekļi. Autore uzsver, ka dažādās zinātņu nozarēs jēdzienu medijs lieto vairākās nozīmēs un tas tiek grupēts pēc dažādiem kritērijiem. Plašākais dalījums ir dabiskie mediji, t.i. valoda, simboli, žesti u.c. un mākslīgie jeb tehniski mediji, tie, kas informāciju uzkrāj tēlu un simbolu veidā. Ka arī Rubene piemin, ka medijus nosacīti iedala vecajos (televīzija, avīzes, radio) un jaunajos (digitāli elektroniskās komunikācijas formas) medijos. Rubene arī apkopo mācību procesā iesaistīto mediju iedalījumu: mācīšanas un mācīšanās mediji, personīgie un “nepersonīgie” mediji, slēgtie un atvērtie mediji, mediji, kuri aktivizē iztēli, domāšanu, uztveri (Rubene, Krūmiņa, Vanaga, 2008).

Pēc UNESCO apkopojuma medijs ir:

- 1) Masu informācijas līdzekļi (MIL) - avīzes, televīzija, radio, grāmatas, Internets.
- 2) To izmanto, lai apzīmētu medija kontentu (ziņas, reklāma, datorspēles, filmas u.c.)

3) Tas apzīmē mediju kontenta veidotājus (reportierus, fotogrāfus, medija kompānijas u.c.)

Turklāt, auditorija atrodas dažādās interaktīvās attiecībās ar ierīcēm, kontentu un to veidotajiem. Mediji veido sociālkulturālo funkciju, kas stimulē komunikāciju (UNESCO, 2012).

Izskatot vairākus jēdziena definējumus var redzēt, ka dažādi autori no dažādām valstīm ar vārdu medijs domā aptuveni vienu un to pašu. Vieni to apskata plašākā nozīmē, citi – šaurākā. Taču ne viens no minētiem autoriem nenoliedz, ka termins medijs ir ļoti plašs un atkarībā no situācijas un zinātnes nozares apgūst jaunas nokrāsas un nianšes. Apkopojot augšup minētos skaidrojumus, iznāk ka medijs ir masu komunikācijas vai saziņas līdzeklis (radio, televīzija, laikraksts, žurnāls, internets u.c.), kas ir radīts cilvēka uztverei un citām darbībām ar informāciju, ko tie sniedz, ir starpnieks starp informāciju, cilvēkiem un priekšmetu pasauli.

Pētot mediju pratības jēdziena sastāvdaļas parādījās daudz nianšes, kuras jāizskata tuvāk tieši izglītības kontekstā, lai izpratne par mediju pratību būtu nepārprotama. Tāpēc maģistra darba autore izskatīs galveno darba jēdzienu no dažādiem skatupunktiem – vairāku mediju izglītības specialistu viedokļiem.

UNESCO apraksta mediju pratību kā spēju izprast mediju lomu un funkcijas demokrātiskā sabiedrībā, nosacījumus, kādos mediji var īstenot savas funkcijas, spēju kritiski izvērtēt mediju nestu saturu, kā arī cilvēka spēja izmantot medijus pašizpaušmei un līdzdalībai, izvērtēt savas prasmes darboties ar medijiem, tai skaitā arī satura radīšanai. Tādu spēju iegūšana atver skolotāju un skolēnu priekšā plašu iespēju spektru, kas bagātina izglītojošu vidi un dod iespēju padarīt mācīšanas-mācīšanās procesu dinamiskāku. Mediju pratības centrā ir informācija, tāpēc visi procesi, kas ir saistīti ar šo prasmi riņķo apkārt informācijas avotiem. Tāpēc tā paredz spēju izšķirt arī avotu ticamības līmeni. Dokumentā tiek piedāvātas trīs avotu kategorijas: pirmatnējie avoti – oriģinālie avoti, kas neparedz informācijas interpretēšanu; sekundārie avoti – tos pasniedz starpnieks, kas nozīmē, ka tie jau paredz interpretēšanu, kritisku analīzi; terciārie avoti, kas tikai norāda uz pirmatnējiem un sekundāriem avotiem, tie ir vismazāk ticami. Mediju pratības veidošanas procesā cilvēkiem veidojas drošas mediju lietošanas prasmes, kā arī pašizteikšanās un patstāvīgo viedokļu formulēšanas prasmes (UNESCO, 2013).

Mediju pratība ietver sevī tādas sastāvdaļas kā: estētiskās un kreatīvās prasmes – spēja redzēt, dzirdēt, veidot un interpretēt medija kontentu; interaktīvās prasmes – spēja komunicēt ar mediju palīdzību un piemērot sev dažādas mediju lomas – tās norāda uz cilvēka gatavību izteikt savu viedokli un nostājas; kritiskās analīzes prasmes – spēja interpretēt un izprast dažādu mediju kontentu nozīmi, izmantojot analītiskos instrumentus; drošības prasmes – spējas atrast

izeju no grūtām situācijām un izvairīties no tām, galvenās drošas uzvedības spējas virtuālajā vidē ir personīgās vides un informācijas aizsardzība un prasme izvairīties no kaitīgiem kontaktiem un kontentiem (UNESCO, 2012).

Iepazīstoties ar globāliem UNESCO nostādījumiem darba autore pāriet pie šaurākiem, Latvijas mēroga definējumiem mediju pratības jautājumos.

Ministru kabineta noteikumos par Latvijas mediju politikas pamatnostādņem 2016.-2020. gadam, dokumenta pielikumā mediju pratība (arī mediju lietot prasme, mediju lietot pratība) tika raksturota, kā zināšanu un prasmju kopums, kas ir nepieciešami, lai strādātu ar informācijas avotiem, t.i. informācijas meklēšanai, analīzei, to sniedzēju funkciju izpratnei, satura kritiskam invertējumam, aplamas informācijas atšķiršanai, atšķirīgos avotos pieejamās informācijas salīdzināšanai, sava pamatota viedokļa veidošanai. Kā arī praktiski lietot medijus. (Latvijas Republikas Kultūras ministrija, 2016). Kultūras ministrijas mediju politikas nodaļas eksperte Klinta Ločmele mediju pratību raksturo, kā cilvēku prasmi izmantot medijus, meklēt un analizēt informāciju, kritiski vērtēt mediju nesto informāciju, piedalīties to satura veidošanā. Šīs prasmes sekmē indivīda radošo darbību, kā arī palielina iespēju atpazīt viltīgu informāciju (Ločmele, 2018). Tāds definējums tiek izmantots valsts līmenī, kas nozīmē, ka tas ir paties un pieņemams arī izglītības kontekstā, kaut gan ir formulēts politiskās nostādņēs.

Pārejot uz vēl šaurāku skatījumu, maģistra darba autore pēta arī jaunāko projektu "Kompetenču pieeja mācību saturā". Šajā projektā tiek minētas caurviju prasmes, kas tiks apgūtas skolēniem jaunās izglītības pieejas ietvaros. Šīs prasmes ietver sevī nozīmīgus sociālos, afektīvos un kognitīvos aspektus, kas attiecas uz dažādiem cilvēka darbības virzieniem. Caurviju prasmes palīdz skolēnam stiprināt jaunu zināšanu sasaisti ar personisko pieredzi un nostiprina spēju tās izmantot patstāvīgi dažādās situācijās. Pie tādām prasmēm tiek pieminēta arī digitālā caurviju prasme, kas savukārt ir saistīta ar mediju pratību. Projekta izstrādātāji šīs prasmes definē, kā zināšanu, prasmju, attieksmju, spēju un informētības kopumu darbā ar IKT, lai veiktu uzdevumus, risinātu problēmas, komunicētu un sadarbotos, organizētu un iegūtu informāciju, konstruētu efektīvas, atbildīgas, kritiskas, radošas, patstāvīgas zināšanas, izprastu digitālo tehnoloģiju lomu realitātes konstruēšanā. Tās nodrošina skolēna rīcībspēju informācijas sabiedrībā (Valsts izglītības un satura centrs, 2018).

Kas nozīmē, ka valsts izglītības satura centrs izceļ mediju un digitālo prasmju apgūšanas nepieciešamību mūsdienu skolās un mūsdienu sabiedrībā.

Izskatot mediju pratības svarīgumu no valsts nozīmīgo dokumentu skatupunkta, var secināt, ka šodien mediju pratība, digitālā pratība (*media, digital literacy*) ir viena no svarīgākajām tēmām izglītībā gan Eiropas Savienībā, gan Latvijā. Īpaši vajag pievērst uzmanību projektam "Kompetencēs balstīta izglītība", jo tas tiks ieviests visas skolās no

2018.gada septembra. Kaut gan svarīgākais, ko nes šī reforma ir tas, ka izglītība balstās uz kompetencēs, nevis uz zināšanām, bet tomēr digitālā prasme ir minēta kā caurviju prasme, kas nozīmē, ka tā ies caur visu mācīšanos procesu. Tāpēc sabiedrībai, un īpaši skolotājiem jāzina ar ko viņiem jāstrādā. Tomēr jaunākie pētījumi parāda, ka skolotājiem šajā jautājumā vēl joprojām ir plaša. Pētījuma, kas tika veikts 2017. gadā par bērnu un pusaudžu mediju pratību, secinājumi liecina, ka skolēniem netiek nodrošināta pietiekamā izglītošana, kas pilnveidotu viņu izpratni par drošu interneta lietošanu un veicinātu drošu darbošanos digitālajā vidē. Zināšanas un prasmes, ko skolēni saņem skolā šobrīd nav pietiekamas, lai prasmīgi darbotos digitālajā vidē. Galvenokārt gan tehnoloģiju lietošanu, gan iemaņas nepieciešamās darbojoties internetā bērni apgūst pašmācības ceļā. Jaunā paaudze, jūtas pārāka savās prasmēs par skolotājiem, tāpēc tie netiek uzskatīti par labiem padomdevējiem aktivitātēm digitālajā vidē (Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultāte UNESCO Medijpratības katedra, 2017). Kas norāda uz to, ka pedagogiem nepietiek medijkompetences un skolēni to redz. Tas apstiprina, ka skolotājiem nepieciešams uzlabot savas zināšanas un prasmes šajā jomā.

Lai dziļāk izprastu mediju pratības fenomenu, darba autore izpētīs to no dažādu zinātnieku skatījumiem. Jebkura “pratība” ir cieši saistīta ar izglītību, kas nozīmē, ka tā ir arī saistīta ar pedagogiju. Tāpēc darba autore pievērsīs uzmanību arī tādiem jēdzieniem, kā mediju pedagogija, mediju izglītība, mediju kultūra, mediju kompetence. Šie visi jēdzieni ir saistīti savā starpā un nav atdalāmi viens no otra.

Autore uzsāk savu analīzi ar plaša jēdziena mediju kultūra iepazīšanu. Natalja Kirillova (*Наталья Кириллова*) savā grāmatā “*Медиакультура: от модерна к постмодерну*” raksta, ka medijkultūras jēdziens ir mūsdienu kultūroloģiskās teorijas radīts, lai apzīmētu īpašu informācijas sabiedrības kultūras tipu, kas ir starpnieks starp sabiedrību un valsti, sabiedrību un varu. Tas ir definēts, kā informatīvo līdzekļu kopums, kas veicina personību socializēšanos procesu. Tā ir sistēma personības pilnveidei. Lai cilvēks varētu pašrealizēties šajā kultūrā, viņam jābūt spējīgam analizēt, izvērtēt un novērtēt mediju sniegto informāciju, nodarboties ar mediju mākslu pašam un izmantot medijus jauno zināšanu apguvei. Tiek izdalītas mediju kultūras funkcijas, tādas kā, informatīvā, komunikatīvā, ideoloģiskā, izklaidējošā, integrējošā, starpnieka, izglītojošā un audzinošā funkcija (Кириллова, 2005). Visas šīs funkcijas parāda, ka mediju kultūra sniedz cilvēkam visu nepieciešamo normālai dzīvei. Kas savukārt pastiprina tās nozīmīgumu cilvēku visos dzīves posmos un procesos.

Fjodorova dabos mediju kultūra tiek definēta kā materiālo un intelektuālo vērtību kopums mediju nozarē, kā arī vēsturiski izveidota sistēma to atspoguļošanai un funkcionēšanai sabiedrībā; attiecībā uz auditoriju mediju kultūra ir piedāvāta kā cilvēka personības attīstības

līmeņu sistēma, kurš ir spējīgs uztvert, analizēt, vērtēt mediju tekstus, nodarboties ar mediju mākslu, apgūt jaunas zināšanas mediju jomā (Федоров, 2015).

Krūmiņa atzīmē, ka medijpedagoģiskos pirmsākumus jāmeklē vēl senā pagātnē, ar pirmo uzskates materiālu parādīšanos. Par mediju pedagoģijas zinātniskiem iedīgļiem autore uzskata 17.gadsimtu ar J.A. Komenska idejām. Taču īpaši aktuāli mediju pedagoģijas jautājumi kļūva ar preses un kino parādīšanos (Rubene, Krūmiņa, Vanaga, 2008). Ilze Plaude apraksta mediju pedagoģiju kā izglītības jomu, jo tajā mācās izmantot IKT. Tas ir arī kultūras darbs. Kā atzīmē autore, medijpedagoģija ir pieaugušo kultūrpedagoģija, tā mēģina atbildēt uz jautājumu, kāda ir mediju loma personības attīstībā, audzināšanā un vispār izglītībā (Plaude, 2003). Tā kā šodien tehnoloģijas ļoti strauji attīstās, par šīs pedagoģijas nozares jautājumiem daudz runā un zinātnieki to pēta. Visā zinātnes telpā ir vairāk vai mazāk līdzīga izpratne par mediju pedagoģiju, bet tomēr katrai valstij ir sava specifika, pamatojoties uz kultūras īpatnībām. Tāpēc būtu vērtīgi uzzināt pētnieku domas no dažādām valstīm. Krievijas zinātnieks un pētnieks mediju izglītības jautājumos A. Fjodorovs pievērsa padziļinātu uzmanību tieši dažādu valstu izpratnei un atšķirībām medijpedagoģijas jautājumos. Viņš apkopojis 26 ekspertu viedokļus no dažādām valstīm, tādām kā Krievija, ASV, Kanāda, Ķīna, Austrālija un citām. Gandrīz visi eksperti piekrīt tam, ka mediju pedagoģija sekmē un attīsta cilvēku prasmes un izpratni par mediju lomu sabiedrībā un to lietošanu komunikācijā. Katram cilvēkam jebkurā pasaules valstī ir tiesības uz pašizteikšanās brīvību un tiesības uz informāciju un medijizglītība ir daļa no tām tiesībām, tas ir instruments to sasniegšanai. Medijpedagoģija dod cilvēkam iespēju:

- Analizēt, kritiski novērtēt un veidot mediju tekstus;
- Atpazīt mediju tekstu avotus, to politiskās, kulturālās, sociālās intereses un kontentus;
- Interpretēt medija tekstus un to nestās vērtības
- Izvēlēties atbilstošos medijus, lai veidotu savus mediju tekstus
- Iegūt brīvpieeju pie medijiem gan uztverei, gan veidošanai (Федоров, 2005).

Lielākā daļa aptaujāto ekspertu no dažādām valstīm, vairāk par 60% katrā nosacījumā, atzīst par medijizglītības galveniem mērķiem sekojošos:

- Attīstīt spējas uztvert, vērtēt, izprast un analizēt mediju tekstus
- Gatavot cilvēkus dzīvei demokrātiskā sabiedrībā
- Pilnveidot zināšanas par sociālo, kulturālo, politisko un ekonomisko mediju tekstu jēgu
- Mācīt veidot un dekodēt mediju tekstus vai ziņojumus
- Pilnveidot personības komunikatīvās prasmes
- Attīstīt spēju estētiski vērtēt un analizēt mediju informāciju
- Mācīt cilvēku pašapliecināties ar mediju palīdzību

- Dot zināšanas par medijiem, mediju kultūru un vēsturi (Федоров, 2005).

Analizējot šos rezultātus var redzēt, ka eksperti atzīst, ka visi mērķi ir svarīgi medijizglītībā. Taču visi īpaši izceļ tieši spējas kritiski domāt, vērtēt, uztvert, analizēt mediju informāciju attīstīšanu. Šo mērķi atzīst 84% no visiem ekspertiem. No apkopotiem rezultātiem var redzēt, ka medijpedagoģijas eksperti pārsvarā pieturas pie vienādām domām par medijizglītību un tās mērķiem, kas savukārt nozīmē, ka zinātnieki ir vienoti savos uzdevumos un nostādnēs.

Pats Fjodorovs mediju pedagoģiju atzīst par humānās pedagoģijas virzienu, liekot uzsvāru uz to, ka mūsdienās tā jāaplūko kā personības attīstības procesu ar masu mediju dotām iespējām un to ietekmēm. Zinātnieks apgalvo, ka mediju pedagoģijas mērķis ir veidot tādu saskarsmes, sadarbības kultūru, kurā cilvēkam attīstītos kritiska domāšana un uztvere, kreativitāte un radošums, komunikatīvās spējas, mediju sniegtās informācijas interpretēšanas, analizēšanas un izvērtēšanas prasmes. Kā rezultāts šim procesam ir mediju kompetence jeb mediju pratība (Федоров, 2015). Un šeit darba autore beidzot sastapās ar darba galveno terminu mediju kompetence jeb mediju pratība (*media literacy*). Mediju pratība un mediju kompetence tiek lietoti kā sinonīmi, tāpēc darba autore savā maģistra darbā izmanto abus terminus. Dažādi autori to tulko citādāk, bet lieto kā sinonīmus ar pilnīgi vienādu nozīmi.

Fjodorova dažādu valstu ekspertu aptaujā mediju pratības skaidrojums arī tika minēts. Tāpēc apskatīsim arī apkopotos skaidrojumus dažādu valstu skatījumā. Lielākā daļā autoru atzīmēja sekojošās definīcijas kā vispiemērotākās mediju pratības skaidrojumam:

- Mediju pratība – cilvēka īpašība, kas nozīmē, ka viņam piemīt attīstīta spēja uztvert, veidot, analizēt, vērtēt mediju informāciju, izprast mediju funkcionēšanas sociokultūras un politisko kontekstu mūsdienu pasaulē, izprast kodētas un reprezentētas sistēmas, ko izmanto mediji; tāda cilvēka dzīve sabiedrībā ir saistīta ar pilsonisko atbildību;
- Mediju pratība – kustība, kas ir vērsta palīdzēt cilvēkiem saprast, veidot un vērtēt kultūras nozīmīgumu audiovizuālos un drukātos tekstos. Medijpratīgs indivīds, par kuru ir tiesīgs būt katrs, ir spējīgs analizēt, vērtēt un veidot drukātos un elektroniskos mediju tekstus;
- Mediju pratība – spēja izmantot, analizēt, vērtēt un nodod ziņas dažādās formās.

Pats Fjodorovs piebilst, ka mediju pratība ir medijizglītības procesa rezultāts (Федоров, 2005).

Savā grāmatā autors piemin arī citu autoru definīcijas, piemēram: tas ir medijizglītības rezultāts, mediju mācīšanās, tā ir spēja eksperimentēt, interpretēt, analizēt un veidot mediju tekstus (Федоров, 2015).

A.Fjodorovs šo jēdzienu iztīrījis no dažādiem aspektiem un skatījumiem, bet pats atzīst, ka piekrīt visiem dažādu valstu ekspertu definējumiem, taču arī min, ka mediju izglītības un mediju pratības jēdzieni ir tik cieši saplūduši kopā, ka atdalīt tos nav iespējams. Vienā no jaunākām grāmatām autors apkopo visas citu autoru definīcijas un savu personīgo viedokli.

Mediju pratība ir spēja analizēt un sintezēt laika telpisko realitāti, spēja “lasīt” mediju tekstu, kas kopumā ir medijizglītības rezultāts (Федоров, 2015).

Grāmatā “Ievads mediju pedagogijā” tika apkopota vispārīga mediju pratības definīcija, tā ir prasme piekļūt, analizēt, izvērtēt, un izplatīt informāciju dažādās formās. To arī saprot kā mediju uztveri, refleksiju, izvērtēšanu un spriešanu. Vanaga arī piemin ASV mediju specialista Džona Deivisa apkopoto definīciju – mediju kompetence ir prasme analizēt, padziļināt un ietekmēt mediju analīzi, kļūstot par pilnvērtīgu sabiedrības daļu. Autore izpētīt vairākus mediju kompetences funkciju iedalījumus un pamatojoties uz tiem apkopoja savu iedalījumu, t.i. informācijas, tehnoloģiju, datoru, kritiskā, vizuālā funkcijas vai kompetences, kā tās dēvē autore (Rubene, Krūmiņa, Vanaga, 2008). Lai tiktu skaidrībā ar to, ko pilda katra no mediju kompetences funkcijām, tās ir īsi aprakstītas.

Informācijas kompetence ietver sevī sekojošās prasmes: prasme atrast, novērtēt un efektīvi izmantot nepieciešamo informāciju; prasme iegūt, atlasīt un administrēt informāciju; prasme noteikt, analizēt un izmantot informācijas avotus; prasme darboties ar bibliotēkām, datubāzēm; prasme apzināties informācijas nepieciešamību; prasme filtrēt vajadzīgo no liekās informācijas; prasme kritiski analizēt gūto informāciju; prasme apzināties informācijas ētiskumu un juridiskumu; prasme radīt un izplatīt informāciju. Tehnoloģiju kompetence ietver sevī: prasmi izmantot un kritiski izvērtēt jaunākās tehnoloģijas; prasmi efektīvi pielietot daudzveidīgas tehnoloģijas; prasmi kritiski novērtēt tehnoloģiju mērķus un iedarbību. Šeit autore kā galveno izvirza prasmi izmantot tehnoloģija atbilstoši situācijai un pārzināt to svarīgākos darbības principus. Datoru kompetence apkopo sevī izpratni par datora darbības principiem un to darbības īpatnībām; izpratni par datora uzbūvi un aparatūru; prasmi lietot datoru, izmantojot tā sniegtās iespējas. Tīkla kompetence ietver sevī: globālā tīkla informācijas resursu izmantošana; tīkla informācijas lietošana problēmu risināšanai; izpratne par to, kā tīkla informācija ir radīta un vadīta; prasme manipulēt ar tīkla informāciju; prasme izmantot tīkla informāciju, lai pieņemtu lēmumus dzīvē; prasme orientēties interneta resursos; prasme piekļūt un radīt resursus. Kritiska kompetence apkopo : prasmi analītiski apskatīt tekstus ; prasmi orientēties dažādos avotos un izmantot tos analīzei, interpretācijai; sevis, kā mediju lietotāja apzināšanos, kontrolēšanu; prasme analītiski domāt, rakstīt, lasīt vai diskutēt. Vizuālā kompetence: prasme aptvert un radīt attēlus, kā arī analizēt, izprast un vērtēt vizuālās ziņas; prasme izprast un izmantot vizuālos tēlus; prasme saprast un radīt uzskates līdzekļus dažādās mediju formās (Rubene, Krūmiņa, Vanaga, 2008).

Visas aprakstītās kompetences ir mediju kompetences funkcijas, kuras nepieciešams apgūt mūsdienu tehnoloģiju pārpildītajā sabiedrībā, lai pilnvērtīgi iekļautos mediju kultūrā. Taču tas nenozīmē, ka visām funkcijām jābūt attīstītām jau no bērnības. Ar daudzām prasmēm

skolēni sastopas tikai pieaugot. Tomēr laikiem strauji skrienot uz priekšu visas šīs zināšanas un prasmes skolēnam jāapgūst jau mazākajā laika periodā, jo bez šīm kompetencēm jau nav iespējams pilnvērtīgi mācīties. Tāpēc ir svarīgi apzināties, ka jau jaunākajā skolas vecumā, skolēnam jāapgūst kritiskā domāšana, lai spētu kritiski vērtēt informāciju.

Katram cilvēkam jābūt kompetentam mediju lietotājam, jo tikai tad veidosies sabiedrība, kas kritiski un radoši darbosies vienotā mediju telpā. Tiek izvirzīti vairāki kritēriji, ar kuru palīdzību var novērtēt, vai indivīds ir kompetents mediju lietotājs:

- Pielieto medijus efektīvi, savu mērķu, vajadzību un interešu sasniegšanai;
- Kritiski izvērtē un analizē mediju nesto informāciju;
- Izvērtē avotu ticamību un spēj pārbaudīt informāciju no dažādiem avotiem;
- Izmanot medijus radoši, lai izteiktu savas idejas un komunicētu par tām;
- Izmanto medijus, lai pildītu demokrātiskos pienākumus un apmierinātu savas tiesības;
- Atšķir un novērš kaitīgo mediju informāciju (Hug, 2012);

Mediju kompetence ir svarīga katram cilvēkam, jo visi, apzināti vai nē, ir mediju izmantotāji. Tā kā šis process var notikt arī neapzināti, cilvēkam nav iespējams izvairīties no citu cilvēku uzskatiem un ietekmes. Tāpēc mediju kompetences izpratnē lielu lomu atvelta tieši kritiskai domāšanai un analīzei. Tāpēc galvenais mediju kompetences pilnveides uzdevums ir veidot kritiski domājošo, analizējošo un novērtējošo mediju lietotāju.

Honkongā mediju kompetenci definē kā svarīgu dzīves prasmi, kas palīdz cilvēkiem kritiski izprast, analizēt, izmantot un ietekmēt medijus. Tāpēc tai ir ārkārtīgi svarīga loma informācijas sabiedrībā (Chu, Lee, 2014).

Analizējot dažādu autoru teorētiskās atziņas par mediju pratību jeb mediju kompetenci, maģistra darba autore izceļ galvenās šī jēdziena iezīmes. Tātad, mediju pratība ir prasmju kopums, kas apkopo sevī spējas kritiski domāt, vērtēt, analizēt un interpretēt mediju informāciju, kā arī radīt savu mediju saturu, radoši izmantojot jaunākās tehnoloģijas. Kompetents mediju patērētājs ir spējīgs izvērtēt avotu ticamību un atšķirt kaitīgo informāciju. Mediju kompetence ir neatņemama un ļoti svarīga mūsdienu sabiedrības attīstībai. Tāpēc arī skolotājiem šodien ir nepieciešams būt medijpratīgiem.

1.2. Sākumizglītības skolotāja kompetences

Pedagoģa profesija ir viena no svarīgākām profesijām pasaulē. Tieši no skolotāja, no viņa personības ir atkarīga bērnu audzināšana un izglītība, kas nozīme – valsts nākotne. Skolotājs ir tas, no kura sagaida, ka viņš spēs mācīt bērniem izpratni par lietām un procesiem, kas bieži vien tikko parādījušies sabiedrībā, sniegs savu viedokli par informāciju, kas ir tikko atklāta, attīstīs un nostiprinās skolēnu pilsonisko apziņu, sekmēs un atbalstīs radošumu jebkurā tā izpausmē, aktīvi iesaistīs skolēnus mācīšanās procesā un attīstīs viņu kopveselumā, kā arī visu to saistīs ar dzīvi. Skolotājam jāspēj integrēt tajā visā gan strauji mainīgās tehnoloģijas, gan jaunās nostādnes un standartus (Tūna, 2006).

Izglītības un ministrijas Profesijas standartā skolotāja profesija ir aprakstīta, kā darbība, kas ir saistīta ar izglītības programmu īstenošanu un atbilst valsts izglītības standartiem, nodrošina pozitīvu un atbalstošu saskarsmi skolēnu zināšanu, prasmju un attieksmju veidošanai, kā arī organizē un vada audzināšanas un mācību procesu savu pedagoģisko mērķu sasniegšanai, analizē un vērtē skolēnu iegūtās zināšanas un prasmes, veido audzēkņu radošo attieksmi un patstāvību, sadarbojas ar skolēnu ģimenēm, veido metodiskos materiālus mācību procesa īstenošanai, un atbild par sava darba kvalitāti (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2004). No apraksta ir redzams, cik pedagoģa darbs ir dziļš, apjomīgs un daudzveidīgs. Taču realitātē kvalitatīvs pedagoģiskais process prasa no skolotājā daudz vairāk.

Skolotājs vairs nav vienīgais zināšanu avots, no kurienes skolēns var smelties informāciju. Kā arī grāmatas nav vienīgais līdzeklis, kur var meklēt atbildes. Tieši tāpēc skolotāja loma mūsdienu pedagoģiskajā procesā mainās. Mācību process skolā nav vienkārši zināšanu iegūšana – tā ir sadarbība, mijiedarbība starp skolēnu un skolotāju, kur viņi ir partneri. Skolotājs kļūst par palīgu, ceļvedi skolas pasaulē (Andersone, 2009).

Skolotāja profesionālās kompetences ir noteiktas profesijas standartā. Tiek minētas zināšanas un prasmes, kurām jāpiemīt skolotājam. Tiek noteiktas vispārējās prasmes: prasme izvirzīt mērķus un plānot to sasniegšanu, prasme iegūt, analizēt un atlasīt informāciju un izmantot to, prasme izstrādāt vai izvēlēties mācību programmas, prasme izvēlēties mācību un audzināšanas līdzekļus, prasme izvēlēties vai veidot mācību metodiskos materiālus, prasme organizēt mācību vidi, prasme noteikt audzēkņu individuālās īpatnības, saskarsmes prasmes, prasme strādāt komandā, spēja radoši organizēt mācību un audzināšanas darbu, prasme izmantot dažādus mācību un audzināšanas līdzekļus, tai skaitā informācijas tehnoloģiju līdzekļus, prasme noteikt un risināt problēmsituācijas, prasme sadarboties ar vecākiem, kolēģiem, citiem speciālistiem un sabiedrību, prasme motivēt un vadīt audzēkņu darbu, prasme

pētīt audzēkņu personību attīstību, prasme veicināt audzēkņu atbildību, prasme mācīt mācīties, prasme veikt pedagoģiskās darbības analīzi, prasme pilnveidot savu profesionālo meistarību, prasme pamatot savu un respektēt citu viedokli, prasme informēt par sava darba rezultātiem, prasme izstrādāt radošus projektus, veikt pētniecisko darbību, prasme izvērtēt audzēkņu personību izaugsmi, prasme novērtēt audzēkņu mācību sasniegumus, prasme attīstīt audzēkņu pašnovērtēšanas prasmes. Un zināšanas tādās jomās, kā valsts izglītības sistēmas un skolotāju darbību reglamentējošie dokumenti un darba likumdošana, bērnu tiesību aizsardzība, pedagoģija un psiholoģija, mācību priekšmetam atbilstošā zinātnes nozare, valodas un komunikācija, sociālās zinības, veselīgs dzīves veids (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2004). Visas kompetences, kas tiek sagaidītas no skolotāja, tiek minētas Profesijas standarta aprakstā, tomēr vai tas tiešām ir viss, kam jāpiemīt mūsdienu skolotājam vai arī ir kaut kas, kas slēpjas aiz vispārējā apraksta.

Mūsdienu pedagoģiskais process izvirza ļoti augstas prasības pedagoga personībai, kur skolotāja profesionālām kompetencēm jāietver sevī arī psiholoģiskās zināšanas un prasmi tās izmantot savā darbā, veikt ne tikai amata aprakstā minētos pienākumus, bet arī nepārtraukti mācīties kaut ko jaunu, apgūt jaunas prasmes, domāt par savu profesiju un celt tās prestižu (Rutka, 2012).

Labam skolotājam jābūt gan bērni, gan savs darbs, jo, ja tas netiek apvienots, skolēni, kurus apmāca šis pedagogs, noteikti zaudēs vai tikumiskajā un emocionālajā jomā, vai informatīvajā mācību procesā. Par labu skolotāju var būt tikai, kad ir īsts aicinājums. Cilvēki, kuru profesijas nav saistītas ar pedagoģiju, vienmēr runā, ka par skolotājiem kļūst tikai tie, kam ir tāds aicinājums. Bet ar to vien nepietiek, lai pedagogu nosauktu par ideālu. Šodien sabiedrība prasa no skolotāja būt komunikablam un atvērtam dialogam ar skolēniem, kur nebaidīties atbildēt uz pašiem asiem jautājumiem, tajā pašā laikā neaizmirst par savu reputāciju, kas nozīmē uzvesties kulturāli un audzināti, jo skolotājs tomēr paliek par paraugu skolēniem, viņam jāspēj apieties ar tehniskiem līdzekļiem pietiekami augstajā līmenī, protams jābūt zinošam profesionālim savā jomā un psiholoģiski līdzsvarotam cilvēkam. Pieminot psiholoģisko jomu gribētos apskatīt tuvāk skolotāja psiholoģisko kompetenci.

Lūcija Rutka raksta, ka skolotājam jāzina un jāizprot skolēns un viņa fiziskā, emocionālā, kognitīvā attīstība, jāprot veicināt un vadīt šo jomu attīstību. Taču ne mazāk svarīgi skolotājam zināt un izprast savu fizisko un garīgo veselību, kognitīvos un emocionālos procesus, vajadzības, psiholoģiskās, profesionālās un personīgās problēmas, savas attieksmes un apmierinātības līmeni, ka arī prast vadīt un kontrolēt emocijas, uzvedību, gūt prieku un gandarījumu, uzņemties atbildību un sniegt sev psiholoģisko atbalstu (Rutka, 2012). Šeit atklājas skolotāja psiholoģiskā kompetence. Kļūst saprotams, ka skolotājam jābūt ne tikai

saprotošam un zinošam attiecībā uz skolēniem, bet arī perfekti izprast un apzināt sevi, spēt vadīt un kontrolēt savu psiholoģisko, fizisko Es, kas ir ļoti grūti katram cilvēkam.

Grāmatā “Pedagoga psiholoģiskā kompetence” autore apraksta skolotāja psiholoģiskās kompetences komponentus, kas veido skolotāja psiholoģiskās kompetences būtību. Tie ir profesionāli nozīmīgas personības īpašības, zināšanas psiholoģijā, psiholoģiskā domāšana, lēmumu pieņemšanas prasmes, stresa vadīšanas prasmes, emociju un uzvedības pašregulācija, psiholoģiskā atbalsta sniegšanas prasmes, kreativitāte, saskarsmes tehniku lietošanas prasmes, empātija, psiholoģiskās izglītošanas prasmes un pašanalīzes, pašnovērtēšanas prasmes (Rutka, 2012).

Papildinot iepriekš rakstīto, maģistra darba autore atzīmē, ka skolotāja psiholoģiskā kompetence ietver sevī ļoti lielu un grūtu darbu ar savu personību. Kas nozīmē, ka mūsdienu skolotājs ir arī psihologs sev un skolēniem arī, pat ja viņam nav atbilstošā diploma.

Lai izprastu pedagoga profesionalitātes būtību un izveidotu priekšstatu par skolotāja profesiju vajag izpētīt visas nepieciešamās kompetences. Tiek piedāvāta tāda klasifikācija skolotāja profesionālām kompetencēm, izdalot piecas grupas:

1. Speciālā un profesionālā kompetence sava priekšmeta ietvaros;
2. Metodiskā kompetence ;
3. Sociāli psiholoģiskā kompetence;
4. Diferenciāli psiholoģiskā kompetence skolēnu motīvu un spēju jomā ;
5. Autopsiholoģiskā kompetence, kura ietver sevī paša skolotāja personības stiprās un vājās puses pedagoģiskajā darbībā (Гарифулина, 2016).

Autore lieto apjomīgas kompetences, kas sevī ietver padziļinātas zināšanas, prasmes un attieksmes gan psiholoģiskajā, gan pedagoģiskajā jomā. Kļūst skaidri redzams, cik skolotāja profesija ir dziļa un daudzšķautnaina.

Šodien skolotāja pedagoģiskajā darbībā parādās jaunas lomas, citas prioritātes un plašāki uzdevumi. Andersones rakstā ir apkopotas tādas jaunās skolotāja lomas:

- Skolotājs pats ir tas, kurš mācās. Skolotājam vienmēr jāiet vienā solī ar laiku, tāpēc skolotājam jāpilnveido savas zināšanas un prasmes pastāvīgi.
- Skolotājs ir zināšanu veidotājs. Skolotājs palīdz skolēniem sistematizēt un apkopot zināšanas, kas tiek gūtas ne tikai no grāmatas, bet izmantojot dažādus līdzekļus, tai skaitā arī jaunās tehnoloģijas.
- Skolotājs ir uzņēmējs. Skolotājs iekārto mācīšanos stimulējošo vidi, lai skolēniem būtu interese pašiem meklēt risinājumu. Tas skolotājam dod arī iespēju demonstrēt savu radošumu un talantus (Andersone, 2009).

Šīs trīs lomas pilnībā aptver visu skolotāja būtību un ietver visas nepieciešamās prasmes. Autore apraksta jaunās skolotāja lomas, kas nav atdalāmas no jaunām tehnoloģijām klasē. Tas arī ir raksturojums mūsdienīgam mācību procesam. 21.gadsimtā mācības nav iztēlojamas bez IKT pielietojuma.

Daudzi pētnieki klasificējot un aprakstot skolotāja kompetences piemin informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietošanas prasmes, kas ietver sevī arī mediju pratību. F. V. Pārkejs izveidoja savu kompetenču klasifikāciju, kas raksturo profesionālu skolotāju. Viņš izdala pamatzināšanas, pamatprasmes, refleksiju un problēmu risināšanu. Tās ir:

- Zināšanas par sevi un skolēnu;
- Amata zināšanas;
- Priekšmeta zināšanas;
- Pedagoģijas teorijas zināšanas;
- Zināšanas pētniecībā;
- Mācīšanas un tehnoloģiju lietošanas prasme;
- Starppersonu prasmes (Andersone, 2009).

Profesiju standartā arī tiek minēta skolotāja prasme izmantot dažādus mācību līdzekļus, tai skaitā informācijas tehnoloģiju līdzekļus. Daudzi pētnieki klasificējot un aprakstot skolotāja kompetences piemin informācijas un komunikācijas tehnoloģiju lietošanas prasmes, kas ietver sevī arī mediju pratību.

Skolotājs palīdz skolēniem apgūt un attīstīt IKT lietošanas kompetences, kas viņiem būs vajadzīgas turpmākajā dzīvē. Sākumskolā skolotājs parasti māca visus mācību priekšmetus vienai skolēnu klasei, tāpēc viņam ir iespēja palīdzēt skolēniem apgūt šīs nepieciešamās kompetences visu nodarbību laikā. Eiropas valstu lielākajā daļā sākumskolā IKT māca visu priekšmetu skolotāji, bet vairumā to valstu, kur IKT tiek mācītas kā atsevišķs priekšmets, to dara kvalificēti skolotāji. Latvija skolēni apgūst šīs kompetences informātikas nodarbībās (Eurydice, 2011). Taču mediju pratību nav iespējams apgūt tikai informātikas nodarbībās, tāpēc sākumskolas skolotāja uzdevums ir ieviest šīs kompetences apgūšanu visu nodarbību laikā, integrējot to katrā priekšmetā.

Ļoti svarīgi ir tas, lai visu priekšmetu skolotāji, kas īpaši attiecas uz sākumskolas skolotājiem, zinātu kā un prastu integrēt IKT mācību procesā. Perspektīvo tehnoloģiju pētījumu institūts ir sagatavojis IKT apguves, inovāciju un radošuma politikas pamatnostādnes, kas apstiprina, ka IKT lietošana mācību procesā var uzlabot mācīšanās efektivitāti un izglītības

rezultātus, taču tas ir atkarīgs no metodēm un pieejām, kuras izmanto skolotājs (Eurydice, 2011).

2011.gadā UNESCO izstrādāja programmu, kurā izcēla galvenās skolotāja mediju un informācijas prasmes (*MIL*) prasmes. Tās bija sadalītas sešās nodaļās: IKT izglītības sistēmā, mācību saturs un novērtējums, pedagogija, IKT (tehnoloģijas un programmatūra), izglītības procesa organizācija un administrācija, skolotāju profesionālā pilnveidei. Katrā nodaļā skolotājam jāapgūst konkrēta MIL kompetence, t.i. mediju un informācijas nozīmes izpratne demokrātijai, mediju kontenta un tā izmantošanas iespēju izpratne, efektīva un operatīva informācijas iegūšana, informācijas un to avotu kritiska novērtēšana, jaunu un tradicionālu mediju formātu izmantošana, sociokulturālā konteksta noteikšana mediju kontentos, mediju un informācijas prasmes izplatīšana skolēnu vidū un nepieciešamo izmaiņu vadīšana (UNESCO, 2012).

Kā minēts Ieteikumos izglītības politikas un rīcībpolitikas veidotājiem, lai mācīšanās procesa rezultātā skolēnam veidotos nepieciešamās kompetences, aktualizējas skolotāja prasmes vadīt atbilstošu mācīšanos, analizēt un reflektēt, sadarboties. Skolotājam jāprot:

- izvirzīt skolēnam aktuālus mācību mērķus un dot atgriezenisko saiti par to sasniegšanu,
- mācīt skolēnu pašu formulēt mērķi, sekot virzībai uz to, dot un pieņemt atgriezenisko saiti – veicināt pašvadītu mācīšanos,
- izvēlēties un jēgpilni pielietot mācību metodes, paņēmienus, kas rezultātā panāktu skolēnu iedziļināšanos un iesaistīšanos, veidot sasaisti ar reālo dzīvi,
- mācīt jēgpilni izmantot IKT rīkus,
- izmantot atbilstošus instrumentus, lai sekotu skolēnu izaugsmei,
- iesaistīties profesionālās sarunās ar kolēģiem, dalīties pieredzē, reflektēt par savu un kolēģu profesionālo darbību,
- izmantot kritēriju līmeņu aprakstus, vadības un kolēģu komentārus, lai vērtētu stundu kvalitāti, formulēt mācīšanās vajadzības atbilstoši savām prasmēm un skolas mērķiem, plānot savu individuālo izaugsmi (Latvijas Universitātes Starpnozaru izglītības inovāciju centrs, 2017).

Šajā dokumentā ir pilnībā aprakstītas mūsdienu skolotājam nepieciešamās kompetences. Kas sevī, protams, ietver arī prasmi darboties ar IKT un mācīt skolēniem tos jēgpilni izmantot. No kā var secināt, ka šī kompetence skolotājam jābūt attīstīta diezgan augsta līmenī, jo, lai prastu mācīt citiem, pašam jāizprot to pilnībā.

Skolotājam, kam ir labi attīstīta mediju kompetence ir raksturīgas šādas prasmes:

- spēja kritiski izvērtēt IKT lietošanas priekšrocības un ierobežojumus;

- spēja izvērtēt un izvēlēties skolēniem atbilstošākus IKT rīkus, lai veicinātu pēc iespējas pilnvērtīgāku attīstību;
- prasme komunicēt ar dažādu mediju palīdzību;
- prasme izmantot IKT, lai spētu meklēt, interpretēt informāciju, par to diskutēt un risināt problēmas;
- prasme izmantot IKT, lai atvieglotu informācijas apmaiņu;
- prasme palīdzēt skolēniem lietot IKT mācību procesā, attīstīt kritisko domāšanu (Rubene, Vanaga, Stavicka, 2012).

Skolotājs ir viena no galvenām personām, kas palīdz skolēniem apgūt IKT prasmes. Skolotājam ir jādod iespējas skolēniem mācīties izmantot IKT mācību procesā un ikdienā, tāpēc skolotājiem ir būtiski saņemt apmācību šajā jomā, lai viņi skolēniem šīs iespējas varētu sniegt. (Eurydice, 2011). Pie šādiem secinājumiem ir atnācis arī jaunākais pētījums par bērnu un pusaudžu mediju prātību, kas uz pētījuma iegūtās informācijas bāzes izveidoja ieteikumus, viens no kuriem ir mazināt digitālo plaisu starp skolēniem un skolotājiem. Pētījuma autori iesaka izstrādāt un iespējami ātri realizēt informatīvās aktivitātes un mācības, kuru mērķis ir informēt un izglītot pedagogus par aktuālākām lietām digitālajā vidē (Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultāte UNESCO Medijprātības katedra, 2017).

Šodien mēs dzīvojam mainīgajā pasaulē, kur sabiedrība uzliek jaunas prasības profesionālajām skolotāja kompetencēm. Strauja inovāciju attīstība prasa pēc jauniem cilvēkiem, kas būtu lokani, dinamiski, spējīgi dzīvot pastāvīgi mainošos apstākļos. Viens no galveniem izglītības attīstības aspektiem ir nepārtrauktība, pašattīstība un pastāvīga pilnveidošanās. Šodien IKT iekļaušana mācīšanās procesā ir ļoti svarīgs nosacījums, jo izglītības digitalizācija palīdz uzlabot jauniešu intelektuālās spējas. Mācību laikā skolēns ir aktīvs mediju lietotājs verbālajā un audivizuālajā formās, kas ietekmē viņa apziņu, veido viņa dzīves uzskatus, dzīves un kultūras vērtības. Tāpēc no pareizo metožu izvēles, mācīšanās paņēmienu un mediju avotu ir atkarīga mācīšanās efektivitāte. No ka izriet, ka atbildīgākā loma ir tieši sākumskolas etapam, sākumskolas skolotājam. Jo mūsdienu skolēnam veidojas izpratne par mācībām, dzīves vērtībām un attieksmēm tieši pašā skolas gaitu uzsākšanas laikā, kas ir sākumskolā.

Sākumizglītības skolotājam jābūt tik pat kompetentam, kā visiem skolotājiem. Ja viņš strādā ar mazākiem bērniem, tas nenozīmē, ka pret viņu ir mazākas prasības. Runājot par vispārīgām kompetencēm, sākumskolas pedagogam ir tādas pašas prasības. Tomēr sākumizglītībā ir sava specifika.

Profesiju standartā tiek pieminētas sekojošas specifiskās prasmes, kas attiecas uz pamatskolas, tai skaitā arī sākumskolas skolotāju: prasme veidot iespējas skolēnu vērtību apguvei, pašizpaušmei un pašdisciplīnai, prasme dot zināšanas par profesijām un karjeras izvēles iespējām, prasme palīdzēt skolēniem adaptēties jaunajā sociālajā vidē, prasme ieraudzīt skolēnu dotības un veicināt talantu attīstību (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2004).

Tātad, secinot, kādam jābūt sākumizglītības skolotājam, neiznāk viennozīmīgi un īsi atbildēt nevar. Tas ir cilvēks, kas ir spējīgs iemācīt skolēniem domāt, radoši attīstīt savas dotības un izpaust tās, palīdzēt veidot skolēniem jautājumus sev pašiem vielas mācīšanās rezultātā un patstāvīgi meklēt uz tiem atbildes, paaugstināt skolēnu motivāciju pašizglītoties un pilnveidoties, redzēt un vērtēt skolēnu individuālo pašizaugsmi, izceļot tikai pozitīvo katrā bērņā. Mūsdienīgs skolotājs ir pastāvīgā izaugsmē un radošajā meklējumā, viņš nepārtraukti pilnveidojas un attīstās, apvienojot mīlestību pret bērņiem un darbu, ir spējīgs ne tikai mācīt bērņus, bet arī pats mācīties no viņiem. Šodienas skolotājs ir profesionāls, kas tiek raksturots ar viņa pašattīstību, paškritiku, erudīciju un augstu kultūras līmeni. Skolotājam jābūt profesionālim ne tikai attiecībā pret bērņiem, bet arī attiecībā pret sevi, viņam jāizprot savs fiziskais un psiholoģiskais Es, jāspēj to vadīt un kontrolēt. Mūsdienīgs pedagogs iet vienmēr solī ar laiku un pieņem no tā tikai labāko, spēj to izmantot skolēnu labā. Tā kā 21. gadsimtam ir raksturīga strauja IKT attīstība, skolotājam jāprot tās jēgpilni izmantot skolēnu un pedagoģiskā procesa labā, kā arī palīdzēt skolēniem izmantot tās savas attīstības labā.

Taču sākumskolas skolotāju mediju pratības nepietiekamība ir diezgan nopietna problēma šodien. Katram IKT lietotājam jāprot kvalitatīvi izmantot to priekšrocības, īpaši sākumskolas posmā, kad kritiskā vērtēšana un analizēšana vēl nav attīstīta tik augstā līmenī. Tieši tāpēc sākumskolas skolotājiem jābūt labi attīstītai savai mediju pratībai. Maģistra darba autore nākamajā nodaļā rūpīgāk izpētīs izglītības digitalizāciju un kas tiek darīts pedagogu labā, lai paaugstinātu skolotāju mediju pratību un pilnveidotu prasmes pielietot IKT mācību procesā.

Analizējot teorētisko literatūru mediju pratības jautājumā darba autore secināja, ka šis fenomens tika atklāts vēl ar pirmo mediju parādīšanos, tomēr īpaši aktuāls kļuvis tikai pēdējos gados ar strauju tehnoloģiju uzplaukumu. Šodien bez šīs kompetences nav iztēlojams neviens kvalificēts darbinieks, jo visas dzīves jomas kļūst digitalizētas, no kā izriet, ka bez nepieciešamām prasmēm cilvēks kļūst bezpalīdzīgs. Medijpratīgs cilvēks ir tas, kas spēj atrast, izmantot, kritiski izvērtēt un pielietot informāciju, analizējot to. Tā ietver sevī arī spēju veidot savu kvalitatīvu informāciju un izplatīt to, izvērtējot dažādu avotu ticamību un drošību. Mediju pratības nozīme skolotāja profesijā kļūst ļoti aktuāla, jo, pirmkārt, skolotājs ir tas kas vada mācību procesu un viņam jādara viss, lai šis process būtu jēgpilns un maksimāli lietpratīgs.

Skolotājam jāprot dažādot mācību metodes un paņēmienus tā, lai skolēni varētu attīstīties savos līmeņos un dažādībā, ko vieglāk ir sasniegt ar digitālo rīku palīdzību. Turklāt, šodien ne viens mūsdienu sabiedrības loceklis nav iztēlojams bez digitālo tehnoloģiju rīkiem. Viennozīmīgi IKT ir labs veids, kā sasniegt nepieciešamos mācīšanās mērķus un palīdzētu skolēniem kļūt par kritiski domājošiem, spējīgiem pielāgoties mainīgiem apstākļiem un radoši izpausties šodienas sabiedrībā. Otrkārt, skolotājs ir tas, kas palīdz skolēniem iegūt zināšanas un apgūt prasmes. Tā kā mediju kompetences un tehnoloģiju prasmes ir tādas pašas prasmes, ka visas pārējās un ar tām mūsdienu bērni nepiedzimst, skolotāju uzdevums ir palīdzēt skolēniem tās apgūt, jo digitālā pasaule arī slēpj sevi daudz izaicinājumu un bīstamību. Lai spētu to izdarīt, skolotājam pašam jāprot tikt ar to galā, kas nozīmē, ka skolotāju mediju prātībai un tehnoloģiju lietošanas prasmēm jābūt attīstītām diezgan augstā līmenī. No kā izriet secinājums, ka skolotāju mediju kompetenci jāpilnveido un jāattīsta tāpat kā visas pārējās pedagoģu profesionālās kompetences. Un tas jā dara vēl augstskolās, kur topošie skolotāji apgūst tik sarežģīto un cēlo profesiju.

2. IZGLĪTĪBAS PROCESA DIGITALIZĀCIJA

2.1. Izglītības digitalizācijas aktualitāte mūsdienās

Mūsdienās dzīve vairs nav iedomājama bez IKT lietošanas ikdienā. Tehnoloģijas ienāk cilvēku dzīves visās jomās un visos vecumposmos. Tās ir izmainījušas veidu, kā sabiedrība domā, strādā, uzvedas, izklaidējas, atpūšas, komunicē u.tml. Un pat ir spējīgas aizstāt pašus cilvēkus. Tehnoloģijas integrējas arī izglītībā. Digitālie instrumenti dod plašas iespējas, kā pilnveidot mācīšanas un mācīšanās procesus. Tie ir ieviesuši zināšanu demokrātiju, kurā izglītība ir kļuvusi par sadarbības, pašvadītu iniciatīvu. Sabiedrības vajadzības šodien liek uzsvāru uz kritisko domāšanu, radošumu un inovācijām. Tas prasa mainīt izglītības programmas un mācīšanās metodes, kas rezultātā dos mūsdienu sabiedrībai nepieciešamos profesionāļus. Un protams, skolotājiem šeit ir svarīgākā loma, jo viņi nav tikai paraugi skolēniem, bet arī arhitekti, kas palīdz pielāgot izglītības saturu skolēniem, piedāvājot nepieciešamo kompetenču attīstīšanās iespējas.

Gan sabiedrībā, gan īpaši izglītībā tiek diskutēts, vai digitalizācija ir tik nepieciešama, vai digitalizējot izglītību tiks sasniegti gaidāmie rezultāti, vai tiešām tas palīdzēt vairāk ieinteresēt un iesaistīt skolēnus mācību procesā. Taču viss ir atkarīgs no tā, kā tiek integrētas tehnoloģijas mācību procesā. Skolēni var būt pasīvi tehnoloģiju lietotāji nodarbību laikā, no kā viņi maz iegūst, vienkārši drukātie uzskates materiāli tiek aizstāti ar digitāliem uzskates materiāliem. Vai ir cits variants, kad skolēni paši iesaistās savu zināšanu un prasmju veidošanā, kad skolotājs ir tikai palīgs un koordinators, lai paši izglītojamie varētu uzņemties atbildību par saviem darbiem, radītu jaunas zināšanas, meklētu jaunus risinājumus, izmantojot IKT. Tas ir aktīvas mācīšanās princips. (Daniela, Rubene, Goba, 2018)

Latvijas un Eiropas līmenī ir izstrādāti vairāki attīstības plānošanas dokumenti, kuros ir apkopoti mērķi, rīcības virzieni un iespējamie risinājumi, kuri definē tai skaitā arī nākotnes skolas attīstības tendences. Maģistra darba autore izskatījis dažus no tiem, lai atrastu pierādījumus, ka izglītības digitalizācijas process ir ļoti aktuāls un svarīgs mūsdienās, ka tam šodien velta daudz uzmanības un nepieciešamo resursu.

Latvijas un Eiropas līmenī ir izstrādāti vairāki attīstības plānošanas dokumenti, kuros ir apkopoti mērķi, attīstības virzieni, kas norāda uz nākotnes skolas attīstības tendencēm. Augstākais valsts līmeņa plānošanas dokuments ir "Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014.-2020.gadam". Prioritātē "Cilvēka drošumspēja", rīcības virzienā "Kompetenču attīstība" 275.punktā ir rakstīts, ka, lai cilvēks būtu spējīgs strādāt labu, cienīgu darbu un rūpēties par

sevi un savu ģimeni, kā arī attīstīt savu valsti, viņam ir nepieciešamas sekojošās kompetences: spēja kritiski domāt, prasme būt radošam, spēja sadarboties un sazināties, valodu prasmes, pilsoniska apziņa, darba un uzņēmējprasmes, prasme plānot savas finanses, spēja novērtēt riskus un rast tiem risinājumus, kā arī informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pārzināšanas un lietošanas prasmes. Kā arī minēts, ka šīs kompetences jāpilnveido visas dzīves garumā. Kā viens no pirmajiem uzdevumiem 290.punktā ir minēta satura un darba formu pārveide. Tiek plānots ieviest inovatīvu mācību saturu, kas veicinās skolēnu radošumu un uzņēmējspēju. Tiks veidota digitālā mācību vide, mūsdienīga svešvalodu apguve, karjeras izglītības sistēmas nostiprināšana. Un 293.punktā tiek minēts arī uzdevums sagatavot un piesaistīt augsti kvalificētus un sagatavotus pedagogus, kas paredz arī skolotāju profesionālās kvalifikācijas pilnveidi, kas ietver sevī arī pedagogu medijupratības pilnveidi (Pārresoru koordinācijas centrs, 2012). Šie uzdevumi skaidri parāda, ka Skolas attīstības tendences ir saistītas ar izglītības digitalizāciju, jo pāriešana uz digitālo vidi nozīmē, ka notiks vides maiņa no ierastās vides, kur izmanto tāfeli, grāmatu un burtnīcu uz digitalizēto, kur izmanto IKT, kā palīg līdzekļus mācīšanās mērķu sasniegšanai. Kas savukārt izkristalizē otro Latvijas Nacionālā attīstības plāna 2014.-2020.gada minēto uzdevuma nepieciešamību – skolotāju profesionālo pilnveidi, kas iekļauj arī mediju kompetences pilnveidošanu.

Kā norādīts Izglītības attīstības pamatnostādnēs 2014.-2020.gadam tiks nodrošināts atbalsts IKT metodisko centru attīstībai. Kas paaugstinās vispārējās izglītības kvalitāti un veicinās jaunāko metožu izmantošanu mācību procesā. Ir paredzēts izveidot digitālo grāmatu bibliotēkas, kas digitalizēs mācību procesu. Tādas vides izveide palielinās skolēnu interesi pret izglītību, kas savukārt cels viņu mācību rezultātus (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2013).

Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnēs 2014.-2020.gadam ir teikts, ka, palielinoties informācijas klāstam, ir svarīgi, lai cilvēks spētu apieties ar šo informāciju. Kā galvenās tiek minētas prasmes iegūt, izvērtēt, apstrādāt un pielietot informāciju, orientēties informācijas daudzumā un atšķirt pirmavotus. Šīs prasmes ir nepieciešamas, lai cilvēki varētu radīt kvalitatīvu produktu, kas ir svarīgi ilgtspējīgai sabiedrībai. Šī dokumenta priekšlikums sabiedrības attīstībai ir integrēt e-mācības visos izglītības posmos, kas uzlabotu cilvēku mediju prātību un veicinātu kritiskās domāšanas attīstību. Tiek piedāvāts digitalizēt mācību resursus un paplašināt to izmantošanu mācību procesā, kā arī veidot vairāk digitālo materiālu satura apgūšanai. Kā arī jānodrošina tādu resursu pieejamība ārpus klases (Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija, 2013).

Savukārt Latvijas mediju pamatnostādnēs ir norādīts Latvijas mediju politikas virsmērķis, kura ietvaros veidota stipra, profesionāla, ilgtspējīga stabila un daudzveidīga mediju vide, kur

gan nacionālajā, gan vietējā līmenī tiek veidots kvalitatīvs, sabiedrības labumam atbilstošs saturs, kas veicina Satversmē atzīmēto pamatvērtību atspoguļojumu digitālajā telpā, ņem vērā visas sabiedrības intereses un dod iespēju piekļūt drošai informācijai un zināšanām kā to izmantot (Latvijas Republikas Kultūras ministrija, 2016). Caur šo mērķi var redzēt, cik svarīgi un aktuāli šobrīd ir digitalizēt izglītību, lai audzinātu atbilstošu jaunatni, kas būs spējīga veidot kvalitatīvu produktu. Tā kā šodien mediju vide ir kļuvusi ļoti plaša, tiek vairāk vērtēti cilvēki, kuriem ir augsta mediju pratība. No kā iznāk, ka Latvijā mediju kompetence ir prioritāra digitalizācijas kontekstā. Šajā dokumentā arī ir atzīmēt, ka mediju pratība ir politikas prioritāte visās ES valstīs (Latvijas Republikas Kultūras ministrija, 2016). Kas padara izglītības digitalizācijas procesu par vienu no svarīgākām izmaiņām visas Eiropas ietvaros. Digitalizācijas process notiek globāli, jo sabiedrībai jau pienācis laiks pāriet uz jauni līmeni, jāmācās dzīvot digitālajā laikmetā.

Valsts attīstības plānošanas dokumentā “Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija līdz 2030.gadam” ir skaidri norādīti ieguvumi no izglītības digitalizācijas. Viena no galvenajām valsts prioritātēm ir paradigmas maiņa izglītībā, kuras ietvaros izstrādāts rīcību virziens “E-skola un informācijas tehnoloģiju izmantošana”. Tajā ir pamatots, ka, izmantojot tehnoloģiju sniegtās decentralizācijas priekšrocības, iespējams nodrošināt interaktīvu, kvalitatīvu un interesantu mācīšanās procesu digitālajā vidē, kā arī pilnveidot to ar jaunām un dažādām mācību organizācijas formām. Tas palīdzētu vairāk ieinteresēt skolēnus mācību vielā un pilnveidotu mediju un tehnoloģiju kompetences. Šajā dokumentā tiek skaidri definētas izglītības digitalizācijas risinājumu iespējas, kas palīdzētu sasniegt nepieciešamo mērķi. Ir izstrādāti trīs galvenie risinājumi:

1. Skolas un bibliotēkas digitalizācija. Tas ir nepieciešams, lai nodrošinātu brīvu pieeju informācijai un mūsdienīgam mācību procesam. Bibliotēku un skolu digitalizācijas procesa ietvaros jānodrošina digitālā satura veidošana, kā arī iespējas attālinātām mācībām. Lai to nodrošinātu, jāīsteno visu Latvijas skolu un bibliotēku digitalizācija.
2. Jāveido e-stundas. Tām jābūt kā papildinājumam parastām klātienē nodarbībām, izmantojot e-vidi un e-tehnoloģijas.
3. Mācību e-grāmatu pieejamība. Mācību materiāliem jābūt brīvi pieejamiem gan skolā, gan ārpus tās, kas nozīmē, ka tiem jābūt arī e-vidē, ne tikai papīra veidā (Pārresoru koordinācijas centrs, 2010).

No kā var redzēt, ka līdz 2030.gadam ir plānots digitalizēt mācību procesu, pārveidojot mācību materiālus un grāmatas par elektroniskām un papildināt nodarbību gaitu ar attālinātām mācībām. Tas ir liels lēciens uz izglītības digitalizācijas pusi.

Otrā Eiropas Mediju pratības un informācijpratības foruma rezultātā tika izstrādāts dokuments “Rīgas ieteikumi par mediju pratību un informācijpratību mainīgā mediju un informācijas vidē”, kurā ir ieteikumi, tai skaitā, arī izglītības un skolu digitalizācijai. Šis dokuments aicina piešķirt lielāku nozīmi mediju pratības un informācijpratības programmām un politikai kā valsts, tā arī starptautiskajā politikā, lai veicinātu cilvēku pilsonisko līdzdalību demokrātiskā dzīvē, izplatot zināšanas, prasmes, attieksmes, kas dos cilvēkiem iespēju izmantot jaunās digitālās vides priekšrocības. Tas prasa novērst nepilnības mediju pratības starpnieku, tādu kā bibliotēku vai skolotāju zināšanās, sniedzot nepieciešamo informāciju, resursus, finansējumu un apmācību, kā arī iedrošināt pedagogus biežāk un plašāk izmantot mediju un informācijas resursus savā darbā, lai veicinātu mācīšanos procesu. Rīgas ieteikumi par mediju pratību un informācijpratību aicina veicināt mediju pratības satura plurālismu un uzlabot tā apmācības pieejamību, lai lielākai sabiedrības daļai ir iespēja gūt labumu no digitālo ierīču uzplaukuma. Dokuments aicina risināt mediju pratības jautājumus ar formālās un neformālās izglītības palīdzību. Tas iesaka aizstāvēt mācīšanos izmantojot medijus un apstiprina, ka šajā procesā cilvēki iepazīst arī pašus medijus. Vēl dokumentā tiek atzīmēts, ka jāsekmē cilvēku kritiskā un pārdomātā informācijas lietošana, palielinot izpratni un informētību par drošību internetā. Un beidzot, šis dokuments pieprasa izstrādāt mediju pratības standartus, lai nostiprinātu šīs kompetences saikni ar citām sociālām prasmēm visās izglītības līmeņu programmās, nodrošinot arī vērtēšanu (UNESCO, 2016). Šis dokuments liecina par izglītības digitalizācijas un mediju pratības svarīgumu. Šie ieteikumi attiecas uz visām UNESCO valstīm, kas nozīmē, ka pie digitalizācijas jautājuma tiek pieiets globāli un nopietni. Straujš tehnoloģiju uzplaukums prasa strauji rīkoties un apvienot sabiedrību digitālajā vidē.

Taču cik digitalizēts mācību process vispār var būt? Daudzas lietas šajā procesā var aizstāt ar tehnoloģijām, tomēr skolotāju gan nevar aizstāt nekādas jaunās tehnoloģijas. Procesam, kuru viņi vada jābūt aktīvam, radošam, dzīvam. To var nodrošināt tikai kompetents pedagogs (Strods, 2016).

Tāpat digitalizējot mācību procesu, būtiska loma ir pašam skolotājam, konkrēti viņa mediju pratībai. Dokumentā “Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020.gadam” tiek norādīts, ka izstrādās standartizētu pedagogu IKT prasmju novērtēšanas sistēmu, kurā būs paredzēta pedagogu cikliska IKT prasmju sertificēšana. Tas nodrošinās pastāvīgu situācijas monitoringu un skolotāju profesionālo pilnveidi valsts līmenī. Šis attīstības dokuments plāno uzraudzīt, vērtēt un sniegt atbalstu skolotāju prasmju pilnveidei. Tajā minēts, ka paredzēts izstrādāt specialās pedagogu mediju pratības pilnveides programmas, lai skolotāji mācētu strādāt digitalizētajā mācību vidē, prastu izmantot un veidot digitālos mācību materiālus (Strods, 2016).

21. gadsimtā tehnoloģiju integrācija izglītībā fundamentāli maina mācīšanās procesu. Tehnoloģijas digitālajā laikmetā radījušas jaunu individualizētās mācīšanās līmeni. Izglītība, ka vienmēr, ir progress, kur skolotāji ir pārmaiņu aģenti, kas palīdz veidot nākotnes jaunatni, lai tie kļūst par pārmaiņu un progresu spēku, kas ir gatavots šī gadsimta izaicinājumiem (Nuaimi, 2016). Lai īstenotu pilnīgo izglītības digitalizāciju, skolotājiem ir nepieciešams attīstīt savas digitālās prasmes. Kas nozīmē, ka augstākajā izglītībā, gatavojot pedagogus, ir nepieciešams iekļaut gan aktuālākos jauninājumus pedagogijā, gan IKT izmantošanu. Skolotājiem jābūt kompetentiem digitālajā jomā un gataviem tiem pašiem izaicinājumiem, kuriem viņi gatavo skolēnus (European Commission, 2017).

Izvērtējot Latvijai nozīmīgus attīstības dokumentus izglītības nozares kontekstā, var secināt, ka tajos visos ir vienota izglītības sistēmas un skolas nākotnes attīstības tendence – izglītības procesa digitalizācija. Kas nozīmē, ka šodien izglītības digitalizācija ir ļoti aktuāla un tai velta daudz resursu. Kas apstiprina nepieciešamību pēc skolotāju mediju un tehnoloģiju prasības pilnveides.

2.2. Mediju pratība kā caurviju prasme kompetencēs balstītā izglītībā

Latvijas izglītības telpā notiek transformācijas process no tradicionālas mācīšanas uz skolēncentrētu, mūsdienu sabiedrības prasībām atbilstošu kompetenču pieejā balstītu izglītības saturu, kur mediju pratību jeb mediju kompetenci piemin kā vienu no caurviju kompetencēm. No iepriekš analizētās literatūras un normatīviem dokumentiem ir redzams un saprotams, kāpēc mediju pratība ir tik svarīga un nepieciešama mūsdienās, kā arī kas tiek plānots darīt, lai jaunatne kļūtu vairāk kompetenta šajā jautājumā. Šajā plānā arī ir skaidri redzama skolotāja loma un kas ir nepieciešams, lai pilnveidotu pedagogu profesionālās kompetences. Tomēr maģistra darba autore vēlas noskaidrot, kāda ir mediju pratības loma jaunajā mācību pieejā un kompetencēs balstītās izglītības ietekmi uz skolotāja profesionālajām kompetencēm un īpaši mediju pratību.

Valsts Izglītības Satura Centrs nosaka kā prioritāti veicināt kompetenču attīstību, kas vispārējās globalizācijas, IKT attīstības un vērtību plurālisma apstākļos skolēniem dos iespēju veiksmīgi darboties sabiedrības un personisko mērķu sasniegšanai (Catlaks, 2015). Un kā var redzēt šodien, ar to aktīvi nodarbojas kā arī šī projekta finansējums ir pietiekams, jo jau ar 2018.gada septembri kompetencēs balstītā pieeja pakāpeniski sāks tikt ieviesta skolās ar pirmskolu, 1. un 4.klasi. Tā pakāpeniski ar katru gadu šai sistēmai pievienos pa 4 klasēm un pēc 4 gadiem, 2021/2022 gadā tiek plānots pilnība pārvest visas klasei jaunajā mācību pieejā (Valsts izglītības un satura centrs, 2016). Pamatojoties uz datiem var secināt, ka projekts tiek aktīvi izstrādāts un ievests ar Eiropas Savienības palīdzību un skolotājiem jau tagad jābūt gataviem strādāt ar to. Skolotāju sagatavošanai, profesionālās pilnveides īstenošanai (programmām un mācību materiāliem) tiek atvēlēti 35% no kopējā projekta budžeta. Kā tas notiek praksē darba autore noskaidros darba empīriskās daļas ietvaros.

Precīzi un skaidri kompetencēs balstītu izglītību raksturojusi IZM izglītības departamenta direktore Evija Papule. Viņa izskaidroja, ka kompetencēs balstītas mācības ir paradigmas maiņa izglītībā, ko prasa šodienas dinamiskā un mainīgā dzīve. Viss, kas šodien notiek pasaulē, gan strauja tehnoloģiju attīstība, gan vērtību daudzveidība, gan globalizācijas procesi ietekmē arī izglītību, tāpēc tai jāmainās līdzī laimam. Cilvēkiem jāspēj izmantot savas zināšanas, prasmes lai risinātu problēmas, lai pielāgoties jaunajiem apstākļiem, jāapgūst jaunas prasmes, lai veidotos izpratne par lietu un parādību kopsakarībām, jāvirzās no informācijas uz kompetencēm. Papule, 2015). Tātad, kompetenču pieejā izveidotā saturā uzsvars tiek likts uz to, ka zināšanas, ko skolēns iegūst skolā, viņš spēj izmantot dažādās situācijās, gan mācībās,

gan reālajā dzīvē. Turklāt, visā pasaulē tiek domāts, kā mācību procesu padarīt mūsdienīgāku un interesantāku skolēniem, šajā procesā ir svarīgi ne tikai, ko māca un kādas prasmes attīsta, bet arī kādas attieksmes veidojas un cik atbalstoša ir vide, kurā tas notiek.

Pati kompetence tiek definēta kā indivīda spēja komplekti pielietot savas zināšanas, prasmes un paust savas attieksmes, risinot dažādas situācijas un problēmas mainīgajos dzīves apstākļos. Galvenais uzsvars šeit tiek likts uz paša cilvēka spēju darīt, nevis uz zināšanām kā to darīt. VISC analizēja pasaules pieredzi un attīstīja jau esošos Latvijas izglītības standartus, kā rezultātā tika izveidots ietvars mācību saturam, ieteikumi mācīšanas pieejas maiņai, mainot mācību rezultātu no zināšanām uz kompetencēm. Kopā ar pamatprasmēm, kuru attīstīšana notiek svarīgās cilvēka darbības jomās, tiek akcentētas arī vērtības un caurviju prasmes. Kompetences ir kompleksas, to attīstība ir saistīta ar spēju pārnest rīcību no vienas situācijas otrajā, kas padara cilvēku elastīgu un atvērtu pārmaiņu pilnai pasaulei. Kompetenci nevar attīstīt ar kādu konkrētu prasmi vai zināšanām – tā apvieno sevī gan prasmi, gan zināšanas, gan attieksmi (Latvijas Universitātes Starptozaru izglītības inovāciju centrs, 2017).

Šodien sabiedrībā arvien nozīmīgāka kļūst cilvēka spēja saprast mediju lomu un to funkcijas, kritiski vērtēt to saturu un izmantot medijus pašizpaušmei un pašattīstībai. Mūsdienās no cilvēkiem, īpaši no jaunatnes, ļoti sagaida un vērtē arī sava mediju satura radīšanu veidošanu, kur ārkārtīgi svarīgas ir IKT prasmes. Digitālajā demokrātiskajā mediju telpā indivīds kļūst par informācijas saņēmēju, radītāju un izplatītāju. To nevar saistīt ar kādu konkrētu kompetenci, tāpēc skolēniem jāattīsta pamatkompetences kopumā. Mācību saturu veido tikumi, caurviju prasmes, izpratne un pamatprasmes dažādās mācību jomās. Ja skolotājs mācību procesā integrē visas šīs dimensijas, pievēršot uzmanību skolēna spējai pielietot zināšanas un prasmes daudzveidīgās dzīves situācijās, caurviju prasmju attīstībai un ieradumu nostiprināšanai, kas balstīti vērtībās un tikumos, tad skolēna mācīšanās rezultāts būs lietpratība. Šodien Izglītības un zinātnes ministrija definē sešas pamatkompetences : valodas kompetence, sociālā un pilsoniskā kompetence, kultūras izpratnes un mākslas kompetence, matemātikas un datorzinātņu kompetence, dabaszinātņu un inženierzinātņu, veselības un fiziskās aktivitātes kompetence (Valsts izglītības un satura centrs, 2018). Šīs kompetences ir svarīgas katram cilvēkam, tikai vieniem kāda konkrēta kompetence izcelsies vairāk, šajā jomā viņam ir talants vai vienkārši, piemēram viņš ir matemātiķis vai radošā personība. Bet, lai pilnvērtīgi iekļautos sabiedrībā, sekmīgi darbotos tajā un gūt tālāko izglītību, cilvēkam jābūt izpratnei visās sešās jomās. Pamatprasmes un izpratne šajās mācību jomās ir nozīmīgas pašas par sevi, bet tās nodrošina arī kontekstu caurviju prasmju un ieradumu attīstībai, kas balstīti vērtībās (Valsts izglītības un satura centrs, 2018).

Jaunajā mācību saturā tiek veltīta liela uzmanība arī vērtībām. Tām ir liela nozīme lietpratības veidošanai. Vērtības ir pamats ieradumu attīstīšanai, kas, savukārt, nostiprinās par tikumiem. Un tikumi ir tās vērtības, kuras cilvēks ir apguvis un pieņēmis kā savas. Šī dimensija mācību saturā tiek balstīta uz Latvijas Republikas Satversmē, Vispārējā cilvēktiesību deklarācijā un Eiropas Cilvēktiesību konvencijā noteiktajās vērtībās. Tikumus cilvēki apgūst visas dzīves laikā, skolēni sev nozīmīgās vērtības saredz ikdienā un viņu ikdiena ir skola, ģimene un draugi. Skolas uzdevums ir palīdzēt skolēniem izprast tādas vērtības, kā cieņa, brīvība, dzīvība un daudzas citas. No tā, kāda izpratne bērnam veidosies, būs atkarīgs, kāds cilvēks viņš kļūs nākotnē un ko mācīs saviem bērniem, citiem vārdiem sakot, tāda būs nākotnes sabiedrība. Jaunā mācību saturā tiks izkopti tādi tikumi, kā atbildība, centība, drosmē, godīgums, gudrība, laipnība, līdzietība, mērenība, savaldība, solidaritāte, taisnīgums, tolerance (Valsts izglītības un satura centrs, 2018). Skolotāju uzdevums ir no parastiem ikdienas ieradumiem veidot skolēnu izpratni par tik nepieciešamiem tikumiem. Protams, tas nav pašmērķis, bet gan kā dziedziņš, kas ies cauri ikdienas mācību procesam. Vērtības un tikumus tieši ieaudzināt un iemācīt nevar, tādēļ pedagoga pienākums ir stiprināt skolēnu ikdienišķus ieradumus, kas vedīs pēc vērtību pašpieņemšanas.

Un beidzot trešā dimensija, kas maģistra darba autori interesē visvairāk ir caurviju prasmes. Tās ietver sevī nozīmīgus kognitīvos, afektīvos un sociālos aspektus, kas skar visus cilvēka darbības virzienus. Caurviju prasmes palīdz apgūt jaunās zināšanas, tajā pašā laikā stiprinot to sasaisti ar esošo personisko pieredzi. To izmantošana dažādās mācību jomās nostiprina skolēnu prasmes izmantot jaunās zināšanas patstāvīgi un visdažādākās dzīves situācijās, risinot problēmas vai pielāgojoties jauniem neparedzētiem apstākļiem. Šīs prasmes būtiski skar skolēna individuālās prasmes, attieksmes, kas tiks pilnveidotas visās mācību jomās, kļūstot par bāzi pamatkompetenču satura apguvei (Ozoliņa, 2018). Tiek definētas četras caurviju prasmes - pašizziņa un pašvadība, domāšana un radošums, sadarbība un līdzdalība, digitālā prasme. Pašizziņas un pašvadības caurviju prasme nozīmē, ka skolēns apzinās sevi un savas vajadzības, ir spējīgs pārvaldīt savas emocijas, prot sevi pilnveidot un saprot, seko līdzi savai izaugsmei un mācību procesam, kā arī ir spējīgs plānot savas mācības un ir atbildīgs par to. Viņš ir spējīgs patstāvīgi izvirzīt sev mērķus un tiekties pie tiem, vadīt savu mācību procesu. Domāšanas un radošuma caurviju prasme nozīmē, ka izglītojamais atrod, analizē un izvērtē informāciju un situācijas, lieto savas zināšanas un pieredzi problēmu risināšanā, ģenerē jaunas idejas, meklē inovatīvus risinājumus, plāno un īsteno savas ieceres, uzņemas iniciatīvu, iekārto sev nepieciešamo vidi, kas rosinātu radošumu un inovatīvus risinājumus. Sadarbības un līdzdarbības caurviju prasme apzīmē skolēna prasmes sarunāties, saprasties un sadarboties.

Attīstot šo prasmi, skolēnam veidojas noturīgi ieradumi risināt starppersonu saskarsmes grūtības, meklējot iespējas ievērot un saskaņot atšķirīgās vajadzības, intereses un uzskatus. Līdzdarbojoties skolēns domā un rīkojas kā atbildīgs sabiedrības loceklis, respektē daudzveidīgās intereses, sadarbojas ar citiem un kopīgi risina problēmas, kas skar sabiedrības tagadni, nākotni un ilgtspējīgu attīstību. Digitālā caurviju prasme ir zināšanu, prasmju un attieksmju kopums darbā ar digitālajām tehnoloģijām: uzdevumu veikšana un problēmu risināšana izmantojot IKT, komunikācija un sadarbība ar mediju palīdzību, informācijas iegūšana, organizēšana un prezentēšana, sava satura radīšana, efektīva, atbildīga, kritiska, radoša, patstāvīga zināšanu konstruēšana mācībām, jēgpilna atgriezeniskās saites sniegšana, ka tiek virzīta uz patstāvīgu izaugsmi, spēja izprast digitālo tehnoloģiju lomu realitātes konstruēšanā. Digitālās prasmes raksturo skolēna kompetenci izmantot digitālās tehnoloģijas dažādu uzdevumu veikšanā un nodrošina skolēna rīcībspēju informācijas sabiedrībā. Kad skolēnam ir attīstīta šī caurviju prasme, viņš pašvadīti izmanto digitālās tehnoloģijas zināšanu reproducēšanai un konstruēšanai, uzdevumu un problēmu risināšanai, atbildīgi un kritiski izmanto citu radītu saturu un atbildīgi rada savu, pārvalda savu digitālo identitāti, efektīvi un droši komunicē un sadarbojas ar citiem mediju lietotājiem, kritiski un konstruktīvi izvērtē tehnoloģiju un mediju lomu sabiedrībā (Valsts izglītības un satura centrs, 2018).

Tātad, galvenais kompetencēs balstītās izglītības princips ir tas, ka skolēni apgūst nevis zināšanas, bet kā tās zināšanas pielietot un spēt pārnest uz jebkuru neparedzēto situāciju un spēt tās pielietot, atrisinot šo situāciju. Šis process ir saistīts ar mācīšanos iedziļinoties, kura laikā skolēns attīsta spēju vispārināt, pārnest jaunās zināšanas un prasmes uz nezināmām situācijām. Tas dod iespēju darbināt augsta līmeņa domāšanas prasmes, tādas kā analizēt, sintezēt, izvērtēt, risināt problēmas, lai skolēns spētu konstruēt apgūtā jēgu un izmantot pieredzi, risinot kompleksus uzdevumus jaunās situācijās (Latvijas Universitātes Starppozaru izglītības inovāciju centrs, 2017). Saskaņā ar izveidoto jauno saturu, skolēni apgūs nepieciešamās kompetences, apgūstot vielu ap lielajās idejām, kas nozīmē, ka nebūs stingru priekšmetu sadalījumu un dažādu priekšmetu skolotājiem vajadzēs apvienot savus spēkus, lai nodrošinātu skolēniem atbilstošu mācību procesu. Jaunās pieejā katra skola atbilstoši aprakstītajiem mūsdienīgas lietpratības izglītības mērķiem patstāvīgi plāno, kā sasniegt skolēniem nepieciešamos rezultātus. Ir izvirzīti daži principi, kas sekmēs izvirzīto mērķu sasniegšanu: skolai jāstiprina sadarbība starp dažādu jomu skolotājiem, nodrošinot viņus ar nepieciešamiem materiāliem un organizējot sadarbību veicinošu darba vidi, jo tiem nepieciešams savstarpēji saskaņoti darboties, lai vestu skolēnus pie kopīgiem mērķiem; skola patstāvīgi izvēlas mācību satura un mācību darba organizācijas modeļus un mācību priekšmetu programmas kā arī katrai

mācību jomai atvēlēto laiku; skolas patstāvīgi organizē un plāno savu turpmāko izaugsmi (Valsts izglītības un satura centrs, 2018). No kā izriet, ka skolām tiek dota liela patstāvība, kas no vienas puses ir labi, jo katras skolas ietvaros labāk pārzin savus skolotājus un skolas kultūru, kas palīdz pielāgot jauno mācīšanas pieeju skolas īpatnībām, bet no otras puses, tas padara sistēmu mazāk apvienotu un kopīgu. Tomēr, vel ir agri kaut secināt par tādu pieeju, kamēr tā vēl nav iegājusi skolās.

Kas tad mainās skolotāja lomā jaunajā mācību pieejā? Lai skolēnu mācīšanās rezultāts būtu kompetence, nevis zināšanas un atsevišķas prasmes, kļūst aktuāla skolotāja prasme vadīt atbilstošu mācīšanos procesu, analizēt un reflektēt kopā ar skolēnu. Efektīvā mācīšanās skolotājam jābūt partnerībā ar skolēnu, jāizvirza un skaidri jāizskaidro skolēniem viņu mācīšanās mērķi un instrumenti, ar kuriem tos var izmērīt, jādod kompleksi, integrēti dziļas mācīšanās uzdevumi, jāriko formatīvo vērtēšanu ar skolēniem skaidriem kritērijiem un pastāvīgu, efektīvu atgriezenisko saiti, pakāpeniski jāveido skolēnu spēju vadīt savu mācīšanos. Ka arī skolotājiem jāprot mācīt skolēnus pašus izvirzīt sev aktuālus mācību mērķus un pašiem uz tiem tiekties, izvēlēties un prasmīgi lietot mācību paņēmienus un metodes, kas sekmē skolēnu iedziļināšanos un iesaistīšanos, veidojot sasaisti ar reālo dzīvi, mācīt skolēniem jēgpilni izmantot IKT rīkus un izmantot tos pašiem, lai sasniegtu uzstādītos mērķus, izmantot atbilstošus instrumentus, lai sekotu skolēnu izaugsmei. Skolotājiem jāiesaistās profesionālās sarunās ar kolēģiem, mācību darbību plānošanā un analizē, rezultātu izvērtēšanā (Latvijas Universitātes Starpnozaru izglītības inovāciju centrs, 2017). Tas viss norāda uz skolotāju profesionālās kompetences līmeni, kas šobrīd jau ir mūsdienu skolotājiem, tomēr rodas jautājums par skolotāju digitālo un mediju pratību, jo kā piemin valsts izglītības satura centra vadītājs G. Catlaks tehnoloģijām jaunajā mācību pieejā ir liela nozīme, jo uz to izmantošanu izglītības procesā tiek likts liels uzsvars. Viņš atzīmē, ka skolēniem tādā veidā būs daudz vairāk jāiedziļinās informācijā, lai risinātu uzdevumus un strādātu pie kopīgiem projektiem, veidojot izpratni, kā pašiem atrast, iegūt un apstrādāt šo informāciju (Catlaks, 2016). IKT rīku jēgpilna izmantošana palīdz skolēniem mācīties efektīvāk, jo atgriezeniskā saite tiks saņemta jau procesā, veidot daudzpusīgo skatu uz problēmu, ko nodrošinās dažādi digitālie resursi, radīt kvalitatīvus darbus, jo skolēn varēs tos pārskatīt un pilnveidot, gūt zināšanas vidē, kur skolēni paši aktīvi iesaistīsies, mācīties jebkurā vietā un laikā. Tikai svarīgs nosacījums ir, lai skolotājs no IKT rīku lietošanas vizualizēšanai pārietu uz digitālo resursu lietošanu zināšanu konstruēšanai, problēmu risināšanai, jaunu produktu radīšanai un personalizēta mācību procesa organizēšanai (Latvijas Universitātes Starpnozaru izglītības inovāciju centrs, 2017). Viss skan ļoti pozitīvi un vērtīgi, bet ko darīt skolotājiem, kas sastopas ar jaunu mācību pieeju, kur aktīvi

jāizmanto IKT rīkus, turklāt vēl jēgpilni. Bet kā liecina 2017. gadā veiktais pētījums, skolotāji salīdzinoši maz izmanto jaunās tehnoloģijas nodarbībās, turklāt pētījuma secinājumi liecina, ka tie netiek izmantoti, lai veicinātu aktīvu mācīšanos un skolēni, pārsvarā ir pasīvi IKT lietotāji. (Daniela, Rubene, Goba, 2018)

VISC ir apkopojis dažus ieteikumus skolotājiem, kas sāk mācīšanās procesu iedziļinoties. Skolotājiem jāskaidro sasniedzamo rezultātu gan sev, gan skolēnam, jāizmanto formatīvā vērtēšana un jāsniedz atgriezenisko saiti, lai skolēniem atbalsts ceļā uz mērķi, jāpiedāvā daudzveidīgās metodes, rūpīgi izvēlētus piemērus, situācijas, jāpiedāvā izaicinošus, integrētus uzdevumus, nodrošinot tos ar atbalstu, jārosina jautājumu uzdošanu, izejot uz diskusijām, jāstrādā apzināti pie skolēnu motivācijas paaugstināšanas (Catlaks, 2016). Ieteikumi ir ļoti pozitīvi, bet tomēr tie nav konkrēti, skolotājiem nepietiek faktisko zināšanu un iemaņu strādāt jaunajā sistēmā, viņiem ir nepieciešams atbalsts, kuru visi attīstības plāni un projekti apsolu sniegt. Bet lai noskaidrotu, kā tas tiešām notiek maģistra darba autore pētīs šo jautājumu sava darba empīriskajā daļā.

2.3. Sākumskolas skolotāju profesionālās kompetences pilnveides aktualitāte

Mūsdienās mediji un digitālās tehnoloģijas ir ļoti ietekmējuši mācīšanu un mācīšanos. IKT izmantošana var pavērt jaunas iespējas klasē. Tā var bagātināt mācību procesu, palīdzēt pielāgot to katra skolēna vajadzībām un nodrošināt skolēnus ar tām prasmēm, kas ir nepieciešamas mūsdienu sabiedrībai digitalizācijas kontekstā. Kā var secināt no Eiropas Komisijas pētījuma, lielākā Eiropas valstu daļa ir ieguldījuši daudz resursu skolu digitalizācijā (Eurydice, 2011). Taču, lai IKT varētu brīvi izmantot izglītības procesā, ar pašām par sevi tehnoloģijām nepietiek. Ne visiem skolotājiem vēl ir skaidrs, kā jaunās tehnoloģijas tiek un var tikt izmantotas mācību procesā, lai to sekmētu. Otra neskaidrība ir kādi šķēršļi sagaida pedagogus un skolēnus šajā ceļā. Lai pilnvērtīgu iekļautu digitālos medijus izglītības procesā, skolotājiem ir jāpārzina ne tikai paši rīki, bet arī kā tos pielietot skolēnu kompetenču attīstīšanai. Tāpēc viņi jāapmāca, kā tos var izmantot nodarbībās. Digitālā kompetence jaunajā saturā ir obligāta, tāpēc izglītībai ir nepieciešami kompetenti skolotāji, kas pratīs sagatavot skolēnus mainīgiem apstākļiem digitalizētajā pasaulē.

Datora un Interneta pieejamības ka arī digitalizācijas ietekme uz cilvēci tiek pielīdzināta trešajai mediju revolūcijai sabiedrības vēsturē. Par pirmo uzskatīja pāreju no mutvārdu uz

rokrakstu kultūru, bet par otro revolūciju – pāreju uz drukāto grāmatu kultūru. Katra no šīm revolūcijām paplašināja mediju iespējas, kā arī fundamentāli mainīju mācīšanu un mācīšanos. (Virkkunen, Newnham, 2013). Šodien tas iezīmē laikmetu, kam ir raksturīgas nepārtrauktās pārmaiņas, kas prasa pastāvīgu mācīšanos, lai saglabātu savu vietu sabiedrībā. Skolas un skolotāju uzdevums ir sagatavot skolēnus tādai dzīvei, kurā viss nepārtraukti mainās. Tas ir īsts izaicinājums gan skolai, gan izglītībai kopumā, jo tām jāmainās pastāvīgi un jāpaspēj noreagēt uz straujām pārmaiņām sabiedrībā. Lai tāda inovatīva mācīšanās kultūra veidotos, ir nepieciešams kaut ko mainīt un attīstīt šajā kultūrā, nevar atstāt visu tikai dokumentu līmeni. Tas nozīmē, ka ir nepieciešama pastāvīga mācīšanās un attīstība. Un tā ka skolotāji ir galvenie izglītības virzītāji, tas nozīmē, ka pedagogiem pašiem jāpilnveidojas saskaņā ar sabiedrības un laika prasībām, lai rezultātu dabūtu kvalificētu jaunatni.

Pastāv trīs veidi, kā skolotāji spēj pilnveidot savas profesionālās kompetences: formālā mācīšanās, neformālā mācīšanās un informālā mācīšanās. Formālā izglītība ietver sevi pamatizglītības, vidējās izglītības vai augstākās izglītības pakāpes, kuru pabeidzot tiek iegūts valsts atzīts kvalifikācijas dokuments. Tā tiek organizēta valsts līmenī un ir vērsta uz izglītības pamatmērķu izpildi. Neformālā izglītība ir balstīta uz interesēm un pieprasījumu, tā notiek ārpus formālas izglītības. (Saeima, 1998). Savukārt, informālā mācīšanās tiek saistīta ar mācīšanos ikdienā, darbā, ģimenē, brīvā laika pavadīšanā. Tā var notikt neapzināti un intuitīvi un to nevar nodalīt no formālās un neformālās izglītības. (European Commission, 2010).

Sanita Baranova savā disertācijā ir pētījusi augstskolas pedagogu profesionālo pilnveidi, bet, tā kā skolotāji gan augstskolā, gan pirmsskolā, gan skolā joprojām ir vienkārši pedagogi, tad savas profesionālās kompetences pilnveide nav īpaši atšķirīga. Kā min autore, pedagogs turpina mācīties mācīt visas savas karjeras gaitā. Viņa apraksta trīs galvenās pieaugušo mācīšanās formas – formālo mācīšanos, mācīšanos darba vietā un darba procesā un pašorganizētu mācīšanos. Pilnveidi nodrošina pedagogu profesionālās pilnveides vajadzībās balstīts dinamisks un nepārtraukts mācīšanās process, kas nav atdalāms no darba un personības attīstības. Autore norāda, ka problēma ir organizācijā, kas ir orientēta īslaicīgiem profesionālās pilnveides kursiem, kas nepieciešamās un aktuālās mācīšanās vajadzības nodrošina tikai daļēji. Skolotājiem efektīvāka ir pieeja mācīšanās darba vietā. Tā vairāk attiecas uz informālo mācīšanos, bet ir arī mērķtiecīga mācīšanās aktivitāte, zināšanu un prasmju, kas apgūtas formālajā izglītībā, pārnese reālajā darba vietā. Šī mācīšanās forma papildina jau iegūtās formālās izglītības ietvaros zināšanas un veido motivāciju pilnveidot savu profesionālo kompetenci pašorganizētā mācīšanās procesā, vērtējot un analizējot savu darbību un pašam domājot par tās pilnveidošanu. Tādās mācīšanās ļoti svarīga ir refleksija. (Baranova, 2012) Kas,

savukārt noved pie tā, ka skolotājiem pašiem ir labāk zināms, ko un kā viņiem jāpilnveido. Sanita Baranova refleksiju tieši pieaugušo izglītības kontekstā definē, kā novērtējošo darbību, kad cilvēks pārdomā savu pieredzi un darbības, analizējot savu rīcību un labojot savu turpmāko darbību. Autore izdala trīs refleksijas pakāpes: darbības analīze, kritiskā vērtēšana un vispārīgu vērtību apzināšana (Baranova, 2012). No ka var secināt, ka refleksija ir savas darba prakses un tajā iegūtās pieredzes izvērtējums ar mērķi pilnveidot savu turpmāko darbību.

Koķe uzsver, ka pieaugušo izglītība balstās uz tādiem principiem, kā izvēles brīvība, kritiskā refleksija, iepriekšējā pieredze, mācību procesa pakāpeniskums, līdzvērtība. Pieaugušie cilvēki vairāk paļaujas uz neatkarību, nevis uz iekalšanu un imitēšanu, tā kā viņiem jau ir izveidojies savs mācīšanās stils. (Koķe, 1999). Pieaugušais cilvēks bagātina savas zināšanas un prasmes, pilnveido priekšstatus balstoties uz savu, jau esošo pieredzi. Tas var būt gan formālajā, gan neformālajā, gan informālajā mācīšanās procesā. Formālās mācīšanās ietvaros var īstenot profesionālo pilnveidi jaunā pakāpē vai apgūstot specializāciju. Īstenojot to neformālos izglītojošos pasākumos, tādos kā kursi, interešu grupas u.tml., pedagogs pilnveido savu profesionālo kompetenci, neiegūstot jaunu kvalifikāciju. Tomēr, īpaši svarīga loma ir tieši informālajai izglītībai. Kaut gan tā bieži ir neapzināta, informālā mācīšanās bagātina pedagogu un vispār pieaugušo cilvēku kompetences. (Kuļiņš, 2012)

T. Koķe par mācīšanās stimulu un pieredzes pilnveidošanas avotu atzīst konfliktu starp esošo pieredzi un nepieciešamām jaunām vajadzībām. Kur pieaugušā iepriekšējā pieredze ir svarīgāka nekā vecums (Koķe, 1999). Tātad, pieaugušais cilvēks, ka arī pedagogs, jūt nepieciešamību pēc profesionālās pilnveides, kad sāk izjust nesaskaņu starp to, ko viņš jau zina un prot, un to, kas ar jauninājumiem atnāk no sabiedrības aktualitātēm. Sanita Baranova savā disertācijā secina, ka profesionālās pilnveides pamatā ir vajadzības. Nesaskaņa starp kompetencēm, kas ir un kompetencēm, kurām jābūt arī rada nepieciešamību pēc pilnveides (Baranova, 2012). Pieaugušo cilvēku mācīšanās tiek saistīta ar mērķtiecīgu savas pieredzes pilnveidošanu un nesakritību starp savām zināšanām un sabiedrības pieprasījumiem pārvarēšanu, kur ļoti nozīmīga ir kompetenta persona, kas ir kā piemērs un spēja mēģināt un eksperimentēt, pieļaujot arī iespēju kļūdīties. Pilnveidošana notiek ar mērķi apgūt jaunas zināšanas, papildināt jau esošos priekšstatus, pārveidojot nozīmju perspektīvas. Līva Goba uzsver, ka tā var būt gan apzināta un racionāla mācīšanās, gan arī nejauša un afektīva mācīšanās (Goba, 2014).

Skolotājiem nepieciešamo izglītību un profesionālās pilnveides kārtību nosaka Ministru kabineta noteikumi. Kur ir noteikts, ka pedagogs ir atbildīgs par savu profesionālo pilnveidi. Tā jāveic katrus trīs gadus pa 36 stundām, plānojot savu pilnveidi ar skolas vadību. Runājot par

privātskolu pedagogiem, noteikumi saka, ka savu profesionālo pilnveidošanu skolotājiem jāveic individuāli. Profesionālo kompetenču pilnveidi var veikt A programmā, ko izstrādā un īsteno izglītības iestādes vai pedagogu profesionālās nevalstiskas organizācijas. Tās tiek saskaņotas ar pašvaldību. A programmu var izstrādāt un īstenot arī ministriju padotības iestādes. Vai arī B programmā, kuru izstrādā un īsteno augstākās izglītības iestādes (Ministra kabineta noteikumi, 2014).

Saskaņā ar normatīvo regulējumu par valsts budžeta finansējumu un noslēgtiem līgumiem, B programmu īsteno Latvijas Universitāte, Liepājas Universitāte, Daugavpils Universitāte, Rīgas Pedagoģijas un izglītības vadības akadēmija, Rēzeknes Tehnoloģiju akadēmija, Rīgas Tehniskā universitāte, Latvijas Lauksaimniecības universitāte. Bet B programmas īsteno Rīgas Izglītības un informatīvi metodiskais centrs (RIIMC), Biedrība „Dažādība izglītībā”, Izglītības attīstības centrs, SIA „Lielvārds”(Latvija Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2016).

Šodien īpaši aktuāli kļūst pedagogu profesionālās kompetences pilnveide izglītība jaunā satura kontekstā. Latvijā tiek piedāvāti dažādi veidi, kā palīdzēt skolotājiem iepazīties ar jauno saturu un tā pasniegšanas metodēm. Kā arī par vienu no aktuālākajām tēmām skolotāju profesionalitātes pilnveidošanā kļūst mediju pratība un digitālās prasmes.

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, Psiholoģijas un Mākslas fakultāte piedāvā skolotājiem lielu izvēli savas profesionālās kompetences pilnveidošanai. Diezgan daudz piedāvāto kursu un semināru ir saistīts ar IKT izmantošanu. Bet tie ir maksas piedāvājumi, kas rada grūtības, jo skolotāju algas nav lielas un jebkuras papildus izmaksas ir jūtamas. (PPMF) Valsts izglītības satura centrs tālākizglītības ietvaros piedāvā skolotājiem vairākus seminārus, kursus un citas aktivitātes profesionālās kompetences pilnveidošanai, kur parādās arī konferences un kursi digitālo prasmju attīstīšanai un pilnveidošanai (VISC). Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs arī piedāvā pieaugušo tālākizglītību, kā arī pedagogu profesionālās kompetences pilnveidi, kur digitālās un mediju pratības pilnveides kursi ir vieni no biežāk sastopamiem . Taču šeit tie tiek piedāvāti tikai par maksu (ZRKAC).

Bet tomēr lielākais pilnveides piedāvājums ir Rīgas Izglītības un informatīvi metodiskajā centrā (RIIMC). Tas piedāvā gan maksas, gan bezmaksas kompetenču pilnveides kursus, kur tiek atzīmēts, ka Rīgas Domes izglītības, kultūras un sporta departamenta padotības izglītības iestāžu pedagogiem programmas ir bez maksas, pārējiem dalībniekiem programmas ir maksas. Temati tiek piedāvāti daudzveidīgi un interesanti, bet, kas galvenais, ļoti aktuāli. 2016.gadā “Digitālās kompetences stiprināšana un medijpratības attīstīšana” tika atzīta kā prioritāte. Šīs

prioritātes mērķis bija pilnveidot pedagogu digitālās kompetences un mediju prasmes izmantošanu mācību procesā. Gada laikā tika organizēti kursi 33 grupām, semināri 21 grupai, 2 grupām bija meistarības klases (RIIMC). Tas skan labi, bet, ja ņem vērā, ka 2017. akadēmiskā gada sākumā Latvijā kopā bija vairāk par 28 tūkstošiem skolotāju (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2017), cik neliela daļa varēja iziet šos kursus un seminārus. Kopš 2014. gada pedagogu profesionālās kompetences pilnveidei tiek izdalīts finansējums ~1,4 milj. EUR apmērā. Un Eiropas Savienības Fonds atbalsta pedagogu profesionālo pilnveidi daudzās jomās, arī digitālo kompetenču attīstībai veidojot savus projektus un finansējot tos (Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija, 2016). Iznāk, ka skolotāju profesionālo pilnveidi rūpējas atvēlot tam naudu, tomēr izskatās, ka ar to nepietiek, jo pedagogu skaits visā valstī ir liels, bet kursu un semināru piedāvājums nav pietiekošs tādām skolotāju daudzumam.

Šobrīd tiek veidoti jauni projekti ar mērķi pilnveidot skolotāju digitālo kompetenci, jo tā kļūst īpaši svarīga ar jaunās mācību pieejas un satura ieviešanu. Populāra skolotāju vidū kļūst *etwinning* platforma, kas dod iespēju skolotājiem patstāvīgi sadarboties ar kolēģiem no dažādām valstīm. Šīs platformas izmantošanas ietvaros uzlabojas arī skolotāju digitālās prasmes. Kas ir labāks veids, nekā frontāli mācīties kursus. Tā kā no apskatītiem avotiem tika secināts, ka labākais veids, kā skolotājiem pilnveidot savas kompetences ir darbā, procesā, tāda veida platformas palīdz ne tikai gūt starptautisko pieredzi kopīgos pētījumos, bet arī pilnveidot svešvalodas un digitālās prasmes. (*etwinning* platforma)

Otrs liels projekts, kas sākās 2014. gadā ir „Introducing Online collaboration methods and tools in education” (*Online4EDU*). Tas ir tapis ar Eiropas Savienības ERASMUS + atbalstu un tiek īstenots ar Latvijas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija (*LIKTA*) sadarbībā ar partneriem no Igaunijas, Īrijas, Lietuvas un Vācijas. Projekts ir tieši vērst uz pedagogu mediju un digitālo kompetenču attīstību. Pilotpētījums parādīja, ka projekts būs ļoti sekmīgs. Tāpēc tam ir liela nozīme šodien, jo skolotājiem šīs kompetences kļūst vienkārši nepieciešamas (Latvijas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija, 2016).

Kā var redzēt no apskatītiem avotiem, valsts un sabiedrība saprot nepieciešamību pēc skolotāju profesionālās pilnveides, īpaši mediju prasmes un digitālās kompetences jomā. Tiek veltīti resursi un organizēti kursi, semināri, darbnīcas. Tomēr kā parāda statistika, skolotāju Latvijā ir vairāk, nekā tālākizglītības organizācijas spēj piedāvāt kompetenču pilnveidošanai apmācībai iespējas. Tas izkristalizē problēmu, tā kā no 2018. gada septembra ierastais mācību process pakāpeniski sāk mainīties, skolotājus jāpaspēj apmācīt, pirmkārt, kā apieties ar jauno

saturu un pareizi vadīt skolēnu mācīšanos, otrkārt, neaizmirst par digitālo kompetenču pilnveidi, jo uz to tiek likts uzsvars jaunajā mācību sistēmā.

Šodien digitalizācija skar visas dzīves jomas, izglītību tajā skaitā. Analizējot Latvijas un Eiropas attīstības plānus un nostādnes, var secināt, ka izglītības digitalizācijai velta daudz uzmanības un resursu. Galvenā skolu attīstības tendence ir mācību procesa pārveidošana, ar ko tiek domāta virtualizācija jeb digitalizācija. Īpašu uzvaru liek uz metodisko materiālu un bibliotēku pārveidošanu digitālajā formātā, kas aiz sevis pieprasa arī pilnveidot tehnisko aprīkojumu skolās. Attīstības dokumentos tiek plānots arī pilnveidot iedzīvotāju, īpaši skolotāju un skolēnu digitālās prasmes un mediju prātību. Šie solījumi tiešām ir ļoti nepieciešami, ņemot vērā, ka tehnoloģijas ļoti strauji apņēmu visu pasauli un sabiedrību. Lai veicinātu mūsu valsts attīstību un ekonomiku ir nepieciešams būt gataviem pārmaiņām un jauniem darba izaicinājumiem. Kā ir redzams no analizētiem un pētītiem dokumentiem Latvijas valdība arī nestāv malā un cenšas pārveidot izglītības atbilstoši sabiedrības prasībām. Jaunā kompetencēs balstītā izglītības pieeja ir labs ceļš, kā dabūt domājošus cilvēkus, kas spēj kritiski vērtēt un risināt nestandarta problēmas, jo uzsvars tiek likts uz skolēnu kompetenču veidošanos, kas nozīmē nevis uz zināšanām, bet uz to, ka šīs zināšanas var izmantot jebkurā dzīves situācijā. Šeit aktualizējas mediju prātības jautājums gan skolēniem, gan skolotājiem, jo šīs izglītības pieejas ietvaros ļoti lielu nozīmi velta digitālajām prasmēm. Tiek akcentēts arī tas, ka jaunās tehnoloģijas jāizmanto jēgpilni, lai sekmētu skolēnu aktīvo mācīšanos, jo tikai tāds mācīšanās process veido skolēnos kritisko domāšanu un vērtēšanu, kas ir tik nepieciešama mūsdienu informācijas sabiedrībai digitalizācijas kontekstā.

No izpētītās literatūras un dokumentiem izkristalizējas sekojošā situācija: mācīšanās pieeja mainās izglītības digitalizācijas kontekstā, jo pasaulei ir nepieciešami dziļāk domājošie, elastīgie, gatavie pārmaiņām cilvēki, tā kā tehnoloģiju uzplaukuma laikā, cilvēku vienveidīgās darbības ļoti viegli var aizstāt ar tehnoloģiju palīdzību. Tāpēc kļūst aktuāli jauni kompetenču attīstošie mācīšanās paņēmieni, kuros lielā nozīme ir tehnoloģijām un mediju prātībai. Lai šīs nepieciešamās kompetences attīstītos un pilnveidotos, skolotājiem, kas palīdz jaunatnei, nākotnes sabiedrībai gūt nepieciešamo izglītību, jābūt pašiem zinošiem un prasmīgiem šajā jomā. Kā apsola attīstības plāni un citi valsts izglītības dokumenti, skolotāju profesionālo kompetenču pilnveidei, īpaši digitālai kompetencei tiek veltīta liela uzmanība, tiek organizēti metodiskie centri, semināri, specialās programmas ar sertificēšanu. Izpētot pedagogu profesionālās pilnveides iespējas ir redzams, ka tiek rīkoti kursi, semināri, vebināri, meisterklases, darbnīcas, lai attīstītu skolotāju profesionālās kompetences. Kā pieprasa Ministru kabineta noteikumi, skolotājiem katru trīs gadu laikā jāiziet profesionālo kompetenču

pilnveidošanas apmācības 36 stundu apjomā, kas nozīme, ka visi piedāvātie kursi skolotājiem ir nepieciešami. Izceļot tieši mediju pratības un digitālo kompetenču pilnveidi, Latvijā tiek piedāvāti vairāki varianti. Izpētot piedāvājumu, var just, ka šai tēmai šodien velta īpašu uzmanību un resursu daudzumu. Tomēr ņemot vērā, kā 2017. akadēmiskā gada sākumā Latvijā bija vairāk par 28 000 skolotāju, pilnveides piedāvāto iespēju ir par maz, lai nodrošinātu visus skolotājus ar nepieciešamām zināšanām un prasmēm. Turklāt, daudzi piedāvājumi ir par maksu, kas nav ļoti liels izmaksas, bet tomēr skolotājiem jūtamas. Tādu informāciju maģistra darba autore saņēma no pieejamiem avotiem, taču, kas notiek reālajā skolā tiks izpētīts ar empīriskām metodēm.

Maģistra darba autore vēlas izpētīt empīriskajā daļā reālo situāciju, kas notiek skolās, respektīvi, izpētīt sākumskolas skolotāju medijkompetenci un tās pilnveides iespējas, kas tiek piedāvātas skolotājiem šodien.

3. SĀKUMSKOLAS SKOLOTĀJU MEDIJU PRATĪBAS IZPĒTE

3.1. Empīriskās izpētes mērķis, uzdevumi un bāze

Analizējot dažādus avotus maģistra darba autore atnāca pie secinājuma, ka mediju pratība šodien ir ļoti aktuāla visā sabiedrībā. Strauja jauno tehnoloģiju attīstīšanās pieprasa cilvēku darbību jomu digitlizāciju, tai skaitā arī izglītības digitalizāciju. Kā arī jaunajā mācību saturā un pieejā liela nozīme tiek atvēlēta digitālām prasmēm, kas sevī ietver mediju pratību. Tas viss nozīme, ka mūsdienu skolotājam jābūt medijpratīgam. Tā kā sākumskolas posms ir ārkārtīgi svarīgs skolēnu kompetenču attīstībai, īpašu caurviju prasmju veidošanai, tāpēc empīriskās darba daļas mērķis ir izpētīt sākumskolas skolotāju mediju pratību un tās izmantošanu mācību procesa sekmēšanai. Svarīgi ir konstatēt, kā skolotāji spēj izmantot savas zināšanas un prasmes, lai uzlabotu mācību procesu un pilnveidotu skolēnu mediju pratību.

Pētījuma uzdevumi:

1. Pamatojoties uz teorētiskās literatūras un avotu izpēti izstrādāt metodoloģiju, kas palīdzētu sasniegt pētījuma mērķi;
2. Izvēlēties pētījuma metodes;
3. Iegūt nepieciešamos datus;
4. Apkopot un izanalizēt iegūtos datus;
5. Interpretēt rezultātus, veikt secinājumus un izstrādāt rekomendācijas, kā pilnveidot sākumskolas skolotāju mediju pratību.

Kvantitatīvo pētījuma bāzi veido 50 skolotāji, kas strādā sākumskolā un kvalitatīvo bāzi veido 2 sākumskolas skolotāji nodarbības vadīšanas procesā. Nekādi citi nosacījumi respondentu atlasei netika piemēroti.

Dati tika iegūti 2017.gada oktobrī un novembrī un 2018.gada maijā. Skolotājiem no visas Latvijas bija iespēja piedalīties pētījumā. Visi respondenti tika informēti, ka piedalās maģistra darba pētījumā par skolotāju mediju pratību un tās pilnveidi. Skolotāji bija informēti, ka viņu viedoklis pētījumā būs atspoguļots anonīmi un tikai apkopotā veidā.

3.2. Pētījuma metodoloģija

Lai sasniegtu empīriskās izpētes mērķi, tika izvēlēta jaukto metožu pieeja. Izmantojot secīgās procedūras principu, ar vienas metodes rezultātiem tiks papildinātas un pārbaudītas otras metodes rezultāti. Sākumā tika veikta kvantitatīva metode – aptauja, kas noskaidros mērķauditorijas mediju kompetenci un tās galvenās iezīmes mācību procesā, pamatojoties uz teorijā iegūtiem faktiem, un tālāk sekos kvalitatīvā metode – novērojums, kura mērķis ir detalizēti noskaidrot skolotāju mediju pratības izmantošanu mācību procesā (Pipere, 2011).

Empīriskā pētījumā pirmā tika izmantota kvantitatīvā metode – aptauja. Tas ir lēts un ātrs veids, ka savākt datus no liela respondenta skaita un veidot pašreizējā stāvokļa izpēti, turklāt, rezultātus ir ērti apstrādāt un analizēt (Pipere, 2011). Maģistra darba autore izmantoja aptauju, lai veidotu priekšstatu par skolotāju mediju kompetenci un tās ietekmi uz mācību procesu reālajā situācijā skolā. Izstrādājot aptaujas jautājums, autore balstījās uz teorētiskās literatūras un avotu analīzē gūtām likumsakarībām un faktiem, kā arī izmantoja 2011.gadā veikto pētījumu par skolotāju un skolēnu mediju pratību (Baltic Institute of Social Sciences, 2011). Aptaujā tiek pielietoti gan slēgtie, gan pusslēgtie, gan atvērtie jautājumi, ar mērķi uzzināt ne tikai sākumskolas skolotāju mediju pratības un tās izmantošanas novērtējumu, bet arī viņu personīgos viedokļus. Iegūto datu analīzei autore izmantoja statistisko analīzi. Tā tika īstenota, izmantojot aprakstošo pieeju, kas ir datu apkopošana, grafisko attēlu veidošana, dažādu statistisko rādītāju aprēķināšana, un secinošo pieeju, veidojot neparametriskās statistikas, tādas kā vidējais rādījums vai augstākās pazīmes vērtības. Šai analīzei tika izmantota matemātiski statistiskās analīzes programma Microsoft Excel (Kristapone, 2011).

Otrā empīriskā pētījuma metode ir kvalitatīvā metode – novērošana. Šī metodi labi iekļaujas pētījuma jauktu metožu pieejā un dod iespēju detalizētāk izpētīt skolotāju mediju pratību un tās ietekmi uz mācību procesu bez pētnieka ietekmes vai ar minimālu ietekmi (Pipere, 2011). Tika veikta vispārīgā nodarbību novērošanu ar novērojumu fiksēšanu protokolā. Tad iegūtie dati tika analizēti pēc izstrādātajiem mediju pratības noteikšanas kritērijiem, kas izkristalizējās no teorētiskās literatūras un avotu analīzes.

3.3. Empīriskā pētījuma norise

Abas metodes, kas tika izmantotas empīriskajā pētījumā papildina viena otru. Pētījuma dalībnieki bija informēti par pētījuma mērķi, par anketas un novērojuma anonimitāti un deva savu atļauju uz datu izmantošanas apkopotā veidā.

Skolotāju aptauja tika veidota anketas veidā ar docs.google.com palīdzību un izplatīta elektroniskā veidā. Respondentu informēšanai bija izmantoti sociālie tīkli, tādi, kā facebook.lv, instagram.lv. Kā arī tika piesaistīta Latvijas Universitātes Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultātes strādājošie studenti. Maģistra darba autore izplatīja anketas arī drukātajā veidā Rīgas un Ādažu skolās. Pēc tam visi dati no drukātām anketām tika pārnesti elektroniskā veidā. Dati tika vākti 2018.gada maijā. Vispārējā nodarbību novērošana notika 2017.gada oktobrī X Rīgas skolā un 2017.gada novembrī Y Rīgas skolā. Visi dati tika fiksēti protokolos, kurus maģistra darba autore analizēja pēc noteiktiem kritērijiem, no kā tika veikti secinājumi par skolotāju mediju pratību un tās ietekmi uz mācību procesu.

3.3.1. Skolotāju aptauju analīze

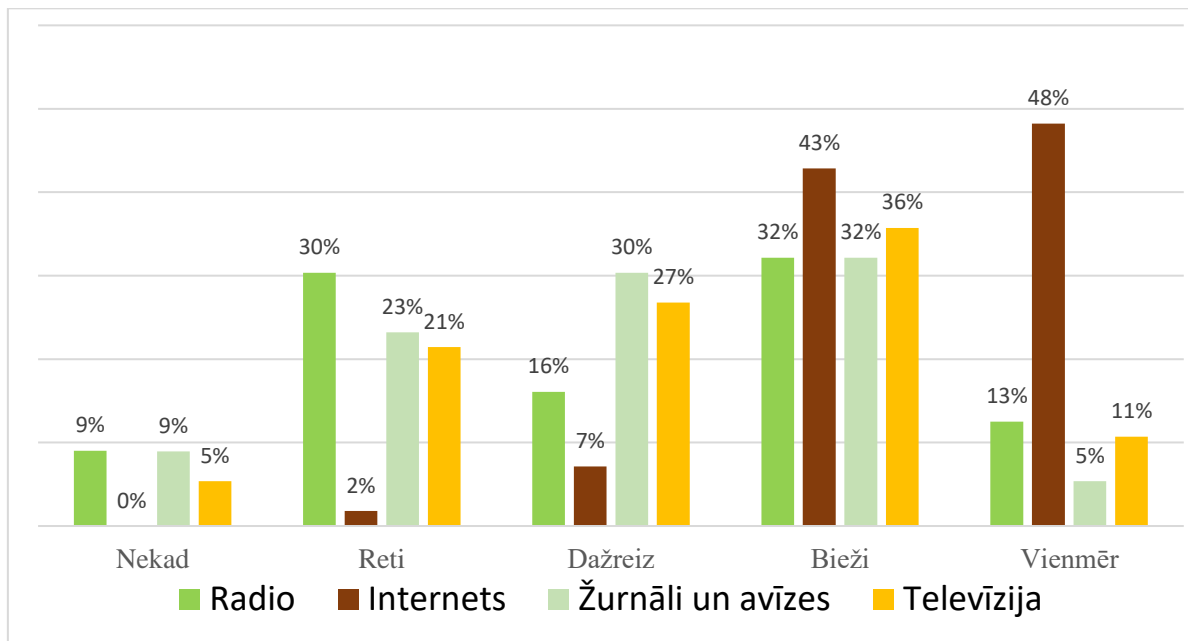
Šajā apakšnodaļā tiks analizētas sākumskolas skolotāju anketas ar mērķi noskaidrot skolotāju mediju pratību un tās ietekmi uz mācību procesu, kā arī skolotāju gatavību attīstīt skolēnos mediju pratību. Anketa ir divi atvērtie jautājumi, kas paredz dziļāku analīzi.

Anketas rezultāti var atšķirties no reālās situācijas skolās, jo lielākā respondentu daļa aizpildīja anketas elektroniski, kas nozīmē viennozīmīgi izmantojot internetu. Diemžēl, pārsvarā skolas administrācija nebija īpaši atsaucīga un negribēja piedalīties skolotāju iesaistīšanā aptaujās. Maģistra darba autore nenoliedz tādu situāciju, ka daudzi skolotāji, kas strādā skolā, var neizmantot internetu, kas nozīmē, ka viņiem nebija iespējas izteikt savu viedokli.

Aptaujā piedalījās 56 respondenti, no kuriem bija 55 sievietes un 1 vīrietis. Skolotāju vecums sadalījās diezgan vienmērīgi pa vecumu grupām, kuras izveidoja darba autore. Lielākais respondentu skaits ir vecumā no 41 līdz 60 gadiem, apmēram 36%, savukārt otrā pēc lieluma vecumu grupa pieder jaunajiem skolotājiem vecumā no 18 līdz 25 gadiem, apmēram 26%. Lielākai skolotāju daļai (54 respondenti) ir augstākā izglītība – bakalaura vai maģistra grāds pedagoģijā (52 respondenti) vai filoloģijā (2 respondenti). Tikai vienam skolotājam ir pirmā līmeņa profesionālā izglītība pedagoģijā un 1 skolotājs vēl studē. Kas liecina, ka visi

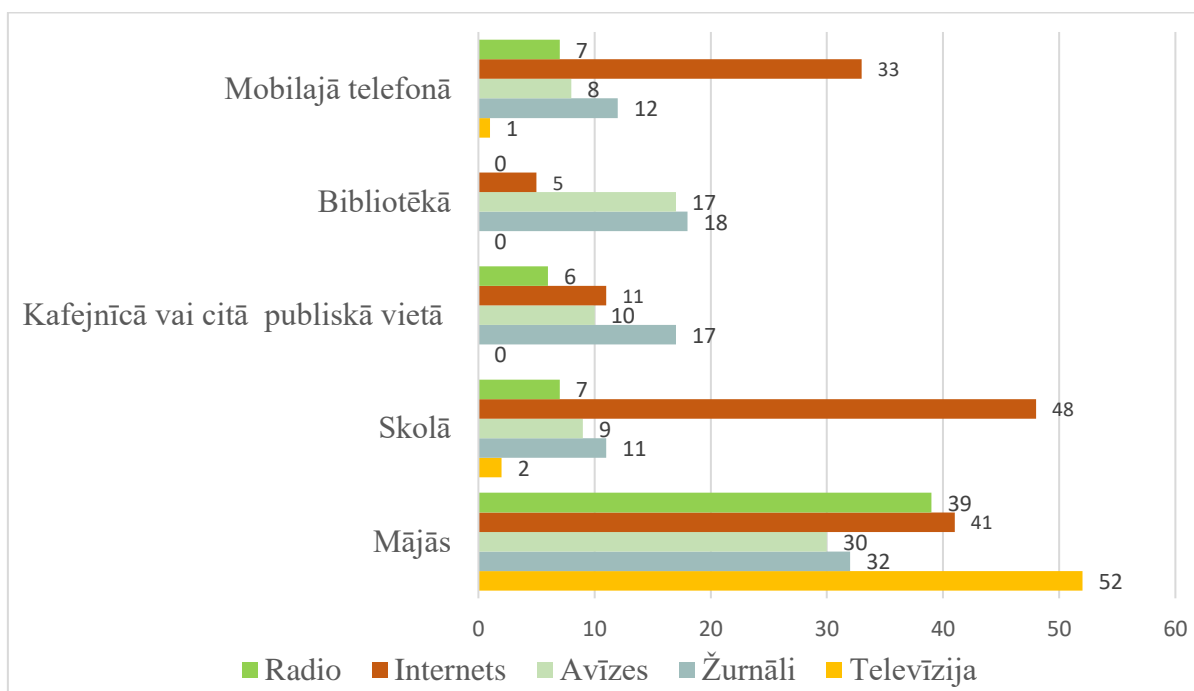
respondenti ir profesionāli skolotāji. 73% no visu aptaujāto strādā pašvaldības vai valsts vispārīglītojošajā lielā skolā (līdz 999 skolēniem). Visi respondenti atzīmē, ka mūsdienās mediju prasība ir svarīga vai ļoti svarīga.

Anketas pirmā daļa tiek veltīta skolotājam kā mediju patērētājam, ar mērķi uzzināt kur, cik bieži un kādus medijus skolotāji izmanto vispār.

3.1.att. Skolotāji mediju izmantošanas biežums

Šajā diagrammā ir attēlots, cik bieži skolotāji izmanto medijus. Kā redzams, vispopulārākais pēc izmantošanas ir internets. Kopā 91% respondentu atzīmējuši, ka izmanto to bieži un vienmēr. Radio, žurnāli, avīzes un televīzija arī tiek izmantota bieži, to ir atzīmējuši apmēram vienāds respondentu skaits, vairāk par 30%. Neliels respondentu skaits atzīmēja, ka nekad neizmanto radio, televīziju un žurnālus un avīzes. Kas norāda uz to, ka skolotāji ir diezgan aktīvi mediju patērētāji un īpaši aktīvi viņi izmanto internetu. Tālāk anketā tika prasīts norādīt, kur viņi šos medijus izmanto visbiežāk. Rezultāti ir attēloti diagrammā (skat. 3.2.att.). Anketēšanas rezultāti liecina, ka sākumskolas skolotāji medijus izmanto lielākoties mājās. Tas norāda uz skolotāju mediju lietošanu brīvajā laikā. Šodien populārākais medijs ir internets un skolotāju vidū tas nav izņēmums. No diagrammas var redzēt, ka interneta lietošana izceļas citu mediju lietošanas vidū. Biežāk skolotāji izmanto internetu mājās, skolā un mobilajā telefonā, kas norāda uz pastāvīgu tā lietošanu, jo tas tiek iekļauts skolotāju ikdienšajā dzīvē. Tā kā jautājuma ietveros nebija prasīts atdalīt mediju lietošanu darbā un ārpus tā, ir grūti noteikt, kādam nolūkam skolotāji lieto internetu skolā. Tomēr, šī uzdevuma mērķis bija tieši noskaidrot skolotāju mediju lietošanu, nevis ar kādu nolūku tie tiek lietoti. Tāpēc, balstoties uz šo un iepriekšējo jautājumu (skat. 3.1.att.), var secināt, ka skolotāji ir aktīvi mediju lietotāji.

3.2.att. Skolotāju mediju izmantošanas vietas

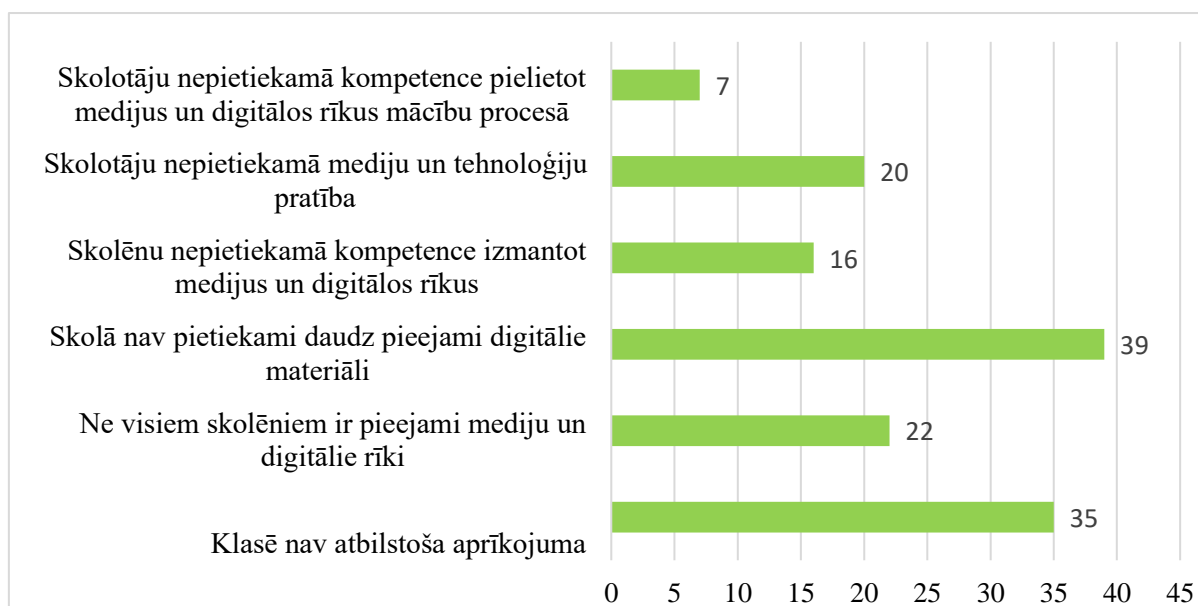
Turpinot sākumskolas skolotāju mediju lietošanas paradumu pētīšanu, tika arī noskaidrots, kādiem nolūkiem skolotāji izmanto medijus. Rezultāti parādīja, ka skolotāji izmanto medijus gan darbam, gan atpūtai: 87% respondentu atzīmēja, ka izmanto, lai uzzinātu to, kas pašus personīgi interesē, un tik pat – lai iegūtu informāciju, kas nepieciešama darbam skolā. 85% skolotāju izmanto medijus, lai uzzinātu jaunāko informāciju un notikumus Latvijā un pasaulē, 69% respondentu – lai atpūstos un izklaidētos. Bet, lai paustu savu viedokli, skolotāji medijus izmanto daudz retāk, tikai 16% respondentu. Par šiem rezultātiem arī secina skolotāju interneta portālu izvēle. Visi skolotāji izmanto e-klasi un 73% respondentu izmanto ar skolotāju profesionālo darbību saistītos portālus. 76% aptaujāto skolotāju lieto ziņu portālus un izklaidei lieto mūzikas vai video portālus, sociālos tīklus un interešu grupu vai hobiju portālus 60%, 67% un 30% atbilstoši. Kas pilnībā atbilst skolotāju mediju lietošanas mērķiem. Kā atzīstas paši skolotāji, kas viņus vairāk raksturo, kā mediju patērētāju, 44 respondenti izmanto skārienjūtīgo telefonu ar interneta pieslēgumu, 42 skolotāji sērfo internetā brīvi un prot atlasīt patieso informāciju, 16 cilvēki raksturo sevi kā tādu, kas iet vienā solī ar digitālo sabiedrību, pazīst visas jaunākās programmas un avotus, 7 respondenti atzīst, ka viņu mediji ir tikai avīzes un žurnāli un 2 izmanto datoru bez interneta pieslēguma, ko var interpretēt, kā nevēlēšanos iet vienā solī ar digitalizāciju. No kā var secināt, ka skolotāji ir aktīvi mediju patērētāji, kas izmanto to gan atpūtai, gan darbam ar mērķi uzzināt jaunu informāciju, kas interesē pašus personīgi, gan darba nolūkos, ka arī ali atpūstos. Skolotāji pārsvarā ir

medijpratīgi un spēj medijos atrast nepieciešamo informāciju, to kritiski izvērtēt un pielietot savā labā.

Nākamās anketas daļas mērķis bija noskaidrot, kā skolotāji izmanto medijus skolā, lai sekmētu mācību procesu. Visi respondenti atzīst, ka ir svarīgi un ļoti svarīgi skolotājam palīdzēt skolēnam kļūst medijpratīgam. Kas nozīmē, ka skolotāji paši uzskata, ka viņiem ir nepieciešams palīdzēt skolēniem orientēties informācijas daudzumā, prast atrast, kritiski izvērtēt, analizēt un pašiem veidot savu informāciju. Tālāk darba autore apskatīs kā tieši skolotāji to dara reālajā skolā.

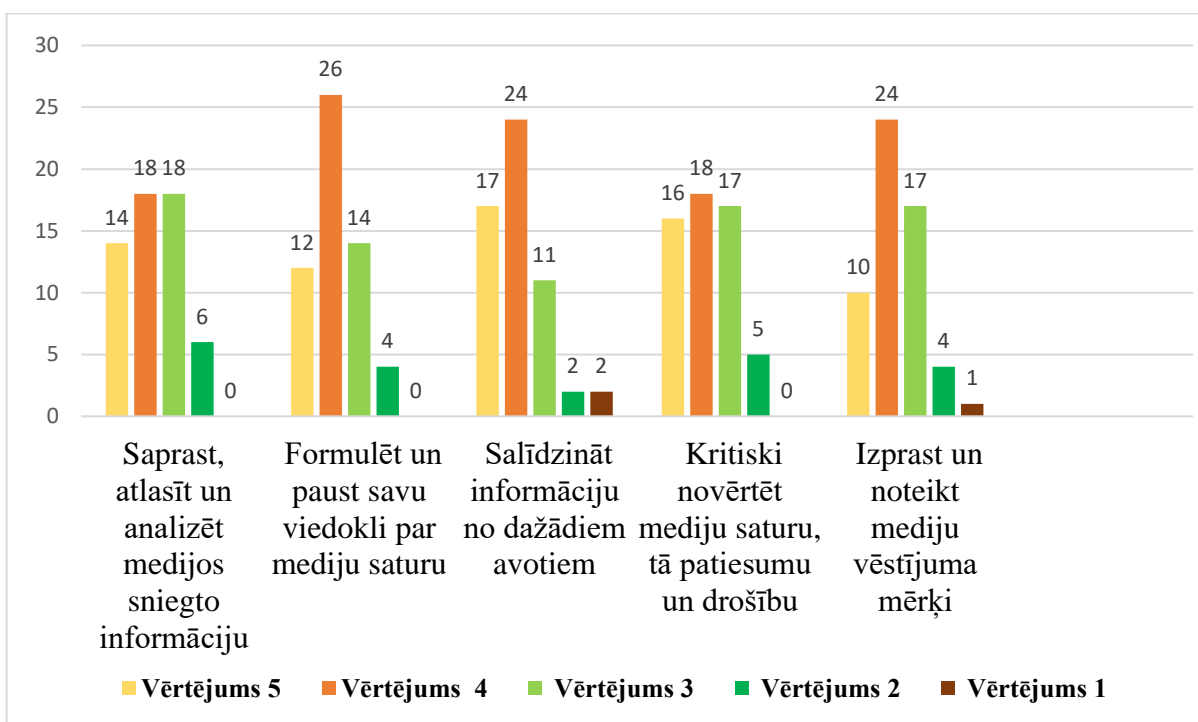
Kā norada sākumskolas skolotāji, gan gatavojoties nodarbībām, gan pašās nodarbībās tiek pārsvarā lietots internets. Un biežāk par citām ierīcēm, tiek izmantots tieši dators. Bieži to izmanto 30 respondentu un vienmēr nodarbību laika datoru izmanto 15 skolotāji. Gatavojot nodarbības 96% respondentu izmanto medijus, lai meklētu papildus informāciju par mācāmām tēmām, 66% - lai sagatavotu stundas izklāstu un 53% izmanto tos, lai sagatavotu skolēniem mājasdarbus, kuru izpildei ir nepieciešami mediji. Un nodarbību laikā skolotāji izmanto medijus, lai kopīgi vai skolēni paši individuāli meklētu informāciju par stundas tēmu, tā dara apmēram 59% respondentu. Tikai 35% skolotāju izmanto medijus nodarbību laikā, lai skolēni salīdzinātu un analizētu dažādus viedokļus, kas publicēti medijos. Savukārt, 91% respondentu tos pielieto tikai kā uzskates, klausīšanās vai izdales materiālu, kas nesekmē skolēnu aktīvo mācīšanos. Kā arī bija secināts jaunākajā pētījumā par digitālo mācību līdzekļu pieejamību un izmantošanu skolās (Daniela, Rubene, Goba, 2018).

Kas tad traucē skolotājiem jēgpilni izmantot medijus un digitālās ierīces, lai sekmētu mācību procesu. Diagrammā ir attēloti skolotāju viedokļi par galveniem šķēršļiem.

3.3.att. Galvenie šķēršļi mediju un digitālo tehnoloģiju izmantošanai sākumskolā

Kā ir attēlots diagrammā (skat.3.3.att.) par lielākiem šķēršļiem mediju un digitālo ierīču izmantošanai skolotāji uzskata klases aprīkojuma neatbilstību (64%) un nepietiekamo digitālo materiālu pieejamību (69%). Kas norāda uz to, ka skolotājiem nav ar ko strādāt. Kā norāda citu jautājuma atbildes sākumskolas skolotāji norāda, ka interaktīvās tāfeles un balsošanas pultis izmanto vai reti, vai vispār neizmanto. Maģistra darba autore, saskaņojot ar šī jautājuma atbildēm, uzskata, ka sākumskolas skolotājiem vienkārši nav pieejami šie rīki. Tāpēc tie arī netiek izmantoti mācību procesā. Diagrammā, kā šķērslis, parādās arī skolotāju nepietiekamā mediju un tehnoloģiju prasība un to atzīmē 20 respondenti. Tāpēc ir vērtīgi arī uzzināt, kā skolotāji paši novērtē savas spējas palīdzēt skolēniem nodarbību laikā apgūt konkrētās mediju prasmes.

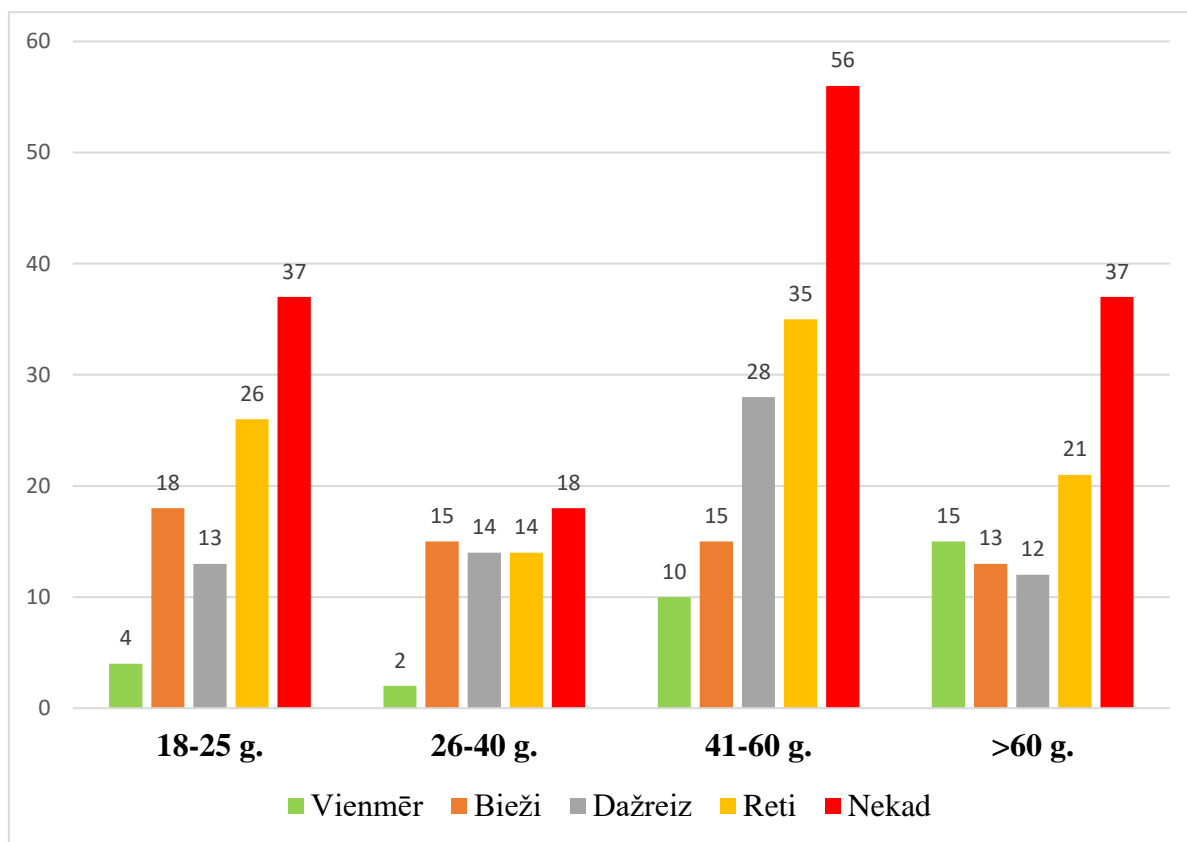

3.4.att. Skolotāju spēju palīdzēt skolēniem apgūt mediju prasmes pašvērtējums

Kā tiek attēlots diagrammā, skolotāji savas spējas palīdzēt skolēniem kļūt medijpratīgiem novērtē diezgan labi, vidējais vērtējums ir 3,8, kas ir gandrīz labi. Protams, tas nav ideāli un skolotājiem ir, ko pamācīties šajā jautājumā, tomēr, pārsvarā skolotāji labi vērtē savas spējas palīdzēt skolēniem saprast, atlasīt un analizēt informāciju, formulēt un paust savu viedokli par informāciju, salīdzināt informāciju no dažādiem avotiem, kritiski novērtēt mediju saturu un izprast mediju mērķi. Augstāk par visām tika novērtēta spēja palīdzēt apgūt prasmi salīdzināt informāciju no dažādiem avotiem un zemāk par visām – prasmi izprast un noteikt mediju vēstījuma mērķi – vidējais vērtējums ir 3,6. Taču, skatoties kopuma, skolotāji novērtē savas

prasmes palīdzēt skolēniem kļūt medijpratīgiem labi, kas nozīmē, ka skolēni aug kritiski domājoši.

Maģistra darba autore noskaidroja mediju lietošanas biežumu nodarbībās atkarībā no vecuma. Rezultāti ir attēloti diagrammā.

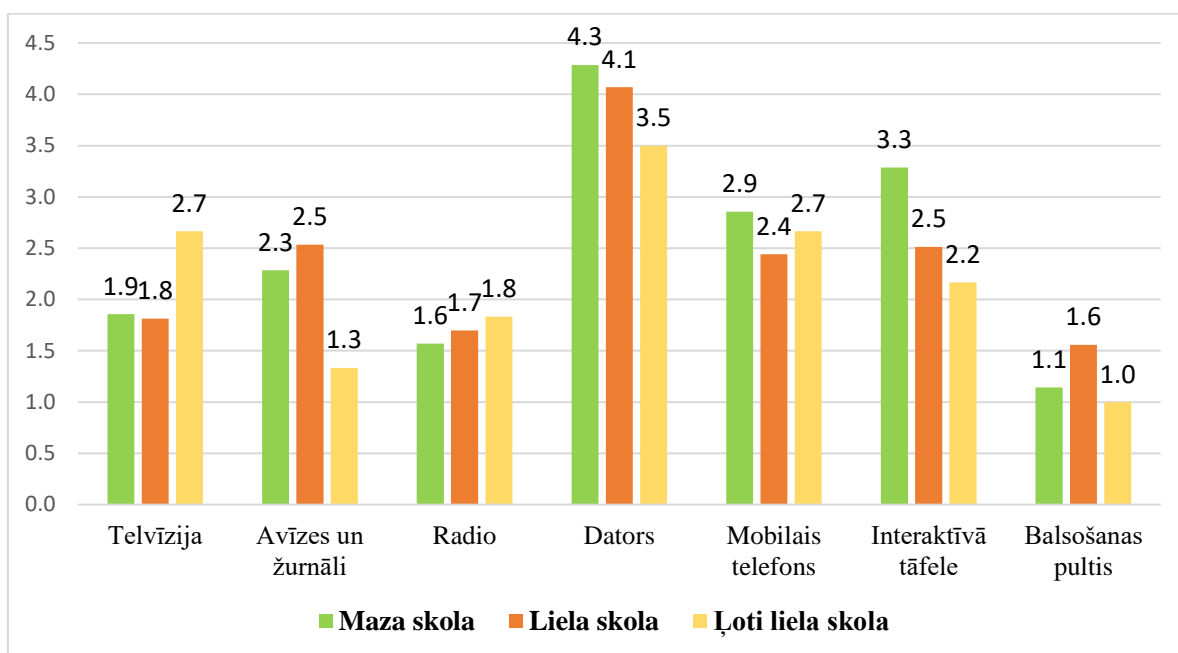

3.5.att. Mediju izmantošanas biežums atkarība no skolotāju vecuma

Skolotājiem tika piedāvāts novērtēt, cik bieži viņi izmanto tādus medijus, kā televīzija, avīzes un žurnāli, radio, dators, mobilais telefons, interaktīvā tāfele un balsošanas pultis nodarbībās ar skolēniem. Diagrammā tiek attēlotas kopējās atbildes par visu piedāvāto mediju izmantošanas biežumu. Nav redzama liela atšķirība starp jaunajiem un gados pieredzējušiem skolotājiem, kā tas tika sagaidīts. Skolotāji vecumā 60 un vairāk gadu biežāk par citiem atbildēja, ka vienmēr lieto medijus nodarbību laikā. Turpretī, jaunāki skolotāji, vecumā no 18 līdz 25 gadiem un no 26 līdz 40 gadiem kopā tikai 6 reizes atzīmēja, ka vienmēr pielieto medijus nodarbībās. Vienīgā vecuma grupa, kas izceļas citu priekšā ir skolotāji vecumā no 41 līdz 60 gadiem. Viņi vairāk atzīmēja, ka nekad nelieto medijus, vai lieto tos reti. Tas var būt izskaidrots ar to, ka šī skolotāju grupa ir vislielākā no visiem respondentiem, kas piedalījās aptaujā. No kā var secināt, ka skolotāju mediju lietošanu nodarbību laikā neietekmē viņu vecums.

Vel viens nosacījums, kura ietekmi maģistra darba autore vēlējās pārbaudīt, ir mediju lietošanas biežums atkarībā no skolas lieluma. Pētījumā piedalījās skolotāji no mazām skolām (līdz 100 skolēniem), tādu bija tikai 7 respondenti, no lielām skolām (no 100 līdz 999 skolēniem), tādu

respondentu bija vairums – 43 skolotāji un no ļoti lielām skolām (vairāk par 1000 skolēnu), tādu respondentu bija 6 skolotāji. Rezultāti tiek attēloti diagrammā (skat.3.6.att.).

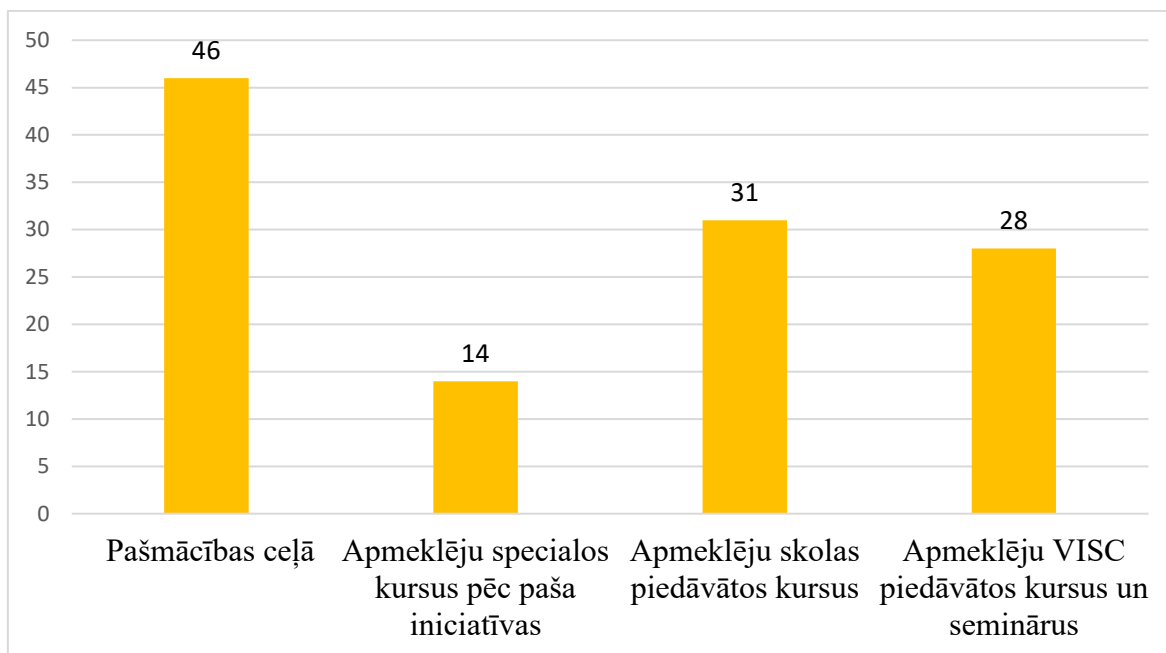
3.6.att. Mediju izmantošanas biežums atkarībā no skolas lieluma

Diagrammā tiek attēlots izmantošanas biežuma vidējais rādītājs. Kā var redzēt, rezultāti dažādās skolās grasi neatšķiras. Mazās skolās nedaudz biežāk izmanto datoru, interaktīvo tāfele un mobilos telefonus nodarbību laikā. Kas nozīmē, ka mediju izmantošanas iespējas pārsvarā dažāda lieluma skolām ir vienādas. Dati var būt kļūdaini, jo, kā bija jau pieminēts, respondentu no mazām un ļoti lielām skolām bija maz, tāpēc rezultāti neatspoguļo Latvijas statistiku.

Analizējot sākumskolas skolotāju atbildes par mediju un digitālo ierīču izmantošanu mācību procesā, tiek secināts, ka skolotāji biežāk izmanto datoru ar internetu. Bet 91% respondentu izmanto tos tikai kā uzskates materiālu, kas nozīmē, ka tas nerosina aktīvu mācīšanos. Skolotāji atzīst, ka viņiem ir ļoti svarīgi palīdzēt skolēniem kļūt medijpratīgiem un augstu vērtē savas spējas to izdarīt. Kā arī tika secināts, ka mediju izmantošanas biežums nav atkarīgs ne no skolotāja vecuma, ne no skolas lieluma. Par galveniem šķēršļiem tam skolotāji uzskata klašu nepietiekamu aprīkojumu un pieejamu digitālo materiālo daudzumu.

Pēdējā anketas daļā maģistra darba autore gribēja uzzināt, kā skolotāji pilnveido un attīsta savu mediju pratību un digitālo kompetenci. Rezultāti tiek attēloti diagrammā (skat. 3.7.att.). Kā var redzēt, lielākā daļa respondentu (82%) attīsta un pilnveido mediju pratību un digitālo kompetenci pašmācības ceļā, 31 un 28 skolotāji atzīmē, ka apmeklē skolas un VISC kursus un seminārus atbilstoši un 25% no visiem respondentiem apmeklē kursus pēc pašu iniciatīvas. Visi skolotāji pilnveido savas prasmes strādāt ar medijiem un digitālām ierīcēm un pēc šīm atbildēm

var domāt, ka sākumskolas skolotāji ir gatavi izglītības digitalizācijai, bet kā izrādās ar to nepietiek.

3.7.att. Skolotāju mediju prasības un digitālās kompetences attīstīšana un pilnveide

Aptaujas ietvaros skolotājiem bija uzdoti 2 atvērtie jautājumi ar mērķi noskaidrot, kas, viņuprāt, vajadzīgs, lai palīdzētu sākumskolas skolotājiem biežāk izmantot medijus un jaunās tehnoloģijas mācību procesā un kāds atbalsts konkrēti no skolas un Izglītības un zinātnes ministrijas ir nepieciešams. Iegūtās atbildes tika apstrādātas un apkopotas. Rezultāti ir attēloti tabulā (skat.3.1.tabula).

Uz pirmo jautājumu, kas ir vajadzīgs, lai skolotāji biežāk izmantotu medijus un digitālos rīkus nodarbībās tika iegūtas 43 atbildes, no kurām 28 atbildēs tika pieminēts klases tehniskais aprīkojums, 12 atbildēs bija minētas skolotāju apmācības un bezmaksas kursi, 5 atbildēs bija minēta brīvā laika nepieciešamība, 3 atbildēs respondenti izteica vajadzību pēc brīvi pieejamiem metodiskiem materiāliem darbam ar digitālām ierīcēm un 2 atbildēs tika rakstīts arī par finansiālo nodrošinājumu. Apskatot otro jautājumu par to, kāds atbalsts no skolas un Izglītības un zinātnes ministrijas puses ir nepieciešams, arī bija iegūtas 43 atbildes, kurās skolotāji atbildēja sekojoši: 14 atbildēs ir pieminēts tehniskais aprīkojums klasēs, 18 atbildēs tika rakstīts par bezmaksas kursiem un to skaita palielināšanu, 8 atbildēs skolotāji rakstīja par nepieciešamo brīvi pieejamo metodisko materiālu darbam ar digitālajām ierīcēm, 11 atbildes apkopo domas par finansiālo nodrošinājuma palielināšanu, un 2 atbildēs bija minēta nepieciešamība pēc brīvā laika un slodzes samazināšanu.

Atvērto jautājumu atbilžu apkopojums

	Kas ir nepieciešams, lai palīdzētu sākumskolas skolotājiem biežāk izmantot medijus un jaunās tehnoloģijas mācību procesā ?	Kāds atbalsts ir nepieciešams sākumskola skolotājiem no skolas vai Izglītības un zinātnes ministrijas puses?
Klases tehniskais aprīkojums	28	14
Skolotāju bezmaksas apmācības kursi un semināri	12	18
Nepieciešamība pēc brīvā laika	5	2
Finansiālā atbalsta palielināšana	2	11
Brīva metodisku līdzekļu darbam ar digitālajiem rīkiem pieejamība	3	8

Apkopojot atvērto jautājumu atbildes, tiek secināts, ka ir nepieciešams labāks tehniskais klašu aprīkojums, vairāk bezmaksas apmācības kursu un semināru skolotājiem un brīvi pieejami metodiskie materiāli darbam ar digitālajām ierīcēm.

Nākamajā apakšnodaļā tiks aprakstīta kvalitatīvā pētījuma metode, kas tika veikta empīriskā pētījuma ietvaros.

3.3.2. Novēroto stundu analīze

Empīriskajā pētījumā kā kvalitatīvā metode tika izmantota vispārīgā pedagoģiskā novērošana. Novērošana notika Rīgas X un Y skolās 2017.gada rudenī. Visas darbības tika piefiksētas protokolā (Skat. pielikums 2, pielikums 3). Maģistra darba autore, bija neitrāls, neiesaistošais novērotājs, mācību procesu nekādi neietekmēja. Novērojuma mērķis ir izpētīt, kā sākumskolas skolotāja mediju pratība spēj ietekmēt nodarbības gaitu. Lai sasniegtu šo mērķi

darba autore izstrādāja kritērijus, ar kuru palīdzību analizēs vispārīgo novērošanu. Šie kritēriji izkristalizējas no teorētiskās literatūras un avotu analīzes un no sastādītās anketas.

Kritēriji, kas nosaka skolotāja mediju prasības līmeni un tās pozitīvo ietekmi uz nodarbību:

1. Izmantotais un pasniegtais materiāls paredz skolotāja mediju pielietošanu tā sagatavošanai;
2. Nodarbības laikā skolotājs jēgpilni izmanto medijus un/vai digitālās ierīces;
3. Nodarbību laikā skolēni jēgpilni izmanto medijus un/vai digitālās ierīces;
4. Skolēniem piemīt augstas prasmes darboties ar medijiem un/vai digitālām ierīcēm;
5. Skolotājs sekmē skolēnu mediju prasību un IKT lietošanas prasmes;

Tabulā ir minēti vispārīgie dati par novērotajām nodarbībām. No šiem datiem īpaši svarīgi zināt kāda klase tiek vērota, jo tas spēj ietekmēt skolotāja iespēju izmantot konkrētās metodes un veltīt noteiktu laiku konkrētiem uzdevumiem.

3.2.tabula

Vispārīgie dati par novērotajām nodarbībām

Skola	Rīgas X skola	Rīgas Y skola
Klase	2.klase	4.klase
Skolēnu skaits	18 skolēni	32 skolēni
Priekšmets	matemātika	matemātika
Klases aprīkojums	Ir krītu tāfele, magnētiskā tāfele, dators, projektors, televizors, radio	Ir krītu tāfele, interaktīvā tāfele, dators

Vērtējot mediju izmantošanu nodarbību laikā, jāņem vērā klases aprīkojums (skat. 1.tabula), jo no tā lielākoties ir atkarīgs, vai skolotājs spēj pielietot IKT vai nē. Kā arī ļoti svarīgi ir skolēnu daudzums s klasē (skat. 3.2.tabula), jo tas ietekmē skolotāja iespējas individualizēt mācību procesu un, protams, arī no skolēnu vecuma (skat. 3.2.tabula) ir atkarīgs, kā un kādā veidā skolotājs izmanto medijus un digitālos rīkus.

1. Kritērijs

Izmantotais un pasniegtais materiāls paredz skolotāja mediju pielietošanu tā sagatavošanai

Rīgas X skolas klasē bija novadīta interesanta un ļoti aktīva nodarbība, kuras laikā skolotāja piedāvāja daudzveidīgus uzdevumus, izmantojot dažādus mērinstrumentus. Mediju izmantošana skolotājam bija nepieciešama, sagatavojot skolēniem darba lapas un prezentāciju par rekorda garumiem. Lai sagatavotu tādu prezentāciju, skolotājam vajadzēja izmantot gan *Microsoft Power Point* programmu, gan arī meklēt informāciju internetā vai citos medijos. Kas parāda, ka šī skolotāja prot strādāt ar medijiem un atlasīt nepieciešamo informāciju. No kā var secināt, ka skolotāja izmanto nodarbību sagatavošanai medijus un IKT.

Rīgas Y skolas klasē novērotā nodarbība arī bija atraktīva un visi skolēni aktīvi iesaistījās visas tās gaitā. Šeit skolotāja aktīvi izmantoja interaktīvo tāfeli ar iepriekš sagatavotiem uzdevumiem. Ir redzams un saprotams, ka skolotāja gatavojās šai nodarbībai, izmantojot digitālās ierīces, kas savukārt prasa arī mediju pratību. Tāpēc var secināt, ka arī Rīgas Y skolā skolotāja, gatavojoties nodarbībām izmanto medijus un IKT.

Var secināt, ka abās klasēs skolotājam ir pietiekošā līmenī attīstīta mediju pratība, lai izmantotu medijus un digitālās ierīces mācību procesa pilnveidošanai.

2. Kritērijs

Nodarbības laikā skolotājs jēgpilni izmanto medijus un/vai digitālās ierīces

Rīgas X skolas klasē skolotāja izmantoja datoru ar projektoru tikai nodarbības beigās, lai parādītu skolēniem prezentāciju par rekorda garumiem, kas bija ļoti laba un veiksmīga pāreja pie mājas darba. Tāpēc var droši pateikt, ka digitālo ierīču izmantošana bija jēgpilna un sekmīga. Tomēr, parējās nodarbības laikā, skolotāja neizmantoja ne medijus, ne digitālās ierīces, dažādojot nodarbību ar praktiskām darbībām. Izvērtējot klases aprīkojumu, var veikt secinājumu, ka klase nav īpaši aprīkota ar IKT, tāpēc skolotāja tās izmanto maz nodarbības laikā. Maģistra darba autore tomēr secina, ka skolotāja prot jēgpilni izmantot tās tehnoloģijas, kas viņai ir pieejamas šajā klasē.

Pētot Rīgas Y skolas nodarbību, var uzreiz secināt, ka šeit aprīkojums ir labāks, tāpēc skolotāja aktīvi izmanto interaktīvo tāfeli. Skolotāja izmanto to, ne tikai kā uzskates materiālu, bet arī skolēnu aktīvam darbam. Kas parāda, ka skolotāja prot interaktīvo tāfeli izmantot jēgpilni un mācību procesa uzlabošanai. Tajā pašā laikā, nepārveidojot nodarbību par interaktīvās tāfeles apsekošanu, dažādojot to ar praktiskiem darbiem.

Secinot par skolotāju jēgpilnu mediju un/vai digitālo ierīču izmantošanu nodarbībās, var pateikt, ka abās skolās skolotājas prot jēgpilni izmantot viņiem pieejamos līdzekļus, papildinot mācību procesu, ar ko sekmējot skolēnu mācīšanos.

3. Kritērijs

Nodarbību laikā skolēni jēgpilni izmanto medijus un/vai digitālās ierīces

Pirmajā nodarbība, kas notika Rīgas X skolā, nodarbības laikā skolēniem nebija iespējas jēgpilni izmantot medijus un/vai digitālās ierīces. Nodarbības beigās, kad tika skolotājas radīta prezentācija, skolēni bija pasīvi skatītāji. Kas, savukārt, nozīmē, ka skolēni jēgpilni neizmantoja IKT. Šeit vajadzētu pieminēt to, ka šajā klasē nav cita aprīkojuma, kas dotu skolēniem tādu iespēju. Tāpēc Rīgas X skolā, nodarbības laikā skolēni jēgpilni neizmantoja medijus un/vai digitālās ierīces.

Savukārt, Rīgas Y skolas klases nodarbībā skolēniem bija dota iespēja daudz un daudzveidīgi strādāt ar IKT, konkrēti ar interaktīvo tāfeli. Skolotāja deva iespēju ne tikai skatīties uz to, kā uz uzskates materiālu, bet arī piedāvāja darboties ar dažādiem interaktīvās tāfeles rīkiem. Citus digitālos rīkus vai medijus skolotāja šīs nodarbības laikā neizmantoja, bet tas arī nebija nepieciešams, jo skolēniem bija iespēja pilnvērtīgi un jēgpilni strādāt ar interaktīvo tāfeli.

Var secināt, ka skolēnu mediju un/vai digitālo ierīču jēgpilna izmantošana ir iespējama tikai tad, kas klase ir labi aprīkota ar dažādiem digitāliem mācību līdzekļiem, pretēja gadījumā, skolotājs nevar dot skolēniem tādu iespēju. Tas, protams, negatīvi ietekme skolēnu mediju pratības pilnveidi. Salīdzinot abas skolas, diemžēl Rīgas X skolas klases nodarbībā skolēniem nebija iespējas jēgpilni strādāt ar medijiem vai digitālām ierīcēm, kas, savukārt, nesekmēja viņu mediju pratības pilnveidi, jo viņi bija pasīvi skatītāji. Bet Rīgas Y skolā, skolēni aktīvi un daudzveidīgi strādāja ar digitālo ierīci – interaktīvo tāfeli, kur viņiem bija iespēja jēgpilni to izmantot.

4. Kritērijs

Skolēniem piemīt augstas prasmes darboties ar medijiem un/vai digitālām ierīcēm

Analizējot Rīgas X skolas nodarbību pēc kritērija par skolēnu mediju un/vai digitālo ierīču izmantošanas prasmju līmeni, balstoties uz iepriekšējā kritērija novērtēšanu, var secināt, ka šīs nodarbības laikā nebija iespējas novērtēt skolēnu prasmju līmeni. Tāpēc maģistra darba autore neizteiks nekādus pieņēmumus par iespējamo skolēnu mediju pratības līmeni.

Apskatot Rīgas Y skolas nodarbību, var secināt, ka skolēni raiti strādāja ar interaktīvās tāfeles instrumentiem, labi pārvaldot kustības un izprotot, ko darīt ar noteiktiem uzdevumiem. Tas viss norāda, ka skolēni strādā ar interaktīvo tāfeli pastāvīgi un ir apguvuši augstajā līmenī, kā ar to strādāt. Tā kā nodarbības laikā netika izmantoti citi IKT, ir grūti pateikt par skolēnu vispārējām prasmēm darboties ar medijiem un digitālām ierīcēm.

Var secināt, ka Rīgas X skolas novērotās klases skolēnu mediju un/vai digitālo ierīču izmantošanas prasmes nebija iespējams novērtēt. Bet Rīgas Y skolas klases skolēnu prasmes tiek novērtētas pēc diezgan augsta līmeņa, ņemot vērā skolēnu vecumu (4.klase), balstoties uz viņu prasmēm strādāt ar interaktīvo tāfeli un tās iespējām. No kā izriet secinājums, ja skolēni pastāvīgi strādā ar konkrēto digitālo ierīci vai mediju, viņiem veidojas austas darbošanās prasmes ar tiem.

5. Kritērijs

Skolotājs sekmē skolēnu mediju pratību un IKT lietošanas prasmes

Analizējot Rīgas X skolas nodarbību var pieņemt, ka skolotājas prezentācija var rosināt skolēnu interesi mediju lietošanai, piemēram interesantas informācijas meklēšanai vai prezentāciju veidošanai. Bet tas bija vienīgais ar ko skolotāja sekmēja (iespējams) skolēnu mediju pratību. Jāņem vērā arī skolēnu vecums (2. klase), šajā vecumā skolēniem rodas daudz jautājumu, uz kuriem viņi var meklēt atbildes internetā, taču maģistra darba autore uzskata, ka mūsdienās skolēni šajā vecumā to jau dara un skolotāja uzdevums palīdzēt viņiem apgūt, kā to darīt droši un pareizi. Ja skatīties uz nodarbību no šī viedokļa, tad skolotāja nekādi nesekmēja skolēnu mediju pratību.

Izvērtējot Rīgas Y skolas nodarbību, var viennozīmīgi pateikt, ka skolotāja sekmēja skolēnu prasmi strādāt ar interaktīvo tāfeli, ar IKT. Tomēr īpašas ietekmes uz skolēnu mediju pratību novērotājs, darba autore, nepamanīja. Nodarbības materiāli un tēma nerosināja skolēnus meklēt, analizēt, vērtēt informāciju, kuru sniedz mediji. Visas nodarbības laikā skolēni domāja, analizēja, vērtēja, bet tikai to informāciju, kuru viņiem iedeva skolotājs, kas nozīmē, ka skolēniem tika attīstīta kritiskā domāšana, tomēr skolotājs nekādā veidā neattiecināja to uz medijiem un to sniegto informāciju.

Vērtējot novērotās nodarbības pēc 5.kritērija par skolēnu mediju pratības sekmēšanu, diemžēl, abās nodarbībās maģistra darba autore nepamanīja, ka skolotāji to darīja. Skolēni saņēma gatavu nepārprotamu informāciju, kuras ietvaros mācās kritiski domāt, tomēr netika atrastas nekādas iezīmes, ka skolotājs palīdz skolēniem pašiem orientēties informācijas pasaulē.

Izvērtējot abas nodarbības pēc 5 kritērijiem, kas nosaka skolotāja mediju pratības esamību un tās ietekmi uz mācību procesu, tika secināts, ka ļoti liela nozīme ir klases tehniskajam aprīkojumam. Tas dod iespēju skolotājam izpausties un pielietot savu mediju un digitālo kompetenci, kā arī palīdzēt skolēniem attīstīt savu mediju pratību. Abās skolās skolotāji novadīja priekšzīmīgas nodarbības daļēji izmantojot medijus un digitālās ierīces, kas viņiem bija pieejamas. Diemžēl, tajā klasē, kurā bija sliktāks IKT aprīkojums, nevarēja novērtēt skolēnu mediju pratību un prasmes strādāt ar medijiem un digitālajiem rīkiem. Tomēr skolotājs parādīja sevi kā kompetents mediju lietotājs. Analizējot otrās skolas nodarbību, var secināt, ka, pateicoties labākam tehniskajam aprīkojumam, skolēniem bija dota iespēja pašiem strādāt ar digitālo ierīci, ko viņi darīja augstajā līmenī. Šīs klases skolotāja arī parādīja savu mediju kompetenci augstajā līmenī. Tomēr abas skolotājas neveltīja laiku skolēnu mediju pratības sekmēšanai un pilnveidei. No kā izriet secinājums, ka, kamēr ir tik apjomīgs mācību saturs un prasības, skolotājiem nepietiek laika, lai nodarbotos vēl ar skolēnu mediju pratības attīstīšanu.

3.4. Pētījuma rezultāti

Veicot empīrisko izpēti un analizējot iegūtos datus par sākumskolas skolotāju mediju pratību un tās pielietošanu nodarbībās ar mērķi sekmēt un pilnveidot mācību procesu tika iegūti šādi secinājumi. Pētījuma ierobežojuma dēļ, rezultātus nevar attiecināt uz situāciju Latvijā kopumā, bet tie norāda uz tendenci.

No visiem sākumskolas skolotājiem, kas piedalījās aptaujā 55 bija sievietes un tikai 1 vīrietis. Respondentu kopa bija pārstāvēta ar visām vecumu grupām, kuras izveidoja darba autore, turklāt vecuma grupu pārstāvju daudzums bija līdzīgs, tikai respondenti vecuma no 26 līdz 40 gadiem bija nedaudz vairāk, ap 36%. Lielākai daļai jeb 96% respondentu ir augstākā izglītība pedagogijā vai filoloģijā. Aptaujā piedalījās pārstāvji no dažādām skolām, bet lielākā daļa strādā pašvaldības vai valsts vispārizglītojošajās lielajās skolās, kur mācās līdz 999 skolēniem, strādājot ar skolēniem no 1. līdz 4. klasei un pasniedzot tādus priekšmetus kā matemātika, valoda, ētika, sociālās zinības, dabaszinības, mājturību un tehnoloģijas, vizuālo mākslu. Kā arī piedalījās tādi skolotāji, kuri pasniedz atsevišķos priekšmetus – mūziku, svešvalodu vai arī tie, kas strādā 5. vai 6. klasēs, pasniedzot atsevišķus priekšmetus, bet tādu bija neliela daļa. Visi 100% respondentu atzīmē, ka mediju pratība ir ļoti svarīga vai svarīga. Izpētot skolotājus kā mediju lietotājus, var secināt, ka viņi aktīvi izmanto medijus, īpaši internetu. 91% sākumskolas skolotāju atzīmē, ka izmanto internetu vienmēr un bieži. Vairāk

viņi izmanto internetu mājās, skolā vai mobilajā telefonā, kas norāda uz to, ka mediji ienākuši skolotāju ikdienā. Skolotāji izmanto medijus, lai atpūstos (69%), uzzinātu to, kas viņiem interesē (87%) un kas nepieciešams darbam (87%). No kā izriet arī skolotāju interneta portālu izvēle, tā atbilst respondentu mediju izmantošanas mērķiem. Paši skolotāji vērtē sevi, kā aktīvus mediju lietotājus – 78% respondentu ikdiena izmanto skārienjūtīgo telefonu ar interneta pieslēgumu un 75% aptaujāto skolotāju sērfo internetā un prot izvērtēt mediju sniegto informāciju. Tātad, mūsdienā skolotāju var raksturot kā aktīvu mediju, īpaši interneta, lietotāju, kurš ienācis skolotāja ikdienā.

Izpētot skolotāju mediju prasības ietekmi uz mācību procesu var secināt, ka skolotāji izmanto medijus gan gatavojoties nodarbībām, gan pašu nodarbību laikā. Šeit arī dominē internets. Gatavojoties nodarbībām, sākumskolas skolotāji izmanto internetu, lai meklētu papildus informāciju par apgūstamām tēmām, lai sagatavotu stundas izklāstu un sagatavotu skolēniem mājas darbus, kuriem nepieciešama mediju izmantošana. Mediju un digitālo ierīču izmantošanas biežums nav atkarīgs ne no skolotāju vecuma, ne no skolu lieluma, kā parādīja rezultāti, gan jaunāki skolotāji, gan gados vecāki, kuri strādā mazajās (līdz 100 skolēniem), lielajās (līdz 999 skolēniem) vai ļoti lielajās (vairāk par 1000 skolēniem) skolās, apmēram vienādi izmanto medijus un digitālās ierīces savās nodarbībās. 59% respondentu nodarbībās izmanto medijus, lai meklētu informāciju par stundas tēmu un 91% skolotāju izmanto medijus kā uzskates, klausīšanās vai izdales materiālus. Kas nozīmē, ka skolotāji ar mediju palīdzību nesekmē skolēnu aktīvu mācīšanos, padarot skolēnus par pasīviem klausītājiem. Skolotāji atzīst, ka dažādu mediju, īpaši datoru (71%), izmantošana nodarbībās ir ļoti nozīmīga mācību procesā. Kas nozīmē, ka paši skolotāji saprot digitālo ierīču un mediju pielietojuma nodarbībās mērķi. Vērtējot savas spējas palīdzēt skolēniem kļūt medijpratīgiem, skolotāji novērtē sevi diezgan labi, kas nozīmē, ka skolotāji uzskata, ka ir gatavi palīdzēt skolēniem iemācīties orientēties un darboties mediju vidē, informācijas sabiedrībā kopējās digitalizācijas laikmetā. Tomēr, pastāv arī šķēršļi, kas to traucē darīt. Kā novērtē sākumskolas skolotāji, galvenie iemesli, kuru dēļ viņi nevar izmantot medijus un digitālās ierīces, lai pilnveidotu mācību procesu un skolēnu mediju prasību ir maz brīvi pieejamu metodisko materiālu darbam ar digitālām ierīcēm (69%) un nepietiekams klašu aprīkojums, tā uzskata 64% respondentu. Tātad tiek iezīmētas divas galvenās problēmas, kas traucē skolēnu mediju prasības apguvi – nepietiekams klašu tehniskais aprīkojums un maz pieejamo metodisko materiālu darbam ar to. Kā parādīja atvērtie jautājumi, par nepieciešamo atbalstu, skolotāji biežāk pieminēja tieši nepieciešamību pēc klašu tehniskā aprīkojuma. Kas sakrīt ar vienu no galveniem šķēršļiem skolēnu mediju prasības apguvē. Taču kā otro visnepieciešamāko atbalsta pasākumu skolotāji

nosauc bezmaksas skolotāju apmācību kursu daudzuma palielināšanu, kas nesakrīt ar skolotāju atzīmētājiem galveniem šķēršļiem, kas rada aizdomas, ka skolotāji savu mediju pratību un digitālo kompetenci novērtēja neobjektīvi. Analizējot jautājumu par nepieciešamo atbalstu no skolas un ministrijas puses, skolotāji atzīmē, ka ir nepieciešams lielāks finansējums, kuru var sadalīt gan papildus finansējumā skolotāju algām, gan papildus finansējumā klašu aprīkojumā.

Tātad, sākumskolas skolotāji uzskata, ka mediju pratība mūsdienās ir svarīga. Viņi paši ikdienā izmanto medijus, īpaši internetu. Nodarbībās ar skolēniem un gatavojoties tām, skolotāji izmanto medijus informācijas meklēšanai un stundu izklāstam. Pašās nodarbībās sākumskolas skolotāji biežāk izmanto datoru ar internetu uzskates, klausīšanās vai izdales materiālu vietā, kas nesekmē skolēnu aktīvu mācīšanos. Tomēr, vērtē savas prasmes palīdzēt skolēniem kļūt medijpratīgiem labi, kaut gan arī atzīmē, ka pastāv nepieciešamība pēc lielāka bezmaksas IKT lietošanas un mediju pratības kursu un semināru daudzuma. No galveniem šķēršļiem, kas traucē skolēnu mediju un digitālo kompetenču attīstībai nodarbībās skolā, un no nepieciešamā atbalsta, kas sekmētu to, iezīmējas ļoti liela un nopietna problēma – klašu tehniskā aprīkojuma trūkums.

Analizējot novērotās nodarbības, tika saņemti līdzīgi aptaujas analīzes ietvaros iegūti rezultāti. Pašiem sākumskolas skolotājiem mediju pratība ir attīstīta labā līmenī, ko viņi izmanto, lai pilnveidotu mācību procesu un sekmētu skolēnu attīstību. Taču praksē tika novērots, ka viens no diviem skolotājiem tomēr izmanto medijus un digitālās ierīces jēgpilni, kas sekmē skolēnu aktīvu mācīšanos un digitālās kompetences attīstīšanos, bet skolēnu mediju pratība netika pilnveidota tāda darba rezultātā. No novēroto nodarbību analīzes arī parādās jau aptauju rezultātā iezīmētā problēma – tehniskā aprīkojuma trūkums. Prakse parādīja, ka tas tiešam ir šķērslis skolēnu digitālās un mediju pratības attīstīšanai.

No empīriskā pētījuma tika iegūti galvenie secinājumi, ka mūsdienu sākumskolas skolotājiem mediju pratība ir attīstīta augstajā līmenī un medijus viņi izmanto savā ikdienā. Gatavojot nodarbības un pašu to gaitā arī tiek izmantoti mediji un digitālās ierīces, īpaši dators un internets. Tomēr lielākoties, skolotāji to izmanto kā uzskates materiālus, kas nesekmē skolēnu aktīvo mācīšanos. Skolotāji atzīst, ka viņiem ir nepieciešams palīdzēt skolēniem attīstīt mediju kompetenci, bet galvenais šķērslis tam ir nepietiekams tehniskais aprīkojums klasē. Diemžēl, praksē netika novērots, kā skolotāji attīsta skolēniem mediju pratību, ne tehniski labi aprīkotajā klasē, ne tajā, kur pietrūka digitālo ierīču. Tomēr, tehniskais aprīkojums ir noteikti nepieciešams, lai pilnveidotu skolēnu digitālo kompetenci.

REKOMENDĀCIJAS UN IETEIKUMI SĀKUMSKOLAS SKOLOTĀJU MEDIJU PRATĪBAS PILNVEIDEI

Maģistra darba teorētiskās un empīriskās izpētes ietvaros tika veikti secinājumi, uz kuru bāzes formulēti ieteikumi sākumskolas skolotāju mediju pratības pilnveidei. Tomēr, tā kā empīriskais pētījums parādīja, ka sākumskolas skolotāju mediju pratības līmenis ir diezgan augsts, maģistra darba autore izstrādā ieteikumus turpmākai skolotāju mediju pratības pilnveidei, ar mērķi veicināt mācību procesu.

Maģistra darba ietvaros tika izstrādāti kritēriji, kas nosaka skolotāja mediju pratības līmeni un tās pozitīvo ietekmi uz nodarbību:

- Izmantotais un pasniegtais materiāls paredz skolotāja mediju pielietošanu tā sagatavošanai;
- Nodarbības laikā skolotājs jēgpilni izmanto medijus un/vai digitālās ierīces;
- Nodarbību laikā skolēni jēgpilni izmanto medijus un/vai digitālās ierīces;
- Skolēniem piemīt augstas prasmes darboties ar medijiem un/vai digitālām ierīcēm;
- Skolotājs sekmē skolēnu mediju pratību un IKT lietošanas prasmes;

Ja šie kritēriji tiek īstenoti nodarbību laikā, tas norāda uz skolotāju pietiekami augstu mediju pratības līmeni. Lai to pastāvīgi uzturētu, skolotājiem tiek izvirzīti šādi ieteikumi:

Skolotājiem

- 1) Izmantot jaunākās tehnoloģijas, programmas, aplikācijas, kas ir brīvi pieejamas gan skolēniem, gan skolotājiem, piemēram aplikācijas telefonā.
- 2) Pastāvīgi pilnveidot savas zināšanas un prasmes darbā ar jaunākām tehnoloģijām, programmām un aplikācijām, kas ir brīvi pieejamas.
- 3) Dalīties savā pieredzē un pieņemt citu pieredzi skolotāju forumos, grupās par digitālo ierīču izmantošanu un metodiskiem materiāliem darbam ar tām. Piemēram, *facebook.com* grupā “Sākumskolas pedagogu ideju vācelīte”.
- 4) Nodarbību laikā dot skolēniem iespēju pašiem darboties ar digitālām ierīcēm, nevis tikai izmantot tās, kā uzskates materiālu.
- 5) Izmantot mācību procesā dažādus medijus, lai skolēniem ir iespēja iepazīties ne tikai ar galveno mediju, kuru pārsvarā izmanto skolotāji – internetu, bet arī ar citiem medijiem, tādiem kā avīzes vai žurnāli.

- 6) Rīkot nodarbības ārpus klases, piemēram e- vidē, lai skolēniem rastos izpratne par tādām nodarbībām, patstāvība un atbildība par savām mācībām.

Skolu administrācijai

- 7) Veicināt skolotāju savstarpēju sadarbību ar mērķi dalīties pieredzē par digitālo ierīču un jaunāko programmu, aplikāciju izmantošanas iespējām nodarbībās.
- 8) Rīkot obligātās pastāvīgās (piemēram, reizi nedēļā) nodarbības tehniski aprīkotajā klasē, apmainoties ar telpām skolas ietvaros.

Valstiskā līmenī

- 9) Rīkot pastāvīgus bezmaksas mediju un IKT lietošanas kursus, seminārus, forumus u.c. skolotājiem ar mērķi pilnveidot skolotāju kompetences un iepazīstināt ar jaunākiem atklājumiem šajā jomā.
- 10) Atbrīvot skolotājiem vairāk brīvā laika, samazinot darba slodzi, lai skolotājiem būtu iespēja nodarboties ar savu kompetenču attīstību.
- 11) Palielināt skolu finansējumu, lai skolas būtu pietiekami tehniski aprīkotas.

NOBEIGUMS

Sākumskolas skolotāju mediju pratības teorētiskās un empīriskās izpētes rezultātā, atbilstoši izvirzītajiem mērķiem un uzdevumiem, formulēti šādi secinājumi:

- 1) Analizējot Latvijai nozīmīgus izglītības attīstības normatīvos dokumentus, tika secināts, ka tajos ir vienots izglītības sistēmas un skolas nākotnes redzējums – izglītības procesa digitalizācija. Līdz 2020. gadam paredzēts paveikt daudz izmaiņas izglītības digitalizācijas kontekstā: izstrādāt valsts apstiprinātus digitālos mācību metodiskos līdzekļus; digitalizēt bibliotēkas; rīkot e-nodarbības; pilnveidot skolotāju mediju pratību un IKT lietošanas prasmes ar kursu, semināru u.c. palīdzību, kā arī uzlabot klašu tehnisko aprīkojumu; rīkot pastāvīgas skolotāju mediju un digitālās pratības sertificējošās pārbaudes; izveidot metodiskos centrus. Dokumentos tiek plānots liels darbs mācību procesa uzlabošanai un liela loma tiek atvēlēta skolotāja klasifikācijas celšanai.
- 2) Analizējot normatīvos dokumentus un attīstības plānus tika konstatēts, ka darba tirgus pieprasa digitāli kompetentus cilvēkus, spējīgus kritiski izvērtēt un pielāgoties jauniem apstākļiem. Tas nozīmē, ka mācību procesam jāpārorientējas, lai to sniegtu. Jaunā mācību pieeja, kas balstās kompetenču attīstīšanā ir vērsta tieši uz to, lai skolēni iemācītos pielietot zināšanas dažādās dzīves situācijās. Kompetencēs balstītajās mācībās svarīga loma tiek novēlēta digitālām caurviju prasmēm, kas padara skolotāju un skolēnu mediju pratību vēl aktuālāku. Kā rezultātā, skolotājiem tiek piedāvāts lielāks bezmaksas IKT lietošanas un mediju pratības kursu, semināru, meisterklašu daudzums. Tomēr, kā tika secināts no empīriskās izpētes, skolotāji atzīst, kā tādu piedāvājumu joprojām ir par maz un viņi jūt nepieciešamību pēc lielāka piedāvājuma.
- 3) Sākumskolas skolotāja mediju pratībai ir svarīga loma mācību organizēšanā un skolēnu kompetenču attīstīšanā, tai skaitā mediju pratības pilnveidošanā. Jo sākumskolas skolotāji palīdz veidot skolēniem pamata kompetences, kuras tiks pielietotas visu dzīvi. Lai spētu palīdzēt skolēniem attīstīt mediju pratību un digitālās kompetences, skolotāja mediju un digitālai pratībai jābūt diezgan augstā līmenī. Kā tika noskaidrots empīriskajā pētījumā, mūsdienu sākumskolu skolotāju mediju pratība ir pietiekošā līmeni, lai spētu palīdzēt skolēniem pilnveidot savu.
- 4) Lai spētu nodrošināt mediju pratības pilnveidojošu mācību procesu ir nepieciešams labs klašu tehniskais aprīkojums. Kā norādīts attīstības plānos, skolu tehniskai

aprīkošanai tiek veltīti līdzekļi, bet kā parāda empīriskais pētījums, skolās ir jūtams aprīkojuma trūkums, kas nopietni traucē skolēnu mediju un digitālās prasības attīstībai. Sākumskolas klasēm nepietiek jauno digitālo ierīču un metodisko materiālu darbam ar tām, kas ir liels šķērslis, jo bez tā nav iespējams veidot digitālo sabiedrību.

Izvērtējot teorētisko literatūru un avotus un veicot empīrisko pētījumu tika secināts, ka sākumskolas skolotāju mediju kompetence, kas ir attīstīta pietiekami augstā līmenī, sekmē skolēnu mediju un digitālo prasību, ar ko pilnveido mācību procesu, lai sagatavotu kritiski domājošu jaunatni dzīvei digitālajā sabiedrībā.

Ar ko tiek secināts, ka maģistra darba mērķis - izpētīt sākumskolas skolotāju mediju prasību un tās pilnveides iespējas – ir sasniegts un izvirzītie uzdevumi ir īstenoti.

IZMANTOTIE AVOTI UN LITERATŪRA

1. **Andersone, R.** (2009). Skolotāju profesionālā kompetence sabiedrības ilgtspējīgai attīstībai No Latvijas Universitātes raksti, 747.sēj. Pedagoģija un skolotāju izglītība. Rīga: Latvijas Universitāte. 8.-19. lpp. Pieejams: https://www.lu.lv/fileadmin/user_upload/lu_portal/materiali/apgads/raksti/747.pdf (skatīts: 10.05.2018)
2. **Baltic Institute of Social Sciences.** (2011). Pētījums “Mediju lietošanas kompetence skolēnu un skolotāju mērķa grupā”. Rīga : Latviešu valodas aģentūra 202 lpp.
3. **Baranova, S.** (2012). Augstskolu docētāju profesionālā pilnveide tālākizglītībā : doktora disertācija. LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte. Rīga : Latvijas Universitāte. 325 lpp.
4. **Catlaks, G.** (2015). Kompetenču pieeja vispārējā izglītībā: mērķi un izaicinājumi. Pieejams: http://iespejutilts.lv/prezentacijas_2015/Iespeju_Tilts_2015_Guntars_Catlaks.pdf (skatīts: 10.05.2018)
5. **Catlaks, G.** (2016). Jaunā mācību satura reforma ļaus mācību priekšmetus apvienot. Pieejams: <http://www.kimijas-sk.lv/index.php/viedokli/item/1166-jauna-macibu-satura-reforma-laus-macibu-prieksmetus-apvienot> (skatīts: 10.05.2018)
6. **Centrs Dardedze, Solid data.** (2016) Pētījums par mobilo ierīču (telefonu un plansešu) lietošanas paradumiem mazu bērnu vidū. Pieejams: <http://www.centrsdardedze.lv/lv/programmas-un-pakalpojumi/kampanas/homo-tabletis> (skatīts: 10.05.2018)
7. **Chu D. , Lee A. Y. L.** (2014). Media Education Initiatives by Media Organizations: The Uses of Media Literacy in Hong Kong Media. In Journalism & Mass Communication Educator Vol. 69(2). SAGE, 127–145 lpp. Pieejams: <http://datubazes.lanet.lv:5053/doi/pdf/10.1177/1077695813517884> (skatīts: 10.05.2018)
8. **Daniela L., Rubene Z., Goba L.** (2018). Neatkarīgā izglītības biedrība. Datu apkopojums un ārvalstu un Latvijas pieredzes analīze par digitālo mācību līdzekļu pieejamību un izmantošanu vispārējās izglītības mācību satura nodrošināšanai. Rīga: Izglītības un zinātnes ministrija. Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/statistika/petijumi/Datu-apkopojums-un-rvalstu-un-Latvijas-pieredzes-analze-par-DML_2018.pdf (skatīts: 10.05.2018)

9. **Etwinning platforma.** Pieejams: <http://etwinning.lv/talakizglitiba/> (skatīts: 10.05.2018)
10. **Eurydice.** (2011). Pamatdati par IKT izmantošanu mācībās un inovācijā Eiropas skolās. Pieejams: http://viaa.gov.lv/files/news/8066/pamtdati_ikt_2_2011.pdf (skatīts: 10.05.2018)
11. **European Commision.** (2010). Youth in Action Programme. Pieejams: https://ec.europa.eu/youth/success-stories/youth-in-action_en (skatīts: 10.05.2018)
12. **European Commission.** (2013). The Teaching and Learning International Survey (TALIS). Pieejams: http://ec.europa.eu/dgs/education_culture/repository/education/library/reports/2014/talis_en.pdf Skatīts: 9.10.2017
13. **European Commission.** (2017). Transforming higher education: how we teach in the digital age'. Pieejams: https://ec.europa.eu/education/sites/education/files/2016-pla-digital-higher-education_en.pdf (skatīts: 10.05.2018)
14. **Goba, L.** (2014). Inovatīvas skolotāju mācīšanās kultūras veidošanās: maģistra darbs. LU Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte. Rīga : Latvijas Universitāte. 95 lpp. Pieejams: <https://luis.lu.lv/pls/pub/luj.fprnt> (skatīts: 10.05.2018)
15. **Hug T.** (2012). Media competence and visual literacy – towards considerations beyond literacies. Pieejams: <https://pdfs.semanticscholar.org/efa8/9f48c4faee9f6f8e003b044b416b50f3b93d.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
16. **Koķe, T.** (1999). Pieaugušo izglītības attīstība: raksturīgākās iezīmes. Rīga : Mācību apgāds NT. 102 lpp.
17. Kristapsons, S. (2011). Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes. Sastādīja Kristīne Mārtinsons. Rīga: RaKa. 192. – 200. lpp.
18. **Kuļiņš, D.** (2012). Pieaugušo formālā un neformālā izglītība, kā arī informālā mācīšanās kā 89 mūžizglītības principa ieviešanas elements. No: Pieaugušo izglītība : rakstu krājums. Rīga : RaKa, 18.-27. lpp
19. **Latvijas informācijas un komunikācijas tehnoloģijas asociācija.** (2016). Introducing Online Collaboration Methods and Tools in Education (Online4EDU). Pieejams: http://www.unesco.org/new/fileadmin/MULTIMEDIA/HQ/CI/CI/pdf/Events/mil2016_lativa_forum_dace_baumgarte.pdf (skatīts: 10.05.2018)
20. **Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija.** (2013). Izglītības attīstības pamatnostādnes 2014-2020. gadam. Pieejams:

- <http://www.izglitiba.daugavpils.lv/Media/Default/Dokumenti/Izglitibasattistibasamatnostadnes.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
21. **Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija.** (2004, 27 februāris) Profesijas standarts. Rīkojums Nr.116. Pieejams: <http://visc.gov.lv/profizglitiba/dokumenti/standarti/ps0238.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
22. **Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija.** (2016). Pedagogu izglītības un profesionālās pilnveides sistēmas attīstība. Pieejams:
23. **Latvijas Republikas Izglītības un zinātnes ministrija.** (2017). Oficiālā statistika par vispārējo izglītību 2016./2017.m.g. Pieejams: <http://www.izm.gov.lv/lv/publikacijas-un-statistika/statistika-par-izglitibu/statistika-par-visparejo-izglitibu/2016-2017-m-g> (skatīts: 10.05.2018)
24. **Latvijas Republikas Kultūras ministrija.** (2016). Latvijas mediju politikas pamatnostādnes 2016-2020. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=286455> (skatīts: 10.05.2018)
25. **Latvijas Republikas Kultūras ministrija.** (2016). Latvijas mediju pamatnostādnes 2016.-2020. gadam. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=286455> (skatīts: 10.05.2018)
26. **Latvijas Republikas Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrija.** (2013). Informācijas sabiedrības attīstības pamatnostādnes 2014.-2020. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/e_parv/?doc=12648 (skatīts: 10.05.2018)
27. **Latvijas Universitāte Sociālo zinātņu fakultāte UNESCO Medijpratības katedra.** (2017). Pētījums par 9 līdz 16 gadus vecu bērnu un pusaudžu medijpratību Latvijā. Pieejams: https://www.km.gov.lv/uploads/ckeditor/files/mediju_politika/medijprat%C4%ABba/petijums/2018/Bernu%20un%20pusaudzu%20medijpratibas%20petijuma%20rezultati.pdf (skatīts: 10.05.2018)
28. **Latvijas Universitātes Starpnozaru izglītības inovāciju centrs.** (2017). Kompetenci attīstoša mācīšanās. Ieteikumi izglītības politikas un rīcībpolitikas veidotājiem. Pieejams: http://telerehabilitation.lv/sites/default/files/Kompetenci%20att%C4%ABsto%C5%A1a%20m%C4%81c%C4%AB%C5%A1an%C4%81s_Ieteikumi%20izgl%C4%ABt%C4%ABbas%20politikas%20un%20r%C4%ABc%C4%ABbpolitikas%20veidot%C4%81jiem.pdf#overlay-context=node/146 (skatīts: 10.05.2018)

29. **Ločmele K.** (2018). Medijpratība: kāda ir situācija Latvijā un kā šo prasmi varam veicināt. Pieejams: <https://ec.europa.eu/epale/sites/epale/files/lps-videolekcija-medijpratiba.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
30. **Ministra kabineta noteikumi nr.662.** (2014). Noteikumi par pedagogiem nepieciešamo izglītību un profesionālo kvalifikāciju un pedagogu profesionālās kompetences pilnveides kārtību. Pieejams: <https://likumi.lv/ta/id/269965-noteikumi-par-pedagogiem-nepieciemamo-izglitibu-un-profesionalo-kvalifikaciju-un-pedagogu-profesionalas-kompetences-pilnveides> (skatīts: 10.05.2018)
31. **Nuaimi, A. A.** (2016). How digitisation is transforming education. Pieejams: <https://www.thenational.ae/opinion/how-digitisation-is-transforming-education-1.162204> (skatīts: 10.05.2018)
32. **Ozoliņa, A.** (2018). Digitālā kompetence- lietpratīgam 21.gadsimta skolotājam un skolēnam. Pieejams: http://www.zrkac.lv/dev_webadm/doc/21_gs_prasmes_digit.pdf (skatīts: 10.05.2018)
33. **Pārresoru koordinācijas centrs.** (2010). Latvijas ilgtspējīgas attīstības stratēģija 2030.gadam. Pieejams: <http://polsis.mk.gov.lv/documents/3323> (skatīts: 10.05.2018)
34. **Pārresoru koordinācijas centrs.** (2012). Latvijas Nacionālais attīstības plāns 2014. – 2020. gadam. Pieejams: http://www.varam.gov.lv/lat/pol/ppd/ilgtsp_att/?doc=13858 (skatīts: 10.05.2018)
35. **Pedagoģijas, psiholoģijas un mākslas fakultāte.** (PPMF). Pieejams: <https://www.ppmf.lu.lv/gribu-studet/prof-pilnv-programmas/> (skatīts: 10.05.2018)
36. Pipere, A. (2011). Ievads pētniecībā: stratēģijas, dizaini, metodes. Sastādīja Kristīne Mārtinsons. Rīga: RaKa. 157. – 191. lpp.
37. **Plaude I.** (2003). Sociālā pedagoģija. Rīga: RaKa, 187.lpp
38. **Rīgas Izglītības un informatīvi metodiskais centrs.** (RIIMC) . Pieejams: <http://riimc.lv/lv/pakalpojumi/macibu-pakalpojumi> (skatīts: 10.05.2018)
39. **Rubene Z., Krūmiņa A., Vanaga I.** (2008). *Ievads mediju pedagoģijā.* Rīga: RaKa, 207 lpp.
40. **Rubene, Z., Vanaga, I., Stavicka, A.** (2012). Challenges for Teacher Education in the Context of Media Culture. In: International Forum for Education. Teachers Training in the European Space of Higher Education No. 1 (3). Adam Marszalek, pp. 150–170.
41. **Rutka, L.** (2012). Pedagoģa psiholoģiskā kompetence. Rīga: RaKa. 178 lpp.
42. **Saeima.** (1998). Latvijas Republikas Izglītības likums. Pieejams: <https://likumi.lv/doc.php?id=50759> (skatīts: 10.05.2018)

43. **Strods, R.** (2016). Topošo skolotāju mediju pratība: iespējas un izaicinājumi. No: Žurnāls TAGAD (10). Pieejams: http://maciunmacies.valoda.lv/images/Maci/Par_latviesu_valodas_apguvi/Tagad_10_1_6.pdf (skatīts: 10.05.2018)
44. **Tūna A.** (2006). Jaunais skolotājs. Pārdomas un ieteikumi mūsdienu skolotājam. Rīga: Izglītības attīstības centrs. 136 lpp.
45. **UNESCO.** (2006). Understandings of literacy . Pieejams: http://www.unesco.org/education/GMR2006/full/chapt6_eng.pdf (skatīts: 10.05.2018)
46. **UNESCO.** (2012). Медийная и информационная грамотность: программа обучения педагогов. Pieejams: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001929/192971r.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
47. **UNESCO.** (2012). Педагогические аспекты формирования медийной и информационной грамотности, Pieejams: <http://iite.unesco.org/pics/publications/ru/files/3214708.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
48. **UNESCO.** (2013). Media and Information Literacy. Policy& Strategy. Pieejams: <http://unesdoc.unesco.org/images/0022/002256/225606e.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
49. **UNESCO.** (2016). Rīgas ieteikumi par medijpratību un informācijpratību mainīgā mediju un informācijas vidē. Pieejams: <http://www.unesco.lv/lv/zinasanuasabiedriba/medijpratiba-1/2-eiropas-medijpratibas-un-informacijpratibas-forums/2-eiropas-medijpratibas-un-informacijpratibas-forums-1/> (skatīts: 10.05.2018)
50. **Valsts izglītības un satūra centrs.** (2016). Ceļā uz kompetenču pieeju mācībām, Pieejams: http://www.izm.gov.lv/images/izglitiba_visp/Konferences_Tagad/VISC_-_Ce%C4%BC%C4%81_uz_kompeten%C4%8Du_pieeju_m%C4%81c%C4%ABb%C4%81m.pdf (skatīts: 10.05.2018)
51. **Valsts izglītības un satūra centrs.** (2018). Izglītība mūsdienīgai lietpratībai: mācību satūra un pieejas apraksts. Pieejams: <https://domaundari.lv/cepure/Macibu%20satura%20un%20pieejas%20apraksts.pdf> (skatīts: 10.05.2018)
52. **Valsts Satūra izglītības centrs. (VISC).** Pieejams: <https://talakizglitiba.visc.gov.lv/visp/course/category.php?id=8> (skatīts: 10.05.2018)
53. **Virkkunen, J., Newnham, D.S.** (2013). The Change Laboratory : A Tool for Collaborative Development of Work and Education. Rotterdam : Sense Publishers, 294 lpp
54. **Vucāne, A.** (2016). LZA TK sēdes protokols Nr. 2/1126. Pieejams: <http://termini.lza.lv/article.php?id=347> (skatīts: 10.05.2018)

55. **Zemgales reģiona kompetenču attīstības centrs.** (ZRKAC). Pieejams: http://www.zrkac.lv/index.php?view=kursi_review&id=35 (skatīts: 10.05.2018)
56. **Гарифуллина, Н. Л.** (2016). Мастерство педагога – его компетентность. Pieejams: https://interactive-plus.ru/ru/article/112642/discussion_platform (skatīts: 10.05.2018)
57. **Кириллова Н.Б.** (2005). Медиакультура: от модерна к постмодерну. Москва: Академический проект. Pieejams: http://mediaeducation.ucoz.ru/_ld/1/127_._-__.pdf (skatīts: 10.05.2018)
58. **Федоров А.В.** (2005). Медиаобразование и медиаграмотность: мнение экспертов. Pieejams: <http://ito.edu.ru/2005/Moscow/II/2/II-2-5790.html> (skatīts: 10.05.2018)
59. **Федоров А.В.** (2015). Медиаобразование: история и теория. Москва: МОО «Информация для всех». 450 lpp.

PIELIKUMI

Pielikums 1

Aptauja par sākumskolas skolotāju mediju pratību

Labdien!

Latvijas Universitātes Pedagoģijas, Psiholoģijas un Mākslas fakultātes maģistrantūras studente aicina Jūs piedalīties aptaujā par sākumskolas skolotāju mediju pratību un tās pilnveides iespējām. Pētījuma rezultāti tiks izmantoti, lai novērtētu pedagoģu mediju pratību un nepieciešamību pēc tās pilnveidošanas.

Mediju pratība šajā pētījumā tiek definēta kā zināšanu, prasmju un attieksmju kopums, kas palīdz uztvert, saprast, analizēt un kritiski izvērtēt mediju informāciju, kā arī veidot savu mediju produktu. Tā ietver sevī sekojošās prasmes:

- Pielietot medijus efektīvi, savu mērķu, vajadzību un interešu sasniegšanai;
- Kritiski izvērtēt un analizēt mediju nesto informāciju;
- Izvērtēt avotu ticamību un pārbaudīt informāciju no dažādiem avotiem;
- Izmantot medijus radoši, lai izteiktu savas idejas un komunicētu par tām;
- Izmantot medijus, lai pildītu demokrātiskos pienākumus un apmierinātu savas tiesības;
- Atšķirt un novērst kaitīgo mediju informāciju.

Aptauja ir anonīma, un iegūtie dati tiks izmantoti tikai apkopotā veidā.

* Nepieciešams

1. Jūsu dzimums

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Sieviete
- Vīrietis

2. Jūsu vecums

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- 18-25 g.
- 26-40 g.
- 41-60 g.
- >60 g.

3. Jūsu izglītība *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Pirmā līmeņa profesionālā izglītība pedagoģijā
- Bakalaura grāds, vai līdzvērtīga izglītība pedagoģijā
- Maģistra grāds pedagoģijā
- Citas: _____

4. Jūsu darba pieredze skolā *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- <5 gadi
 6 - 10 gadi
 11 – 19 gadi
 20 gadi un vairāk

5. Kurā klasē Jūs strādājat? (iespejams atzīmēt vairākus variantus) *

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- 1.klase
 2.klase
 3.klase
 4.klase
 5.klase
 6.klase

6. Kādu priekšmetu Jūs pasniedzat? (iespējams atzīmēt vairākus variantus) *

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- Matemātika
 Latviešu valoda/mazākumtautību valoda
 Svešvaloda
 Dabaszinības
 Sociālās zinības
 Mājturība un tehnoloģijas
 Ētika
 Ētika
 Vizuālā māksla
 Mūzika
 Literatūra
 Datorika/informātika
 Latvijas vēsture/Pasaules vēsture

7. Jūsu skolas raksturojums *

Katrā rindiņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Maza skola (līdz 100 skolēniem)	Liela skola (no 101 līdz 999 skoleniem)	Ļoti liela (no 1000 skolēniem)
Skolas lielums	☐	☐	☐

8. *

Katrā rindiņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Vispārizglītojošā skola	Vispārizglītojošā skola	Internātskola
Skolas veids	☐	☐	☐

9. *

Katrā rindiņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Valsts un pašvaldības skola	Privātā skola
Skolas finansējums	☐	☐

10. **Novērtējiet, lūdzu, mediju prasības nozīmi mūsdienās! ***

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Ļoti svarīgi
- Svarīgi
- Gandrīz nav svarīgi
- Vispār nav svarīgi
- Nezinu

11. **Novērtējiet, cik bieži Jūs izmantojat šos medijus! ***

Katrā rindiņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Nekad	Reti	Dažreiz	Bieži	Vienmēr
Televīzija	☐	☐	☐	☐	☐
Žurnāli un avīzes	☐	☐	☐	☐	☐
Internets	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐

12. **Atzīmējiet, lūdzu, kur šos medijus Jūs visbiežāk izmantojat! (iespējams atzīmēt vairākus variantus) ***

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

	Mājās	Skolā	Kafejnīcā vai citā publiskā vietā	Bibliotēkā	Mobilajā telefonā (vieta nav svarīga)	Citur
Televīzija	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Žurnāli	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Avīzes	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Internets	☐	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐	☐

13. Kādam nolūkam Jūs visbiežāk lietojat medijus? *

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- Lai uzzinātu to, kas pašu personīgi interesē
- Lai atpūstos un izklaidētos
- Lai iegūtu informāciju, kas nepieciešama darbam skolā
- didaktiskiem mērķiem
- Lai uzzinātu jaunāko informāciju un notikumus Latvijā un pasaulē
- Lai paustu savu viedokli
- Citas: _____

14. Novērtējiet, cik ir svarīgi, Jūsprāt, mūsdienās skolotājam palīdzēt skolēniem kļūt medijpratīgiem! *

Atzīmējiet tikai vienu variantu.

- Ļoti svarīgi
- Svarīgi
- Gandrīz nav svarīgi
- Vispār nav svarīgi
- Nezinu

15. Kādus medijus Jūs visbiežāk izmantojat , gatavojoties mācību stundām un kādus mācību stundu laika ? (iespējams izvēlēties vairākus variantus) *

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

	Televīzija	Žurnāli	Avīzes	Internets	Radio
Gatavojoties mācību stundām	☐	☐	☐	☐	☐
Mācību stundu laika	☐	☐	☐	☐	☐

16. Novērtējiet, cik bieži nodarbību laikā ar skolēniem Jūs izmantojat šos medijus un digitālās ierīces!

Katrā rindīņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Nekad	Reti	Dažreiz	Bieži	Vienmēr
Televīzija	☐	☐	☐	☐	☐
Nekad	☐	☐	☐	☐	☐
Reti	☐	☐	☐	☐	☐
Dažreiz	☐	☐	☐	☐	☐
Bieži	☐	☐	☐	☐	☐
Vienmēr	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐
Dators	☐	☐	☐	☐	☐
Mobilais telefons	☐	☐	☐	☐	☐
Interaktīvā tāfele	☐	☐	☐	☐	☐
Balsošanas pultis	☐	☐	☐	☐	☐

17. Novērtējiet, cik nozīmīga, Jūsuprāt, ir šo mediju un digitālo ierīču izmantošana! *

Katrā rindīņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Ļoti nozīmīga	Drīzāk nozīmīga	Drīzāk nav nozīmīga	Nav nozīmīga vispār	Nezinu
Televīzija	☐	☐	☐	☐	☐
Avīzes un žurnāli	☐	☐	☐	☐	☐
Radio	☐	☐	☐	☐	☐
Dators	☐	☐	☐	☐	☐
Mobilais telefons	☐	☐	☐	☐	☐
Interaktīvā tāfele	☐	☐	☐	☐	☐
Balsošanas pultis	☐	☐	☐	☐	☐

18. Kā Jūs parasti izmantojat medijus, gatavojot mācību stundas ? (iespējams izvēlēties vairākus variantus) *

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- Meklēju papildus informāciju par mācāmām tēmām
- Izmantoju, lai gatavotu stundas izklāstu
- Izmantoju, lai sagatavotu skolēniem mājas uzdevumus, kuriem nepieciešami mediji
- Neizmantoju
- Citas: _____

19. **Kā Jūs parasti izmantojat medijus mācību stundā darbā ar skolēniem ?(iespējams izvēlēties vairākus variantus) ***

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- Kopīgi vai individuāli meklējam informāciju par stundas tēmu
- Izmantojam kā uzskates, klausīšanās vai izdales materiālu
- Salīdzinām un analizējam dažādus viedokļus, kas publicēti medijos
- Neizmantojam
- Citas: _____

20. **Kādi, Jūsaprāt, ir galvenie šķēršļi mediju un digitālo tehnoloģiju izmantošanai sākumskolā? (iespējams izvēlēties vairākus variantus) ***

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- Klasē nav atbilstoša aprīkojuma
- Ne visiem skolēniem ir pieejami mediju un digitālie rīki
- Skolā nav pietiekami daudz pieejami digitālie materiāli
- Skolotāju nepietiekamā mediju un tehnoloģiju pratība
- Skolotāju nepietiekamā kompetence pielietot medijus un digitālos rīkus mācību procesā
- Skolēnu nepietiekamā kompetence izmantot medijus un digitālos rīkus
- Citas: _____

21. **Lūdzu, novērtējiet, cik lielā mērā Jūs piekrītat vai nepiekrītat katram izteikumam!**

Katrā rindīņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	Pilnīgi piekrītu	Drīzāk piekrītu	Drīzāk nepiekrītu	Pilnīgi nepiekrītu	Nav atbildes
Ir svarīgi salīdzināt, ko par vienu un to pašu tēmu ziņo dažādi avoti	☐	☐	☐	☐	☐
Informācija, kas tiek publicēta un ziņota medijos vienmēr ir aktuāla un uzticama	☐	☐	☐	☐	☐
Ir ļoti svarīgi izvērtēt informācijas autoru	☐	☐	☐	☐	☐

22. **Atzīmējiet, lūdzu, kādi izteikumi vairāk raksturo Jūs kā mediju patērētāju! (iespējams izvēlēties vairākus variantus) ***

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- Mani mediji ir tikai avīzes un žurnāli
- Izmantoju skārienjūtīgo telefonu ar interneta pieslēgumu ikdienā
- Sērfoju internetā un protu atlasīt patieso informāciju
- Eju vienā solī ar digitālo sabiedrību, pazīstu visas jaunākās programmas un avotus
- Lietojot datoru un telefonu, internetu neizmantoju
- Citas: _____

23. **Kādus interneta portālus Jūs visbiežāk lietojat? (iespējams izvēlēties vairākus variantus)**

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- E-klase
- Ziņu portāli
- Ar skolotāju profesionālo darbību saistītie portāli
- Mūzikas vai video portāli
- Sociālo tīklu portāli
- Interesešu grupu vai hobiju portāli
- Spēļu
- Citas: _____

24. **Novērtējiet, lūdzu, savas spējas palīdzēt skolēniem nodarbību laikā apgūt sekojošās mediju prasmes! (5 ir visaugstākais līmenis un 1 viszemākais līmenis) ***

Katrā rindīņā atzīmējiet tikai vienu variantu.

	1	2	3	4	5
Saprast, atlasīt un analizēt medijos sniegto informāciju	☐	☐	☐	☐	☐
Formulēt un paust savu viedokli par mediju saturu	☐	☐	☐	☐	☐
Salīdzināt informāciju no dažādiem avotiem	☐	☐	☐	☐	☐
Kritiski novērtēt mediju saturu, tā patiesumu un drošību	☐	☐	☐	☐	☐
Izprast un noteikt mediju vēstījuma mērķi	☐	☐	☐	☐	☐

25. **Kā Jūs attīstat un pilnveidojat savu mediju pratību un prasmes strādāt ar jaunām tehnoloģijām? (iespējams izvēlēties vairākus variantus) ***

Atzīmējiet visus atbilstošos variantus.

- Pašmācības ceļā
- Apmeklēju specialos kursus pēc paša iniciatīvas
- Apmeklēju skolas piedāvātos kursus
- Apmeklēju VISC piedāvātos kursus un seminārus
- Apmeklēju VISC piedāvātos kursus un seminārus
- Citas: _____

26. Kas, Jūsaprāt, ir nepieciešams, lai palīdzētu sākumskolas skolotājiem biežāk izmantot medijus un jaunās tehnoloģijas mācību procesā ? *

27. Kāds atbalsts, Jūsaprāt, ir nepieciešams sākumskola skolotājiem no skolas vai Izglītības un zinātnes ministrijas puses? *

28. Paldies par piedalīšanos! Ja vēlaties iepazīties ar pētījuma rezultātiem, norādiet, lūdzu, savu epastu.

Pielikums 2

Novērošanas protokols 1

Datums : 18.10.2017

Novērotājs: Jūlija Stjopina

Mācību priekšmets: matemātika

Temats: garuma mēri

Klase: 2.klase

Skolēnu skaits stundā: 18 skolēni

Nodarbība notiek bilingvāli, jo skolēniem latviešu valoda nav dzimtā valoda, tāpēc daudzi vārdi tiek atkārtoti, lai uzlabotu valodas zināšanas.

Skolotāja darbība	Skolēnu darbība
Noskanot zvanam klases priekšā iznāk vadītājas vietniece un pasveicina skolēnus, izstāsta, ka pie viņiem atnākuši studenti, kas arī mācās, tāpēc vajag cienīt viens otru. Deva vārdu skolotājai. Skolotāja sasveicinās ar skolēniem un ar studentiem, iesaka skolēniem pacensties un parādīt mums, studentiem, labu piemēru.	Skolēni sasveicinās, pavēro studentus un apstiprina ka uzvedīsies labi un aktīvi strādās.
Skolotāja iesāk nodarbību ar nelielu spēli. Uz kartiņām ir uzrakstīti piemēri, kuri skolēniem jāskaita galvā un atbildi jāparāda ar pirkstiem (rezultāti nepārsniedz 10 apmēru), skolotāja rāda kartītes no vieglākiem uz grūtākiem piemēriem. Ja kādam nav pareizi, skolotāja prasa padomāt vēl.	Skolēni skaita galvā, klasē ir ļoti klusi. Tad parāda uz pirkstiem atbildi.
Kad spēle ir pabeigta, skolotāja paslavē skolēnus un atsauc atmiņā, par ko viņi runājuši iepriekšējā nodarbībā.	Skolēni ceļ rokas un pēc skolotāja atļaujas nosauc dažādas darbības un tēmas, ar ko viņi nodarbojušies iepriekšējā nodarbībā.

Skolotāja izskaidro, ka šodien viņi turpinās runāt gar garuma mēriem un mācīsies mērīt priekšmetus ar dažādiem instrumentiem.	Skolēni klausās un izskatās ļoti ieinteresēti
Skolotāja uzdot jautājumus par garumiem: kādās vienībās mēra, ar ko mēra, kāpēc ir nepieciešams u.tml.	Skolēni raiti atbild, ir redzams, ka viņi to labi apguvuši.
Skolotāja izdot skolēniem darba lapas, uz kurām ir dažādi uzdevumi ar zīmējumiem. Piedāvā paskatīties pirmo uzdevumu un izlasīt uzdevumu vienā balsī.	Skolēni izlasa uzdevumu korī, vienā balsī, it kā pirms tam būtu trenējušies to darīt, paliek skaidrs, ka viņi to dara bieži.
Skolotāja piedāvā paņemt lineālu un izmērīt nepieciešamos priekšmetus un pierakstīt atbildes. Kad uzdevums pabeigts, to vajadzēs pārbaudīt pārī.	Skolēni veica uzdevumu patstāvīgi. Vienam skolēnam pietrūka lineāls uz galda, viņš mierīgi piecēlās no sava sola, aizgāja pie sava skapīša tur pat klasē, paņēma lineālu un atgriezās atpakaļ, nevienam netraucējot. Skolēni pārbaudīja atbildes diezgan skaļi, bet sarunas bija tikai par darbu. Skolēni, kas pabeidza ātrāk, paņēma krāsainos zīmuļus un izkrāsoja attēlus.
Tad skolotāja pastāstīja, ka mērīt priekšmetus var ar dažādiem instrumentiem un līdzekļiem. Pajautāja skolēniem, kādus viņi zina.	Skolēni aktīvi iesaistījās, izkļedzot no vietas, bija redzams, ka skolēniem ļoti patīk šī tēma.
Skolotāja pieminēja tāds līdzekļus, kā pirksts, pēda, solis, metrs un mērlente. Skolotāja parādīja skolēniem mērlenti un izsauca vienu skolēnu, lai paskatītos, cik tā ir gara.	Skolēniem bija jautri izdzirdēt, ka ar tādiem līdzekļiem var kaut ko mērīt. Viņi bija ļoti pārsteigti, kad ieraudzīja cik mērlente ir gara.
Pēc tam skolotāja piedāvāja skolēniem izmērīt dažādus priekšmetus klasē.	Skolēni cēla rokas un pa diviem gāja mērīt ar mērlenti solus, skolotāja galdu, tāfeles.
Kamēr skolēni mērija priekšmetus, skolotāja pierakstīja rezultātus uz tāfeles. Kad mērījumi bija pabeigti, skolotāja piedāvāja	Skolēni, neceļot roku, no vietas izkļedzot, nosauca visus garuma mērus, ko pazīst. Skolēni pierakstīja klases priekšmetu

<p>pārveidot šos mērus citos pazīstamos. Darba lapā tam bija veltīta speciāla vieta. Pajautāja bērniem kādus mērus viņi vel zina un pierakstīja uz tāfeles sakarības: 1dm=10cm, 1m=10dm=100cm</p> <p>Kad uzdevums bija pabeigts, skolotāja pajautāja rezultātus un pierakstīja tos uz tāfeles.</p>	<p>garumus un patstāvīgi pārveidoja tos citās mērvienībās.</p>
<p>Skolotāja turpina nodarbību ar nelielu izkustēšanos: skolotāja piedāvā pakustēties un visa klase zina, kas jādara.</p>	<p>Skolēni pieceļas kājās un pēc skolotāja skaita sāk skaļi izrunāt dzejolīti un atveido konkrētas kustības roku, plecu, pirktu ievingrināšanai.</p>
<p>Skolotāja pievērta uzmanību magnētiskai tāfelei, kur bija piestiprināti dažāda garuma krāsainie nogriežņi. Skolotāja izskaidroja, ka mērīt priekšmetus var arī ar acumēru un ka tagad skolēni pamēģinās to darīt. Viņiem nepieciešams ar acu palīdzību novērtēt nogriežņu garumu un salikt tos dilstošā secībā.</p>	<p>Skolēni pa vienam gāja pie tāfeles un lika nogriežņus. Kad bija salikti visi, skolēni pamanīja, ka salikts nepareizi, tad viens no skolēniem aizgāja pārtaisīt.</p>
<p>Skolotāja pajautāja, cik viegli ar acumēru noteikt garumu un kāpēc iznāca, ka skolēni nepareizi salika.</p>	<p>Skolēni padiskutēja ar skolotāju par acumēru.</p>
<p>Nodarbības beigās skolotāja pievērta skolēnu uzmanību pie projektora. Viņai bija izveidota neliela prezentācija par dažādiem interesantiem faktiem, saistītiem ar mēriem, piemēram, vislielākā bruņurupuča garums vai visaugstākais cilvēks pasaulē, visīsākā pēda, visagrākais deguns u.tml. Vienu reizi izsauca skolēnu palīdzēt parādīt ar mērlenti garumu.</p>	<p>Skolēni bija sajūsmā un uzdeva daudz jautājumu.</p>
<p>Noskanēja zvans un skolotāja pasteidzās izskaidrot mājas darbu. Uz darbu lapām bija</p>	<p>Skolēni bija pārsteigti par tādu uzdevumu un sāka jautāt, kā to visu var izmērīt.</p>

<p>pētniecisks uzdevums, kura ietveros vajadzēja izmērīt savus parametrus un pierakstīt rezultātus atbilstošajās ailītēs.</p> <p>Skolotāja uzreiz piebilda, ka šim uzdevumam jāpiesaista kāds palīgā. Un pastāstīja, ka nākamajā nodarbībā visi pētīs, kam ir, piemēram, visgarākais deguns klasē vai vislielākā kāja.</p> <p>Skolotāja parādīja uz viena skolēna kā var izmērīt dažas vietas.</p>	
<p>Skolotāja pateicās par cītīgu darbu skolēniem un palaida viņus gatavoties nākamajai nodarbībai.</p>	

Pielikums 3

Novērošanas protokols 2

Datums : 29.11.2017

Novērotājs: Jūlija Stjopina

Mācību priekšmets: matemātika

Temats: reizināšana un dalīšana ar viencipara skaitli

Klase: 4.klase

Skolēnu skaits stundā: 32 skolēni

Skolotāja darbība	Skolēnu darbība
Skolotāja sasveicinās ar klasi un pastāsta, ka pie viņiem ciemos atnāca Latvija Universitātes studentes.	Skolēni sasveicinās un atskatās uz klases aizmuguri, kur sēž studentes, sasveicinās ar mums.
Skolotāja pajautāja skolēniem, par ko viņi šodien runās, uz interaktīvās tāfeles bija uzrakstīts nodarbības sasniedzamais rezultāts. Skolotāja piekrita pareizām domām.	Skolēni izteica savas domas un pārdomas, minot darbības, kuras pildīs nodarbības laikā.
Tad skolotāja uz interaktīvās tāfeles parādīja skolēniem shematisku uzdevuma risinājumu, prasot skolēnus dabūt no tā nepieciešamo informāciju uzdevuma noformēšanai.	Skolēni nosauca priekšmetus, cenas, darbības, kuras varēja būt šajā uzdevuma nosacījumam.
Tad skolotāja piedāvāja noformulēt uzdevuma nosacījumus un jautājumu, kuru varētu atrisināt ar tādām darbībām un pierakstīt to burtnīcās.	Skolēni apmēram minūti domāja, pierakstīja un kas bija gatavs pacēla rokas.
Skolotājs pajautāja dažus skolēns apspriežot ar visiem, vai tāds variants ir iespējams un kāpēc .	Skolēni aktīvi iesaistījās sarunā.
Tad skolotāja pajautāja skolēniem, vai tā ir jauna tēma.	Skolēni atbildēja un pamatoja savu atbildi, uzsverot, ka risināšanas veids atšķiras no iepriekšējiem.

Skolotāja izdala mazas lapiņas ar uzdevumu un dod ap vienu minūti laika, lai to izrisinātu.	Skolēni patstāvīgi risina un, kas ir gatavs, ceļ roku.
Tad skolotāja piedāvā atrast klasē citu skolēnu, kas arī risināja šo uzdevumu un patstāvīgi salīdzināt risinājumus, pēc tam atrast vēl pāri, kas arī apsprieda šo uzdevumu un salīdzināt visi kopā un, ja tad vēl paliek jautājumi vai neskaidrības, risināt tās kopā.	Skolēni izkustas pa klasi un aktīvi darbojas pāri, tad četratā. Neskaidrības jautājumu nepalika.
Skolotāja akcentēja skolēnu uzmanību uz darba lapām, kas bija uz viņu soliem un izskaidroja, ka visi kopā tagad izskatīs jauno risināšanas veidu. Skolotāja pārslēdza interaktīvo tāfeli un sāka skaidrot, uzdodot skolēniem jautājumus par risinājuma gaitu.	Skolēni aktīvi piedalījās risinājuma skaidrošanā, pierakstot sev piemēru burtnīcās.
Skolotāja, izmantojot interaktīvo tāfeli parāda skolēniem attēlus ar informāciju pie tiem, piedāvājot skolēniem pašiem izdomāt uzdevumu.	Skolēni izdomā uzdevuma nosacījumus un dažādus jautājumus, kopīgi uz tiem atbildot.
Skolotāja piedāvā pamēģināt izrisināt vienu no piedāvātiem uzdevumiem ar jauno risināšanas veidu. Uzraksta nosacījumus uz interaktīvās tāfeles. Aicina skolēnus pa vienam nākt un veikt darbības pēc noteiktās secības.	Skolēni pakāpeniski, viens otru papildinot, atrisina uzdevumu. Skolēni smaida un palīdz viens otram.
Skolotāja dod patstāvīgu uzdevumu uz darba lapām, analogisku tikko risinātajam, kuru pabeidzot, skolēniem ir iespēja pāri pārbaudīt vienam otru.	Skolēni cītīgi strādā. Iestājas pilnīgs klusums. Kad atnāk laiks pāri apspriest, paliek skaļāk, bet tomēr skolēni ir ļoti ieinteresēti darbā.
Pēc tam, visi kopīgi pārbauda risinājumu un salīdzina ar pareizo risinājumu uz interaktīvās tāfeles. Tad skolotāja	Skolēni liekas ieinteresēti vēl vairāk un raksta pat vairākus papildus jautājumus .

<p> piedāvā izdomāt kādus papildus jautājumus.</p>	
<p> Kad rokas ir paceltas un skolotāja prasa nosaukt jautājumus, daudzi iziet no apgūstamās vielas (lai atbildētu jāskaita summu ar 4-ciparu skaitļiem), tomēr skolotāja neliedz to darīt, piebilda, ja kāds vēlas un prot, tad var saskaitīt. Prasa pašiem atrast atbildes uz saviem pierakstītajiem jautājumiem.</p>	<p> Skolēni aktīvi strādā gan kā skolotāji, gan ka skolēni, viņiem jaunās tēmas izklāsts patīk.</p>
<p> Skolotāja piemin, ka šis uzdevums būs pēdējais. Uz interaktīvās tāfeles skolotāja parāda analogisku uzdevumu, kur risinājums ir dots, bet nosacījumu nav, tomēr ir attēloti dažādas mantas ar cenām un citiem cipariem un teikuma daļām. Skolotāja prasa padomāt, kādi priekšmeti derēs uzdevuma nosacījumam, lai risinājums būtu pareizs. Skolotāja pielūdz pa vienam pienākt pie tāfeles un sākt veidot nosacījumus.</p>	<p> Visi skolēni vēlas iesaistīties nosacījumu veidošanā. Ir redzams, ka skolēni bieži strādā ar interaktīvo tāfeli, jo ļoti labi prot darboties gan speciālo pildspalvu, gan ar tāda tipa uzdevumiem.</p>
<p> Skolotājs iesaistās uzdevuma gaitā un koriģē darbības ļoti nemanāmi, lai skolēni paši pamanītu un labtu savas kļūdas. Noskan zvans un skolotāja nespēj uzdot mājas uzdevumu.</p>	<p> Skolēni zvanu it kā vispār nepamana un turpina mierīgi klausīties skolotāju.</p>
<p> Skolotāja pateicas bērniem par labu un aktīvu piedalīšanos nodarbībā un paskaidro, ka mājās viņiem vajag pabeigt darba lapas, kur palika uzdevums līdzīgs tiem, kurus klasē kopā pildīja, un vēl vienu vajag izdomāt un pierakstīt nosacījumus uz atsevišķas</p>	<p> Skolēni uzmanīgi klausījās mājasdarbu un izpētīja darba lapas, bet, kad skolotāja pieminēja uzdevuma sastādīšanu citiem klases biedriem, viņi bija sajūsmā .</p>

lapas, nākamās nodarbības laikā to vajadzēs iedot klases biedram risināt, pēc tam pašam pārbaudīt.	
--	--